

JOURNAL OF MEDICINE AND
PHARMACY OF KAZAKHSTAN

ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА
ЖӘНЕ ФАРМАЦИЯ ЖУРНАЛЫ

КАЗАХСТАНСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕДИЦИНЫ И ФАРМАЦИИ

eISSN: 1562-2967

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫ
ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА ЖӘНЕ ФАРМАЦИЯ ЖУРНАЛЫ
ЮЖНО-КАЗАХСТАНСКАЯ МЕДИЦИНСКАЯ АКАДЕМИЯ
КАЗАХСТАНСКИЙ ЖУРНАЛ МЕДИЦИНЫ И ФАРМАЦИИ
SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY
JOURNAL OF MEDICINE AND PHARMACY OF KAZAKHSTAN

Основан с мая 1998 г.

Учредитель:

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»

Журнал перерегистрирован

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Регистрационное свидетельство

№KZ89VPY00065454 от 24.02.2023 года.

ISSN 1562-2967

«Казахстанский журнал медицины и фармации»
зарегистрирован в Международном центре по
регистрации сериальных изданий
ISSN(ЮНЕСКО, г.Париж,Франция), присвоен
международный номер ISSN 2306-6822

Журнал индексируется в КазБЦ; в
международной базе данных Information Service,
for Physics, Electronics and Computing
(InspeсDirect)

Адрес редакции:

160019 Республика Казахстан,

г. Шымкент, пл. Аль-Фараби, 1

Тел.: 8(725-2) 39-57-57, (1095)

Факс: 40-82-19

www.skma.edu.kz

e-mail: info@skma.kz

Главный редактор

Жаркинбекова Н.А., кандидат мед. наук., профессор

Заместитель главного редактора

Нурмашев Б.К., кандидат медицинских наук, профессор

Редактор научного журнала

Сейіл Б.С., магистр медицинских наук, докторант

Редакционная коллегия:

Абдурахманов Б.А., кандидат мед.н., доцент

Абуова Г.Н., кандидат мед.н., доцент

Анартаева М.У., доктор мед.наук, доцент

Кауызбай Ж.А., кандидат мед.н., доцент

Ордабаева С.К., доктор фарм. наук, профессор

Орманов Н.Ж., доктор мед.наук, профессор

Сагиндыкова Б.А., доктор фарм.наук, профессор

Сисабеков. К.Е., доктор мед. наук, профессор

Шертаева К.Д., доктор фарм.наук, профессор

Редакционный совет:

Бачек Т., асс.профессор(г.Гданьск, Республика
Польша)

Gasparyan Armen Y., MD, PhD, FESC, Associated
Professor (Dudley, UK)

Георгиянц В.А., д.фарм.н., профессор (г.Харьков,
Украина)

Дроздова И.Л., д.фарм.н., профессор (г.Курск,
Россия)

Корчевский А. Phd, Doctor of Science (г.Колумбия,
США)

Раменская Г.В., д.фарм.н., профессор (г.Москва,
Россия)

Халиуллин Ф.А., д.фарм.н., профессор (г.Уфа,
Россия)

Иоханна Хейкиля, (Университет JAMK, Финляндия)

Хеннеле Титтанен, (Университет LAMK,
Финляндия)

Шнитовска М.,Prof.,Phd., M.Pharm (г.Гданьск,
Республика Польша)

Секция «Гуманитарные аспекты медицинского и фармацевтического
образования»

УДК 378.3

Хасанова У. А., Хасанова Д.Н.

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ, Шымкент, Қазақстан

РӨЛДІК ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕНУ

Аңдатпа

Бұл мақаланың мақсаты: шет тілі сабақтарындағы рөлдік ойындар студентке шет тілін терең және қызығушылықпен меңгеріп, коммуникативті құзыреттілігін дамытуға ғана емес, сонымен қатар оның әлеуметтік және жеке даралық.

Түйін сөздер: дағдылар, қажеттіліктер, сөздік, мотивация, құбылыс

Хасанова У.А., Хасанова Д.Н.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ОБУЧЕНИЕ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ ЧЕРЕЗ РОЛЕВЫЕ ИГРЫ

Аннотация

Задача данной статьи - показать, что ролевые игры на занятиях по иностранному языку являются примером инновационных технологий, позволяющих студенту не только глубоко и с интересом осваивать иностранный язык и формировать коммуникативную компетенцию, но и развивать свою социальную и личностную индивидуальность.

Ключевые слова: навыки, потребности, словарный запас, мотивация, феномен

Khassanova U.A., Abiyeva D. N.

«South Kazakhstan Medical Academy» JSC, Shymkent, Kazakhstan

LEARNING ENGLISH THROUGH ROLE-PLAYING GAMES

Abstract

The purpose of this article is to show that role-playing games in foreign language classes are an example of innovative technologies that allow students not only to master a foreign language deeply and with interest and form communicative competence, but also to develop their social and personal individuality.

Keywords: *skills, requires, vocabulary, motivation, phenomenon*

To develop and improve the student's speech skills, various types of activities are used, but the most effective seems to be the use of a role-playing game in the classroom. Communication in any language requires a large vocabulary, which is accumulated over several years. It follows that language learning should begin in early childhood. The relevance of using role-playing games in teaching a foreign language lies in the fact that in the process of the game increases motivation and cognitive activity of the student.

The role-playing game as a modern pedagogical phenomenon helps to study it comprehensively:

1. To consider all teaching aspects of this innovative technology, which are both a goal and a means of teaching a foreign language (FL)
2. To substantiate the socio-psychological significance of role-playing.
3. To show that the mastering of role-playing games at the lesson has a direct "exit" to the realities of modern life, prepares students for the situation of everyday communication in a foreign language environment.

The object of the study is the influence of the game on the learning process and the formation of knowledge, skills and abilities.

The subject of the study is a role-playing game as a means of increasing the effectiveness of the educational process.

A method of research is the course of research, where the methods of analysis, synthesis and observation were used.

Practical significance of the work is the development of methodological recommendations on the use of role-playing game in the educational and cognitive process. Role-playing is used to solve complex tasks of learning new material, consolidation and development of creative abilities, as well as for the formation of general learning skills. It gives students the opportunity to understand and study the educational material from different perspectives. The social significance of role-playing games is that in the process of solving certain tasks, not only knowledge is activated, but also collective forms of communication are developed, including communicative competence.

Creative role-playing requires the development of social skills. Therefore, role-playing games at foreign language lessons often include elements of social training (communication exercises). Here are examples of such tasks:

- Line-ups (students try to line up as quickly as possible according to the suggested attributes);

- Rounds (students in a "circle" pronounce each word in such a way that the sentence formed sounds as smoothly as if it were pronounced by one student);

- Strip-story (each student gets a different phrase and tries to take the appropriate place in the "story" as quickly as possible);

For a role to become a learning tool, it must meet a number of requirements. Taking into account both educational objectives and individual characteristics and needs of the student. Role-based organization of communication requires treating the student as an individual with inherent characteristics, which may prefer certain roles. That is why the distribution of roles is a responsible pedagogical task.

An important role in the distribution of roles is played by taking into account the socio-psychological characteristics of students, which is understood as the student's status in the group. Therefore, the teacher should consciously manage this status, putting one or another student in the leading (leadership) positions during the organization of the game.

Summarizing the results of this work, we can say that it is necessary to constantly improve the learning process that allows students to effectively and qualitatively learn the program material, try to make the learning process more creative and interesting, which indicates the relevance of this work and contributes to the formation of foreign language communicative competence in the student.

It should also be noted that the use of role-playing games is necessary at all stages of learning a foreign language including students in everyday communication, during which the spoken language is used. For the development and improvement of speech skills among different types of activities, the most effective is the use of role-playing in the classroom.

References:

1. Communicative teaching of foreign language culture: Collection of scientific works.
2. Konyshova A.V. Collective activity as a means of subjectivity of trainees// Human femomenon in psychological research and social practice. - Smolensk, 2003.
3. Stronin M.F. Teaching games at English language lessons.
4. Shibutani T. Social Psychology. - Rostov-on-Don: Phoenix

УДК 378.3

Хасанова У. А., Абиева Д. Н.

"Оңтүстік Қазақстан Медицина Академиясы" АҚ, Шымкент Қ., Қазақстан

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Аңдатпа

Мақалада инновациялық педагогикалық технологиялардың білім беру үрдісіндегі рөлі, студенттерді кәсіби даярлау, сонымен қатар болашақ мамандардың негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыру факторларының бірі ретінде атап көрсетілген.

Түйін сөздер: дағдылар, талаптар, сөздік, мотивация, қолдану, өз үлестерін қосады

Хасанова У.А., Абиева Д.Н.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ИННОВАЦИОННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ

Аннотация

В статье подчеркивается роль инновационных педагогических технологий в образовательном процессе, как одного из факторов профессиональной подготовки студентов, а также формирования ключевых компетенций будущих специалистов.

Ключевые слова: навыки, требования, словарный запас, мотивация, применение, вклад

Khassanova U.A., Abiyeva D.N.

«South Kazakhstan Medical Academy» JSC, Shymkent, Kazakhstan

INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES

Abstract

The article highlights the role of innovative pedagogical technologies in the educational process, as one of the factors of professional training of students, as well as the formation of key competencies of future specialists.

Keywords: skills, requires, vocabulary, motivation, application, contributes

In the educational process, the role of application of innovative pedagogical technologies as one of the ways to realize the crisis of the basics is emphasized. With the use of new modern computer technologies in education, the student can be considered the main figure in the educational space. The teacher ceases to be the main producer of information; he organizes students' independent activity, manages it and corrects the educational and upbringing process, taking on the functions of an assistant coach or an equal partner, depending on the task. This circumstance allows using the latest educational technologies in the conditions of traditional teaching system for the development of students' personal abilities.

The use of ICT tools contributes to the realization of the main goal of education renewal - to improve the quality of specialists' training, to ensure the effective development of a personality oriented in the information space, possessing information and communication capabilities of modern technologies and information culture, as well as to present the existing experience and identify its effectiveness.

At the moment graduates of high school are required not only knowledge of a wide variety of sciences as the ability to adapt in a rapidly changing world, the ability to quickly find the necessary information to process and organize, and creatively interpret it. Need to expand the horizons of students raise their cultural education, to develop language and communication skills. Therefore, there is need for a traditional education of modern information technologies to implement the principles of student-centered learning.

Experience in the application of ICT in schools has shown that:

a) the information environment of the school open, including various forms of distance education, significantly increases the motivation of students to study various subjects, especially with the use of project-based;

b) Informatization of education is beneficial to the student, because in the process of education the tension of psychological communication is relieved due to the transition from traditional subjective relations "teacher - student" to the most objective "student - computer - teacher", the efficiency of the student's work increases, the share of creative works, the possibility of expanding further education on the subject in higher education, and in the future an informed choice of a higher education institution, a prestigious job;

c) Informatization of teaching is interesting for the teacher, which increases the productivity of his work, contributes to the growth of the general intellectual culture of the teacher.

The technology of profile education assumes the organization under the guidance of the teacher of independent creative activity of students to solve educational problems, in the course of which students form the necessary new knowledge, skills and abilities, develop skills, cognitive activity, curiosity, erudition, creative thinking and other personally significant qualities. Problem-based learning technology, like other technologies, has positive and negative sides.

Advantages of problem-based learning technology: contributes not only to the acquisition by students of the necessary system of knowledge, skills and abilities, but also to the achievement of a high level of their mental development, the formation of their ability to independently acquire knowledge through their own creative activity; develops interest in academic work; provides lasting learning outcomes.

Disadvantages: a large amount of time spent on achieving the planned results, poor control over the cognitive activity of students.

A problematic situation in learning has a teaching value only when the problematic task offered to the student corresponds to his intellectual capabilities, helps to awaken the students' desire to get out of this situation, to remove the contradiction that has arisen.

Thus, the state policy in the field of education informatization was decisive in improving the national model of education of the Republic of Kazakhstan. One of the alternative and effective ways of studying and acquiring new knowledge is the technology of workshops. It is an alternative to the class-lesson organization of the educational process. It uses the pedagogy of relationships, comprehensive education, learning without rigid programs and textbooks, the method of projects and immersion methods, non-judgmental creative activity of students. The relevance of the technology lies in the fact that it can be used in the case of not only studying new material, but also when repeating and consolidating previously studied material.

References

1. Denicheva L.O., Glazkov G.A., K.A Krasnyanskaya. 2008. Proficiency testing of high school graduates in the evaluation of educational achievement in mathematics.
2. Ivanov D.A. 2008. Competence and competence-based approach in modern education.
3. Canale M. & Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing.

УДК 94(517)

Хегай А.В. Айдарбекова Г.С.

АО «Южно-Казахстанская Медицинская Академия», Шымкент, Казахстан

КОРЕЙСКАЯ ДИСАПОРА В КАЗАХСТАНЕ

Аннотация

В статье рассматривается история формирования корейской диаспоры в Казахстане, её роль в социально-экономическом и культурном развитии страны, а также проблемы и перспективы сохранения этнокультурной идентичности.

В статье анализируются современные процессы ассимиляции и интеграции корейцев в казахстанское общество, рассматривается их участие в общественно-политической жизни и сохранение этнокультурных традиций. Особое внимание уделено деятельности общественных организаций корейцев, их вкладу в развитие двусторонних отношений между

Казахстаном и Южной Кореей, а также проблемам, связанным с утратой этнической идентичности и родного языка среди молодого поколения.

Ключевые слова : *Корейская диаспора, Этнические меньшинства, Интеграция, Ассимиляция, Этнокультурная идентичность, Сохранение традиций, Социально-экономическое развитие, Культурное наследие, Корейцы Казахстана, Этническая община, Общественные организации, Казахско-корейские отношения.*

Khegay A.V. Aidarbekova G.S.

JSC “South Kazakhstan Medical Academy”, Shymkent, Kazakhstan

KOREAN DIASPORA IN KAZAKHSTAN

Abstract

The article examines the history of the formation of the Korean diaspora in Kazakhstan, its role in the socio-economic and cultural development of the country, as well as the problems and prospects of preserving ethnic and cultural identity. The article analyzes the modern processes of assimilation and integration of Koreans into Kazakh society, examines their participation in socio-political life and the preservation of ethnocultural traditions. Special attention is paid to the activities of public organizations of Koreans, their contribution to the development of bilateral relations between Kazakhstan and South Korea, as well as problems related to the loss of ethnic identity and native language among the younger generation.

Keywords : *Korean Diaspora, Ethnic minorities, Integration, Assimilation, Ethnocultural identity, Preservation of traditions, Socio-economic development, Cultural heritage, Koreans of Kazakhstan, Ethnic community, Public organizations, Kazakh-Korean relations.*

Хегай А.В; Айдарбекова Г. С.

"Оңтүстік Қазақстан медициналық академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ КОРЕЙЛІК ДИСАПОРА

Аннотация

Мақалада Қазақстанда корей диаспорасының қалыптасу тарихы, оның елдің әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуындағы рөлі, сондай-ақ этномәдени бірегейлікті сақтау мәселелері мен перспективалары қарастырылады. Мақалада корейлердің қазақстандық қоғамға ассимиляциясы мен интеграциясының заманауи процестері талданады, олардың қоғамдық-саяси өмірге қатысуы және этномәдени

дәстүрлердің сақталуы қарастырылады. Корейлердің қоғамдық ұйымдарының қызметіне, олардың Қазақстан мен Оңтүстік Корея арасындағы екіжақты қатынастарды дамытуға қосқан үлесіне, сондай-ақ жас ұрпақ арасында этникалық бірегейлік пен ана тілін жоғалтуға байланысты проблемаларға ерекше назар аударылды.

Түйін сөздер: корей диаспорасы, этникалық азшылықтар, Интеграция, Ассимиляция, этномәдени бірегейлік, дәстүрлерді сақтау, әлеуметтік-экономикалық даму, Мәдени мұра, Қазақстан корейлері, этникалық қауымдастық, қоғамдық ұйымдар, қазақ-корей қатынастары.

История формирования корейской диаспоры в Казахстане

Корейская диаспора в Казахстане имеет длительную и сложную историю, уходящую своими корнями в начало XX века. Переселение корейцев на территорию Казахстана началось в 1920-е годы, когда первые семьи мигрировали из Дальнего Востока и Кореи. Однако наиболее значительное перемещение произошло в 1937 году, когда корейцев массово депортировали из Дальневосточного региона СССР в Среднюю Азию, включая Казахстан, в связи с политическими и военными решениями Советского правительства. Это стало причиной формирования корейской диаспоры, численность которой сегодня превышает 100 тысяч человек на территории Казахстана [1].

В первые годы переселения корейцы испытывали значительные трудности, связанные с адаптацией к новым природным и социальным условиям. Однако они быстро освоили новые земли, применяя свои знания и опыт в сельском хозяйстве, особенно в рисоводстве. Это позволило корейцам не только выжить, но и занять важное место в аграрном секторе Казахстана. В Кызыл-Ординской области, которая стала центром корейской диаспоры, корейские крестьяне добились высоких показателей по урожайности, что способствовало развитию сельскохозяйственного производства в регионе [1,4].

Социально-экономическое и культурное развитие

Корейцы в Казахстане внесли значительный вклад в развитие различных отраслей экономики, включая сельское хозяйство, торговлю и предпринимательство. Уже в советское время многие представители корейской диаспоры получили звания Героев Социалистического Труда за свои успехи в сельском хозяйстве и промышленности. В постсоветский период корейцы продолжали играть важную роль в экономике страны, создавая рабочие места и развивая предприятия. Благодаря своей трудолюбивости и предприимчивости, корейская община смогла достичь высоких результатов, несмотря на непростые условия [1,4].

На культурном уровне корейская диаспора активно развивала свою традиционную культуру, организовывая культурные мероприятия, поддерживая школы и центры корейского языка, театры и храмы. Корейцы также участвуют в общественно-политической жизни страны, занимая высокие должности в правительстве и других органах управления [1,2].

Проблемы сохранения этнокультурной идентичности

Несмотря на значительные достижения в экономическом и социальном развитии, корейская диаспора сталкивается с проблемами, связанными с сохранением этнокультурной идентичности. В условиях глобализации и активной интеграции в казахстанское общество корейская молодежь все чаще теряет связь с родным языком и традициями. Важную роль в сохранении идентичности играют этнокультурные организации, которые проводят мероприятия, направленные на поддержку корейского языка и культуры, однако проблема ассимиляции и утраты культурных корней остается актуальной [1,3].

Сохранение корейских традиций и обычаев

Несмотря на ассимиляцию в казахстанском обществе, корейцы стремятся сохранить свою культурную идентичность. Для этого реализуются следующие инициативы:

Корейские культурные центры и ассоциации: в Казахстане действуют культурные центры, такие как Ассоциация корейцев Казахстана (АКК), которые занимаются продвижением и сохранением корейской культуры. Они организуют различные мероприятия, курсы корейского языка, танцев и традиционных ремёсел.

Праздники и мероприятия: корейцы отмечают традиционные праздники, такие как Сонналь (Лунный Новый год) и Чусок (Осенний фестиваль урожая), которые сопровождаются традиционными играми, кулинарными изысками и ритуалами.

Изучение языка: большинство корейцев владеют корейским языком на разговорном уровне, а среди молодёжи популярны курсы и клубы по изучению языка. В семьях стараются говорить на корейском языке и прививать детям любовь к родному языку.

Традиционная одежда и кухня: Национальные костюмы (ханбок) и традиционные блюда (кимчи, пибимпаб и другие) являются важной частью культурных мероприятий. Корейская кухня популяризуется через рестораны и кулинарные мастер-классы.

Культурные обмены и фестивали: Ежегодные корейские фестивали, проводимые в крупных городах Казахстана, способствуют ознакомлению казахстанцев с культурой корейского народа. Культурный обмен с Южной Кореей также поддерживает национальную идентичность и расширяет знания о корейской культуре.

Религиозные практики: Корейская диаспора в Казахстане придерживается различных религиозных традиций, таких как христианство, буддизм и шаманизм. Эти традиции также влияют на сохранение культурных обычаев.

Вызовы в сохранении корейских традиций

- **Ассимиляция:** В условиях многонационального казахстанского общества, корейцы активно взаимодействуют с представителями других этносов, что порой приводит к размыванию национальных традиций.

- **Языковая проблема:** Со временем количество корейцев, свободно говорящих на корейском языке, снижается, особенно среди молодого поколения.

- **Урбанизация:** Переезд в крупные города также влияет на традиционный уклад жизни и препятствует сохранению обычаев.

Статистика корейской диаспоры в Казахстане [\[6\]](#)

- **Численность:** по данным последней переписи населения (2021 год), в Казахстане проживает около 100 тысяч этнических корейцев.

- **Географическое распределение:** наибольшее количество корейцев проживает в Алматы, Караганде, Кызылординской и Алматинской областях.

- **Социально-экономическое положение:** корейцы активно участвуют в экономике страны, занимаясь предпринимательской деятельностью, сельским хозяйством, наукой и искусством. В Казахстане работает множество корейских культурных центров и ассоциаций.

Перспективы и роль в развитии двусторонних отношений

Сегодня корейская диаспора продолжает вносить значительный вклад в развитие Казахстана. Они играют важную роль в развитии культурных и экономических связей между Казахстаном и Южной Кореей, укрепляя сотрудничество между двумя странами. Важно отметить, что многие корейские организации активно способствуют развитию двусторонних отношений, организуя культурные мероприятия, деловые форумы и встречи на высоком уровне [\[1,2\]](#).

Заключение

История корейской диаспоры в Казахстане — это пример успешной адаптации и интеграции этнической группы в новом социально-культурном пространстве. Корейцы, столкнувшись с многочисленными трудностями в прошлом, сумели внести значительный вклад в социально-экономическое развитие Казахстана, сохранив при этом свою уникальную культуру. В будущем ключевой задачей остается поддержка и развитие этнокультурных инициатив, направленных на сохранение идентичности корейской общины в условиях глобализации и ассимиляции.

Список литература

- [1] <https://articlekz.com/article/19023>
- [2] <https://kazahstangid.ru/koreytsy-v-kazahstane-istoriya-kultura-i-dostizheniya/>
- [3] <https://kazakhstangid.ru/koreytsy-v-kazahstane/>
- [4] <https://cyberleninka.ru/article/n/etnokulturnye-i-delovye-organizatsii-koreyskoy-diaspory-v-kazahstane-1991-2020>
- [5] <https://qmonitor.kz/society/4459>
- [6] https://ru.wikipedia.org/wiki/Корейцы_в_Казахстане

УДК 94(517)

Султанов Е.Е , Айдарбекова Г.С.

АО “Южно-Казахстанская Медицинская Академия”, Шымкент, Казахстан

ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРИ ОКАЗАНИИ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ УСЛУГ

Аннотация

В статье рассмотрены основные правовые аспекты оказания стоматологических услуг в Республике Казахстан. Внимание уделено законодательной базе, регулирующей оказание стоматологической помощи, включая лицензирование деятельности, права и обязанности субъектов здравоохранения, а также механизмы контроля качества и ответственности за нарушение норм. Проанализированы особенности защиты прав пациентов и медицинской тайны, а также применимость международных стандартов в стоматологической практике. На основе анализа существующего законодательства выявлены проблемные зоны и предложены рекомендации по его дальнейшему совершенствованию.

Ключевые слова: стоматологические услуги, законодательство, медицинское право, лицензирование, права пациентов, ответственность, стандарт качества.

СұлтановЕ.Е., Айдарбекова Г. С.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

СТОМАТОЛОГИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ КЕЗІНДЕГІ ЗАҢНАМАЛЫҚ РЕТТЕУ

Аңдатпа

Мақалада Қазақстан Республикасында стоматологиялық қызмет көрсетудің негізгі құқықтық аспектілері қарастырылған. Денсаулық сақтау субъектілерінің қызметін лицензиялауды, құқықтары мен міндеттерін, сондай-ақ нормаларды бұзғаны үшін сапаны бақылау және жауапкершілік тетіктерін қоса алғанда, стоматологиялық көмек көрсетуді реттейтін заңнамалық базаға назар аударылды. Пациенттердің құқықтары мен медициналық құпияны қорғау ережеліктері, сондай-ақ стоматологиялық практикада халықаралық стандарттардың қолданылуы талданады. Қолданыстағы заңнаманы талдау негізінде проблемалық аймақтар анықталды және оны одан әрі жетілдіру бойынша ұсыныстар ұсынылды.

Түйін сөздер: стоматологиялық қызметтер, заңнама, медициналық құқық, лицензиялау, пациенттердің құқықтары, жауапкершілік, сапа стандарты.

Sultanov E.E. , Aidarbekova G.S.

JSC «South Kazakhstan medical academy», Shymkent K., Kazakhstan

LEGISLATIVE REGULATION IN THE PROVISION OF DENTAL SERVICES

Abstract

The article discusses the main legal aspects of the provision of dental services in the Republic of Kazakhstan. Attention is paid to the legislative framework governing the provision of dental care, including licensing of activities, rights and obligations of healthcare entities, as well as quality control mechanisms and liability for violations of standards. The features of the protection of patients' rights and medical secrecy, as well as the applicability of international standards in dental practice, are analyzed. Based on the analysis of the existing legislation, problem areas have been identified and recommendations for its further improvement have been proposed.

Keywords: dental services, legislation, medical law, licensing, patient rights, responsibility, quality standard.

Стоматологическая помощь занимает особое место в системе здравоохранения, так как проблемы с зубами и полостью рта влияют на общее состояние здоровья человека. Качество оказания стоматологических услуг напрямую зависит от правового регулирования этой сферы. В Республике Казахстан регулирование медицинских услуг, включая стоматологические, осуществляется через комплексную правовую базу, которая включает Конституцию Республики Казахстан, Закон «О здравоохранении», и ряд подзаконных актов. В последние годы внимание законодательных органов было направлено на

совершенствование норм, касающихся качества оказания медицинской помощи и защиты прав пациентов. Однако, несмотря на наличие законодательной базы, в правоприменительной практике существуют определенные проблемы, связанные с регулированием стоматологической деятельности.

Целью настоящего исследования является анализ правового регулирования стоматологических услуг в Республике Казахстан, выявление проблем в этой сфере и предложение рекомендаций по улучшению законодательства.

Конституция Республики Казахстан является основополагающим документом, который закрепляет право граждан на охрану здоровья и получение бесплатной медицинской помощи в государственных учреждениях здравоохранения (статья 29). Эта норма распространяется на все виды медицинской помощи, включая стоматологическую. Важным аспектом реализации конституционного права на медицинскую помощь является возможность выбора пациентом врача и медицинского учреждения, что также закреплено в законодательстве.

Законодательное регулирование оказания стоматологических услуг основывается на Законе Республики Казахстан «О здравоохранении» № 360-V от 7 июля 2020 года [1]. В данном законе прописаны основные положения, касающиеся организации здравоохранения, стандартов оказания медицинской помощи, прав и обязанностей пациентов и медицинских работников, а также вопросы лицензирования и аккредитации медицинских организаций. Помимо Закона «О здравоохранении», важную роль играют подзаконные акты, такие как Приказ Министерства здравоохранения Республики Казахстан № 650 от 26 ноября 2020 года [2], устанавливающий стандарты стоматологической помощи. Данный приказ регулирует требования к квалификации врачей-стоматологов, оборудованию и условиям оказания услуг, что необходимо для обеспечения высокого качества медицинской помощи.

Лицензирование стоматологических услуг. Как получить лицензию для проведения стоматологических услуг?

Лицензирование медицинской деятельности, включая стоматологию, в Республике Казахстан регулируется нормативным актом «Об утверждении стандарта организации оказания стоматологической помощи в Республике Казахстан». [3] В соответствии с данным нормативным актом, каждая медицинская организация, занимающаяся стоматологической практикой, обязана получить лицензию, подтверждающую её соответствие установленным государственным стандартам. Лицензирование осуществляется Министерством здравоохранения или уполномоченными органами на основании представленных документов и результатов проверок.

Проходя процесс, получения лицензии вы должны учитывать следующие этапы:

- Проверка квалификации врачей и медицинского персонала.
- Оценка материально-технической базы медицинского учреждения (наличие оборудования, соответствующего санитарным нормам и стандартам).
- Проверка соответствия клиники требованиям санитарных правил и норм.

Аккредитация медицинских организаций является одной из важнейших форм государственного контроля за качеством предоставляемых услуг. Аккредитация проводится с целью подтверждения соответствия медицинской организации установленным стандартам, которые охватывают как технические аспекты оказания услуг, так и организацию работы медицинского персонала. Прохождение аккредитации является обязательным для всех клиник, оказывающих стоматологические услуги, и подтверждается на определённый срок с возможностью его продления при повторной проверке. При получении некачественных услуг в неаккредитованной организации, вы всегда можете обратиться за юридической помощью для защиты своих прав.

Права пациентов при получении стоматологических услуг в Казахстане регулируются статьей 95 Закона «О здравоохранении» [\[4\]](#). К вашим основным правам относятся:

- Право на получение информации — пациент имеет право на полную и достоверную информацию о своём состоянии здоровья, предложенных методах лечения и возможных рисках. Это право распространяется на стоматологические процедуры, включая хирургические вмешательства, протезирование и другие виды лечения.
- Право на согласие на медицинское вмешательство — стоматологические процедуры могут быть проведены только с согласия пациента, за исключением экстренных случаев, когда требуется неотложная помощь.
- Право на выбор врача — пациент вправе самостоятельно выбирать врача-стоматолога, а также менять его в процессе лечения.
- Право на конфиденциальность — информация о здоровье пациента, включая стоматологическое лечение, является медицинской тайной и не может быть раскрыта без его согласия.

Но, так же есть и обязанности пациентов при оказании услуг.

Пациенты также имеют определённые обязанности. Они обязаны предоставлять врачам точную информацию о своём здоровье, соблюдать назначенный режим лечения и рекомендации врачей, а также выполнять условия договора с медицинским учреждением при получении платных стоматологических услуг. Нарушение этих обязанностей может осложнить процесс лечения и повлечь отказ от предоставления дальнейших услуг. [\[5\]](#). Стоматологи, в свою очередь, как и другие медицинские работники, обязаны соблюдать

установленные законодательством профессиональные и этические нормы. Это включает в себя:

- Соблюдение стандартов оказания стоматологических услуг.
- Обеспечение безопасности процедур для здоровья пациентов.
- Информирование пациентов о состоянии их здоровья и методах лечения.
- Соблюдение конфиденциальности информации о пациентах.

Этические нормы, закреплённые в законодательстве, предусматривают, что стоматолог обязан действовать исключительно в интересах пациента, избегая любых форм давления или навязывания ненужных процедур. [\[6\]](#)

Нарушение профессиональных обязанностей может повлечь за собой применение различных видов юридической ответственности:

- Гражданско-правовая ответственность — в случае причинения вреда здоровью пациента в результате неправильного лечения или некачественных услуг, стоматологическая клиника обязана возместить ущерб. Пациент может обратиться в суд с иском о компенсации морального и материального вреда.
- Административная ответственность — предусмотрена за нарушение лицензионных требований, норм санитарных правил или отказ в предоставлении помощи пациенту.
- Уголовная ответственность — наступает в случае грубых нарушений, таких как причинение тяжкого вреда здоровью или смерть пациента по неосторожности. [\[7\]](#) [\[8\]](#).

Следовательно, каким образом государство регулирует качество стоматологических услуг? Государство имеет следующие механизмы контроля. Государственный контроль качества стоматологических услуг осуществляется через систему проверок Министерства здравоохранения и других уполномоченных органов. Основными механизмами контроля являются лицензирование и аккредитация медицинских учреждений. Кроме того, проводятся регулярные плановые и внеплановые проверки клиник на предмет соблюдения санитарных норм, стандартов оказания медицинской помощи и квалификационных требований к врачам. [\[9\]](#)

Министерство здравоохранения Республики Казахстан играет ключевую роль в регулировании и контроле качества оказания стоматологических услуг. Оно разрабатывает и утверждает стандарты медицинской помощи, проводит аккредитацию и лицензирование, а также отвечает за проведение проверок медицинских организаций. В случае выявления нарушений Министерство вправе приостановить деятельность клиники, наложить штрафы или отозвать лицензию. [\[10\]](#) [\[11\]](#)

Ответственность врача-стоматолога за нарушение законодательства в сфере оказания медицинской помощи будет последующей:[\[12\]](#)

Гражданско-правовая ответственность наступает в случае, если стоматолог или медицинская организация причинили вред здоровью пациента вследствие ненадлежащего выполнения своих обязанностей. Пациент вправе требовать компенсацию за моральный и физический ущерб через гражданский иск. В этом случае суд оценивает степень вины стоматолога или клиники, а также устанавливает размер компенсации, который может включать как возмещение медицинских расходов, так и компенсацию морального ущерба.
[\[13\]](#)

За более серьёзные нарушения, такие как халатность или непредоставление экстренной помощи, может наступить административная или уголовная ответственность. Административные санкции могут включать наложение штрафов на медицинскую организацию или индивидуальных стоматологов, а также временное или постоянное приостановление деятельности. Уголовная ответственность применяется в случае причинения тяжкого вреда здоровью или смерти пациента по неосторожности, что может повлечь за собой тюремное заключение. [\[14\]](#) Однако, стоит так же учитывать «Персональные данные пациентов» в стоматологических клиниках подлежат строгой защите в соответствии с Законом Республики Казахстан «О персональных данных и их защите». Стоматологические организации обязаны соблюдать конфиденциальность медицинской информации, не допуская её несанкционированного распространения или разглашения. Нарушение этих норм может повлечь как гражданско-правовую, так и административную ответственность.
[\[15\]](#) [\[16\]](#)

Законодательное регулирование стоматологических услуг в Республике Казахстан представляет собой комплексную систему норм, направленных на обеспечение качественного и безопасного оказания медицинской помощи. Основные акты, такие как Закон «О здравоохранении», приказы Министерства здравоохранения и другие нормативные акты, регулируют ключевые аспекты стоматологической практики, включая лицензирование, контроль качества, права пациентов и ответственность медицинских работников. Важной задачей для дальнейшего развития законодательства является внедрение международных стандартов и совершенствование механизмов контроля качества, что позволит обеспечить высокий уровень оказания стоматологических услуг в Казахстане.

Список литературы:

1. Конституция Республики Казахстан.
Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года с изменениями и дополнениями по состоянию на 2023 год. [\[1\]](#)
2. Закон Республики Казахстан "О здравоохранении" № 360-V от 7 июля 2020 года.
Закон Республики Казахстан регулирует отношения в сфере охраны здоровья населения, устанавливая принципы, права и обязанности участников системы здравоохранения, включая стоматологическую помощь. [\[2\]](#)
3. Об утверждении стандарта организации оказания стоматологической помощи в Республике Казахстан.
Постановление о лицензировании медицинской деятельности в Республике Казахстан. [\[3\]](#)
4. Приказ Министерства здравоохранения Республики Казахстан № 650 от 26 ноября 2020 года.
Приказ утверждает стандарты оказания стоматологических услуг и регулирует требования к квалификации медицинского персонала и техническому оснащению стоматологических кабинетов и клиник. [\[4\]](#)
5. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть).
Гражданский кодекс Республики Казахстан от 27 декабря 1994 года № 268-XII с изменениями и дополнениями по состоянию на 2023 год. [\[5\]](#)
6. Уголовный кодекс Республики Казахстан.
Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V с изменениями и дополнениями по состоянию на 2023 год. [\[6\]](#)
7. Закон Республики Казахстан «О персональных данных и их защите».
Закон регулирует сбор, обработку и хранение персональных данных граждан, включая медицинские данные пациентов в стоматологических клиниках. [\[7\]](#)
8. Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ). Руководство по стандартам оказания стоматологических услуг.
Международные стандарты качества оказания стоматологической помощи, разработанные ВОЗ. [\[8\]](#)
9. Комитет по защите прав потребителей в сфере здравоохранения Республики Казахстан.
Официальные отчёты и публикации, касающиеся рассмотрения жалоб на стоматологические услуги и нарушений прав пациентов. [\[9\]](#)

УДК 136.008

Гамбарова Р. Д., Айдарбекова Г. С.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

ӘЗІРБАЙЖАН ХАЛҚЫНЫҢ САЛТ-ДӘСТҮРЛЕРІ МЕН ӘДЕТ-ҒҰРЫПТАРЫ

Аңдатпа

Әзірбайжан халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары олардың көп ғасырлық тарихының бірегейлігі мен байлығын көрсететін мәдени мұрасының ең маңызды элементтері болып табылады. Бұл элементтер әртүрлі тарихи, географиялық және әлеуметтік факторлардың әсерінен қалыптасып, ұрпақтан-ұрпаққа берілетін рухани құндылықтар мен нормаларды сақтайды.

Түйін сөздер: Салт-дәстүр, әдет-ғұрып, мәдениет, халық, ғұрыптар.

Гамбарова Р.Д., Айдарбекова Г.С.

АО «Южно-Казахстанская Медицинская Академия», Шымкент, Казахстан

ТРАДИЦИИ И ОБРЯДЫ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО НАРОДА

Аннотация

Традиции и обряды азербайджанского народа являются важнейшими элементами его культурного наследия, отражающего уникальность и богатство многовековой истории. Эти элементы формировались под влиянием различных исторических, географических и социальных факторов, и сохраняют в себе духовные ценности и нормы, передаваемые из поколения в поколение.

Ключевые слова: Традиции, обычаи, культура, народ, обряды.

G. S. Aidarbekova, R. D. Gambarova

«South Kazakhstan Medical Academy» JSC, Shymkent, Kazakhstan

TRADITIONS AND CUSTOMS OF THE PEOPLE OF AZERBAIJAN

Abstract

The traditions and rituals of the Azerbaijani people are the most important elements of their cultural heritage, reflecting the uniqueness and richness of their centuries-old history. These elements were formed under the influence of various historical, geographical and social factors, and retain spiritual values and norms passed on from generation to generation.

Keywords: *Traditions, customs, culture, people, rituals.*

Семейные обряды в Азербайджане занимают центральное место в культуре и жизни народа, служа не только важными моментами для индивидуальной семьи, но и сохраняя коллективные ценности и традиции. Эти обряды формируют основу социальной структуры, передавая культурные и исторические наследия от одного поколения к другому. Первым значительным аспектом семейных обрядов является их функция в укреплении семейных связей. Они помогают создать и поддерживать эмоциональную связь между членами семьи, создавая уникальные совместные переживания. Каждый обряд, будь то свадьба, рождение ребенка или поминки, является поводом для сбора родных и близких, способствуя общению, пониманию и единству. Это взаимодействие укрепляет семейные узы и поддерживает дух взаимопомощи, который так важен в азербайджанской культуре. Также следует отметить, что семейные обряды подчеркивают значимость уважения и почитания предков. Традиции, связанные с поминками и годовщинами, являются важным напоминанием о важности памяти о предках и о продолжении их наследия. Это создает чувство долга перед прошлым и разумное отношение к будущему, углубляя связь с историей и культурой своего народа. Семейные обряды также отражают культурные и религиозные нормы. Они часто насыщены символикой и значениями, которые указывают на важнейшие аспекты жизни, такие как любовь, дружба, уважение и духовность. Например, в свадебной церемонии можно увидеть не только красивые традиционные костюмы, но и ритуалы, которые подчеркивают важность семьи и преемственности. Эти ритуалы служат своего рода мостом между прошлым и настоящим, связывая новые поколения с традициями их предков. Кроме того, семейные обряды играют важную роль в формировании социальной идентичности. Участие в них создает чувство принадлежности к группе, что особенно важно в многонациональном и многокультурном обществе Азербайджана. Сохранение и уважение к семейным традициям помогает укрепить национальную идентичность, выступая как оплот против внешних влияний и глобализации. Не менее важным является то, что семейные обряды часто становятся центром передачи знаний и умений. Старшее поколение делится опытом с молодыми, обучая их не только традиционным обычаям, но и жизненным урокам. Это создает платформу для межпоколенческого общения и обмена идеями, что, в свою очередь, помогает сохранить культурное наследие в современном мире. Таким образом, значение семейных обрядов для азербайджанского народа многогранно и многослойно. Они не только служат укороткой между поколениями, но и укрепляют семейные узы, почитают память предков, отражают культурные нормы и создают уникальную социальную

идентичность. Эти традиции остаются важной частью жизни народа, обеспечивая преемственность и связь с историей, в результате чего они становятся неотъемлемой частью самосознания азербайджанского народа. Свадьба в Азербайджане — это не просто объединение двух людей, но и значимое событие, наполненное культурной ценностью, символикой и традициями, которые были переданы из поколения в поколение. Азербайджанская свадьба — это многослойный обряд, в котором сочетаются элементы народной мудрости, религиозные устои и культурные особенности каждой из регионов страны. Свадебный обряд это не только важное сообщество событий, но и глубокое культурное, социальное и духовное явление, которое отражает ценности и традиции азербайджанского народа. Каждый элемент свадебной церемонии наполнен смыслом, передавая богатое наследие, которое существует на протяжении веков. Свадьба в Азербайджане, как правило, воспринимается как объединение двух семей, а не только двух людей. Эта традиция подчеркивает важность коллективного сознания и социальной сплоченности. Заключая брак, молодые люди не только принимают на себя обязательства перед друг другом, но и вступают в новые отношения с их семьями и родственниками. Это создает прочные связи между двумя семьями, что способствует укреплению социальных уз и поддержанию взаимопомощи в будущем. Важным аспектом свадебной церемонии является роль старших в семье. Их благословение считается необходимым, и обряды часто проводятся с целью получения одобрения и поддержки со стороны родителей и близких. Это демонстрирует уважение к семейным традициям и авторитету старшего поколения, что является характерной чертой азербайджанской культуры. Свадебные обряды также служат местом для выражения культурной идентичности. В них отражаются народные песенные и танцевальные традиции, которые передаются из поколения в поколение. Это не только возможность для молодых людей продемонстрировать свои навыки и глубину своих корней, но и способ сохранить свое уникальное культурное наследие. Песни, танцы и национальные костюмы, используемые в ходе свадебных мероприятий, являются неотъемлемой частью азербайджанской культуры. Кроме того, свадебный обряд в Азербайджане имеет особое значение для женщин, которые играют ключевую роль в организации торжества. Свадьба зачастую является одной из самых важных событий в жизни девушки, превращая ее в центром внимания на протяжении всего дня. Это создает пространство для самовыражения и демонстрации красоты, что позволяет женщине чувствовать свою значимость в обществе. Свадебные традиции также отражают экономические аспекты. Празднование свадьбы является значительным мероприятием и может требовать значительных финансовых затрат. Это связано с тем, что свадьба — это возможность для демонстрации благосостояния

семей. Таким образом, свадьба становится не только личным, но и социальным событием. Эта сторона обрядов подчеркивает конкуренцию между семьями, которая может проявляться в деталях организации торжества, от размеров меню до праздничного декора. Кроме того, свадьба требует соблюдения определенных обычаев, которые передаются из поколения в поколение. Это создает постоянную связь с историей и культурными корнями народа. Более того, свадьба может стать причиной для празднования и дружбы между разными общинами, особенно в многонациональном Азербайджане. В заключение, свадебный обряд в Азербайджане представляет собой многослойное явление, которое объединяет культурные, социальные и экономические аспекты. Он не только служит ярким примером сохранения традиций, но и способствует укреплению семейных и социальных связей, выражая глубину культурной идентичности народа. Свадьба — это не просто праздник любви, а значимое событие, которое связывает людей, народы и целые поколения. Свадебные обряды имеют глубокое символическое значение для азербайджанского народа. Они олицетворяют продолжение рода, создание новой семьи и объединение двух фамилий. Свадьба является социальным, духовным, а иногда и экономическим событием, которое объединяет не только молодоженов, но и их семьи. Подготовка к свадьбе начинается за несколько месяцев до основного события. Целый ряд ритуалов, связанных со свадьбой, включает в себя выбор даты, выбор места проведения, а также составление списка приглашенных гостей. Это время также наполнено обсуждениями и переговорами между семьями, что придает свадьбе характер культурного события. Важным аспектом свадебных традиций является "китап", что на азербайджанском означает «книга». Это ритуал, во время которого старшие члены семьи собираются для обсуждения и утверждения брака. Китап часто включает в себя передачу подарков, обсуждение условий и ожиданий от обеих сторон, что подчеркивает важность уважения и гармонии между семьями. Невозможно представить свадебное торжество без музыки и танца. Традиционные азербайджанские мелодии и танцы, такие как "yalli", задают атмосферу веселья и радости. На свадьбах часто выступают музыканты, которые исполняют как народные мелодии, так и современные композиции. Танцы на свадьбе символизируют единство и гармонию в семье. Существует множество ритуалов, которые выполняются в процессе свадебного торжества. Одним из самых значимых является "кечир", где родители невесты Вас делают особое предложение, давая четкое понимание своих моральных уставов и требований к будущей семье. Это не просто формальность, но важный ритуал, придающий свадьбе глубину и значение. Свадебный банкет — это кульминация всего праздника. На столах гостей сервируются традиционные блюда азербайджанской кухни. Это могут быть "плов", различные мясные блюда, овощные закуски и сладости, такие как "баклава" и

"гаджын". Традиционно выбранные блюда отражают статус семьи и уважение к гостям. Во время свадьбы могут быть проведены обряды, связанные с накрытием стола, что называется "девочковая дастархан". Этот ритуал символизирует изобилие и желание, чтобы у молодоженов была счастливая и благополучная совместная жизнь. После свадьбы также происходят определенные действия, которые завершает оригинальный обряд. Невеста и жених должны показать свою любовь и заботу друг о друге через совместные действия и обращение к родным. Часто молодожены принимают участие в поездках к родным и друзьям, что способствует укреплению социальных связей. Свадебные обряды занимают особое место в культуре азербайджанцев и сохраняются в их традиционном виде до сих пор. Азербайджанские свадьбы — это масштабные, красочные и очень важные события, на которых присутствуют многочисленные ритуалы и обычаи. Помолвка и сватовство. Свадьба начинается с сватовства. Мужская сторона посылает старейшин семьи к девушке, чтобы официально попросить её руки. Во время этого визита обсуждаются условия предстоящего брака, такие как дата свадьбы, приданое и расходы на свадьбу. Если обе стороны согласны, то происходит помолвка. Хна гаджяси — Ночь хны. Одним из самых интересных свадебных обрядов является "Хна гаджяси" — ночь хны. Этот обряд проводится накануне свадьбы и символизирует прощание невесты с родительским домом и подготовку к новой жизни. Невесте наносят узоры из хны на руки и ноги, что считается оберегом от злых духов и символом семейного счастья. Само свадебное торжество в Азербайджане обычно длится несколько дней и сопровождается богатым угощением, песнями, танцами и разными ритуалами. Особое внимание уделяется танцу невесты и жениха. В Азербайджане традиционно считается, что свадьба должна быть не только торжественным мероприятием, но и символом единства двух семей. Наречение имени ребенка — это очень важный обряд в жизни азербайджанцев. В азербайджанской культуре существует множество традиций, связанных с этим событием. Обычно имя новорожденному дают на седьмой день после рождения. Выбор имени считается серьезным делом, и в этом процессе часто участвуют старейшины семьи или духовные наставники. Имя, как верят азербайджанцы, должно нести в себе хорошую энергетику и определять судьбу ребенка. "Шекер оглан" — обряд благословения мальчика. Если родился мальчик, то через несколько дней после рождения проводят обряд "Шекер оглан". В этом обряде мальчику вручают сладости и дарят подарки, что символизирует пожелание счастливой и сладкой жизни. Гостеприимство после свадьбы в Азербайджане — это один из главных принципов общественной жизни. Азербайджанцы известны своей открытостью и готовностью принять гостя, даже если это совершенно незнакомый человек. Гостю всегда уделяется особое внимание, и ему обязательно

предлагают лучшие угощения. Чайная церемония, одной из главных составляющих гостеприимства является чайная церемония. Азербайджанский чай, обычно подаваемый в маленьких стаканах — армуду, является символом тепла и уважения к гостю. Чай подается с различными сладостями — вареньем, сухофруктами и орехами. Праздник огня — Йанвар — это древний праздник огня, который связан с поклонением огню в доисламской эпохе. Он так же входит в свадебные обряды. Этот праздник символизирует очищение и обновление, а также приносит свет и тепло в дом. В древности огонь считался священным элементом, который обладал целебными свойствами и мог отгонять злых духов. В современном Азербайджане этот праздник отмечается как символ старинных традиций и культурного наследия, а также является частью национальных праздников. Азербайджанские свадьбы — это уникальное явление, насыщенное разнообразием культурных элементов, традиций и обрядов, которые сохранились на протяжении веков. Что делает их особенно интересными и необычными, так это слияние древних обычаев с современными традициями. Азербайджанская свадьба не только торжественное мероприятие, но и социальный и культурный феномен, отражающий многовековую историю и богатую культуру азербайджанского народа. В этом тексте мы рассмотрим наиболее необычные аспекты азербайджанских свадеб, начиная от сватовства и заканчивая свадебным пиршеством. Процесс азербайджанской свадьбы начинается с традиции сватовства, известной как “эльчи гяльмяк”. Сватовство — это не просто формальный процесс, а целый ритуал, в котором принимают участие старейшины семьи жениха. Они отправляются в дом девушки, чтобы официально попросить её руки у родителей. Этот процесс сопровождается обсуждением многочисленных деталей: приданого, финансовых аспектов свадьбы, а также даты самого торжества. Что необычно в азербайджанском сватовстве — это внимание к символическим деталям. Например, когда семья девушки соглашается на брак, это подтверждается подачей сладкого чая, что символизирует согласие и дружбу между семьями. Если же отказано, чай подается без сахара, что сигнализирует о нежелании продолжать переговоры. После успешного сватовства следует церемония помолвки, известная как “нишан”. Эта церемония тоже отличается своими ритуалами и символизмом. Во время нишана жених и невеста обмениваются кольцами, и это событие становится началом подготовки к свадьбе. На помолвку приглашаются родственники и друзья, и она зачастую является таким же масштабным событием, как и сама свадьба. Особенность помолвки в Азербайджане заключается в подарках, которые дарятся между семьями. Семья жениха приносит золото, украшения и сладости для невесты, символизируя свое уважение и внимание. Также обязательным элементом являются красиво украшенные корзины с подарками, которые

содержат сладости, фрукты, орехи и другие символические предметы. Одним из самых необычных и красочных обрядов азербайджанской свадьбы является “Хна гяджяси” — ночь хны. Этот обряд проводится накануне свадьбы и имеет древние корни, восходящие к доисламским временам. В эту ночь невесте и её подругам наносят узоры из хны на руки и ноги. Этот ритуал символизирует очищение и защиту невесты от злых духов, а также её подготовку к новой жизни в качестве жены. Ночь хны — это настоящее торжество, которое сопровождается музыкой, танцами и песнями. Гости дарят невесте подарки, а также желают ей счастливой семейной жизни. Атмосфера этого обряда всегда наполнена весельем, смехом и радостью. В некоторых регионах Азербайджана в эту ночь невесту одевают в традиционную национальную одежду, что добавляет особую торжественность и символизм этому событию. Еще одним интересным и необычным аспектом азербайджанской свадьбы является традиция выкупа невесты, известная как “гыз гяписи”. В день свадьбы жених со своей семьей и друзьями прибывает в дом невесты, чтобы забрать её к себе. Однако невеста не может просто так покинуть дом — семья девушки устраивает символическое препятствие, требуя от жениха “выкуп”. Выкуп невесты — это веселый и забавный ритуал, в котором жениху приходится “доказывать” свою готовность к браку, иногда в виде денег, сладостей или подарков. Также может проводиться импровизированная “сцена” с друзьями невесты, которые затрудняют доступ жениха к своей избраннице. Только после того, как жених успешно “выкупит” невесту, она может выйти из дома и присоединиться к жениху. Когда невесту наконец “выкупили”, начинается следующая необычная традиция — свадебный караван, или “той кярваны”. Это процессия, в которой жених, невеста и их семьи отправляются в дом жениха. Караван украшают ленты, цветы и другие декоративные элементы, и процессия сопровождается музыкой и веселыми песнями. Этот караван является символом перехода невесты в новую семью, и именно с этого момента она официально считается частью семьи жениха. Участники процессии по пути могут останавливаться у домов родственников или друзей, получая от них поздравления и подарки. Само свадебное торжество, известное как “той”, — это кульминация азербайджанской свадьбы. Пир может длиться несколько дней, а количество гостей может достигать нескольких сотен человек. Свадебный той всегда сопровождается богатыми угощениями, танцами, музыкой и традиционными ритуалами. Одним из самых запоминающихся моментов свадьбы является танец невесты и жениха, который открывает праздничную программу. Этот танец, известный как “Узун Дер”, исполняется под национальную музыку и символизирует единство молодой пары. Во время свадебного торжества большое внимание уделяется благословениям и пожеланиям. Одним из таких обрядов является “дуа” — молитва, которую произносит

старейшина семьи, благословляя молодых на долгую и счастливую жизнь. Также во время свадьбы родственники и гости поочередно дарят подарки и выражают свои пожелания счастья и благополучия молодой семье. Азербайджанская кухня является неотъемлемой частью свадебных традиций. На свадьбах обязательно подают такие блюда, как плов, долма, шавля и многочисленные сладости, включая пахлаву и шекербуру. Каждый из этих элементов символизирует изобилие, плодородие и семейное счастье. Особое внимание на азербайджанских свадьбах уделяется плову, который подается как главное блюдо. Плов символизирует достаток и благополучие, а также служит выражением уважения к гостям. Еще одним необычным элементом азербайджанской свадьбы является традиция “себбэ” — обряд дарения подарков после свадьбы. Через несколько дней после торжества семья невесты приносит в дом жениха “себбэ” — корзины с подарками, сладостями и украшениями. Это символическое событие знаменует собой окончательное принятие невесты в новую семью. Музыка и танцы играют огромную роль в азербайджанской свадьбе. Традиционные музыкальные инструменты, такие как зурна, тар и гавал, сопровождают свадьбу от начала до конца. Национальные танцы, такие как “Яллы” и “Кочари”, исполняются как молодыми, так и старшими членами семьи, создавая атмосферу единства.

Заключение

Свадебные традиции Азербайджана не только отражают культурные особенности народа, но и служат связывающей нитью, объединяющей разные поколения. Эти обряды направлены на укрепление семейных и социальных связей и представляют собой важную часть идентичности азербайджанского народа. В сегодняшний век цифровых технологий и глобализации, свадебные обычаи все еще занимают центральное место в сердцах и умах людей, символизируя любовь, единство и продолжение традиций. Это сочетание древних ритуалов и современных элементов, которые делают это событие уникальным и запоминающимся. Каждый обряд и традиция на свадьбе символизирует определенные ценности: уважение к старшим, важность семьи и торжество любви.

Список литературы:

1. Гусейнзаде, А. – *Традиции и обряды Азербайджана*
2. Гамидова, Ф. – *Культура и быт Азербайджанского народа*
3. Алиева, З. – *Народные праздники и обряды в Азербайджане*
4. Мусаев, Р. – *Этнография Азербайджана: история, культура, традиции*
5. Абдуллаев, Э. – *Фольклор и устное народное творчество Азербайджанского народа*

6. Султанова, Н. – Традиционные ремесла и искусство Азербайджана
7. Мамедов, И. – Азербайджанские национальные обряды и их значение

UDC 372.881.111.1

Dzharkimbekova N.K., Sadykova A.

JSC «South Kazakhstan medical academy», Shymkent K., Kazakhstan

THE ROLE OF MULTIMEDIA IN ENGLISH

Abstract

Multimedia plays a significant role in enhancing the teaching and learning of English. By combining text, audio, video, images, and interactive content, it creates a dynamic and engaging learning environment. Multimedia tools such as language learning apps, videos, online games, and virtual classrooms help improve listening, speaking, reading, and writing skills. They also make learning more accessible and enjoyable, catering to different learning styles. Overall, multimedia supports better comprehension, increases student motivation, and encourages active participation in English language learning.

Keywords: *Multimedia technologies, medical students, methods, techniques, technology.*

Джаркимбекова Н.К.¹, Садыкова А.²

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

РОЛЬ МУЛЬТИМЕДИА В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация

Мультимедиа играет важную роль в улучшении преподавания и изучения английского языка. Объединяя текст, аудио, видео, изображения и интерактивный контент, оно создает динамичную и увлекательную среду обучения. Мультимедийные инструменты, такие как приложения для изучения языка, видео, онлайн-игры и виртуальные классы, помогают улучшить навыки аудирования, говорения, чтения и письма. Они также делают обучение более доступным и приятным, удовлетворяя различные стили обучения. В целом, мультимедиа способствует лучшему пониманию, повышает мотивацию студентов и поощряет активное участие в изучении английского языка.

Ключевые слова: *Мультимедийные технологии, студенты-медики, методы, техники, технология.*

Джаркимбекова Н.Қ., Садықова А.

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ, Шымкент, Қазақстан

АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ МУЛЬТИМЕДИЯНЫҢ РӨЛІ

Аңдатпа

Мультимедиа ағылшын тілін оқыту мен оқытуды жақсартуда маңызды рөл атқарады. Мәтінді, аудионы, бейнені, кескіндерді және интерактивті мазмұнды біріктіре отырып, ол динамикалық және тартымды оқу ортасын жасайды. Тіл үйренуге арналған қолданбалар, бейнелер, онлайн ойындар және виртуалды сыныптар сияқты мультимедиялық құралдар тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу дағдыларын жақсартуға көмектеседі. Олар сондай-ақ әртүрлі оқу стильдерін қолдана отырып, оқуды қол жетімді және қызықты етеді. Жалпы мультимедиа түсінуді жақсартуға, оқушылардың ынтымақтасуын арттыруға және ағылшын тілін үйренуге белсенді қатысуға ықпал етеді.

Түйін сөздер: мультимедиялық технологиялар, медициналық студенттер, әдістер, техникалар, технология.

Introduction

Rapid development and extensive use of multimedia technologies play an important role in teaching and learning of medical English. Consequently, at the present time absolutely new methods of teaching and learning English for the medical students have been introduced. Application of multimedia and the Internet technologies in the process of teaching allows to convey huge amount of information of different types and from different fields simultaneously, which helps to form authentic environment of the target language, to enrich material content, and to introduce the lessons of such skills as speaking, writing, reading, auding and translation. [1]. Furthermore, due to abundance of the medical learners in university, the problem of deficiency of the teachers not only of English but of Medicine arises quite often.

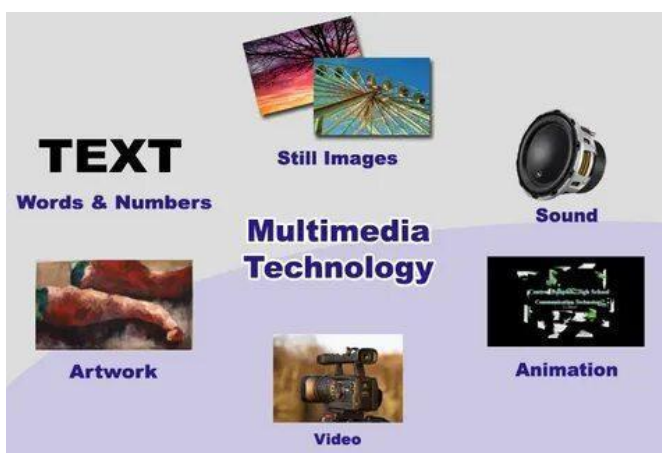
Methods

Methods of application of multimedia computers can facilitate such pressure in teaching of the medical English language. Multimedia technology application is relatively a new impulse in advanced language learning, which contributes to good language knowledge in all aspects. As a rule, multimedia teaching technique has advantage in building a personality oriented model of teaching, drawing interest in the process of teaching to create more vivid atmosphere to use all the learner's potential and increase effectiveness of learning due to enriching the content of material and presenting illustrative examples, which makes it possible for the teacher to rise in future

medics' estimation. However, we cannot ignore an inadequate use of multimedia technologies. English teaching technique with the use of multimedia technologies differ from traditional technique of classroom teaching of language in such subtle points as environment, facilities, resources and modes. First of all, adoption of the I-Net and multimedia technologies in learning English enriches and diversifies the resources of external teaching of language, which promotes active training of the students. On the other hand, the I-Net provides with new facilities of learning medical English for both the students and the teachers, and these facilities make the language more flexible, opportune, interesting, visualized, which makes up-to-date teaching technique more overt, effective and easy for cross-cultural communication.

Results

Nevertheless, the problems of medical English teaching methods using multimedia technologies result from automated method of teaching of English, starting from overdependence on multimedia technologies, failure of due information awareness of the teachers and erroneous planning of educative program. As you see from the photo 1 Multimedia has own descriptions. How do you use them in English? Teaching learning by using multimedia is not only helping teacher and to student in delivering the target language but also motivating the students in learning where it provide audio and visual materials that make the students attract to the lesson and give more attention to it.

Picture 1- Multimedia technology

The use of multimedia would be able to enhance the quality of teaching and learning practices as it combines graphics, images, audio, integration of texts, video and digital environment. Consequently, training efficiency and quality can be increased, as expected, and oriented learning towards student, comes to a standstill in the end. Lack of due potential among the teachers. Though the technique of using multimedia technologies has been applied in language teaching for a long time enough, many problems concerning the teachers do still exist, appealing to solve these problems immediately. The main problem is stated as following: their methods of teaching and

curricula have not been developed with regard to multimedia technologies, thus, the content of a study program is at variance with the computer[2]. The potential of multimedia technologies is not used to the full extent. Due to incompetence to focus on the features of each subject, the students are getting more difficult to acquire the good knowledge of complicated points and subtleties from the lecture, as there is too much information offered simultaneously and in a monotonous way. The students' activity is weakened to some extent, as they are over dependent on the computers and study program. Without determination of training objectives, planning and required potential of using multimedia techniques, the learners can easily be lost in the ocean of information, which can also frustrate their confidence, waste their time, reduce training effectiveness and have their enthusiasm faded in long-run prospect [3]. The teaching technique always oriented towards the teacher must also be promptly adjusted in terms of further adaptation to multimedia oriented approaches in the process of imparting knowledge to the students. Inappropriate defining teaching programs. The quality of teaching the subject does not meet actual requirements, which is another big problem in teaching technique via multimedia technologies.

Conclusion

In conclusion we want to say that teaching learning using multimedia, the students can find various interesting activities using multimedia to the learners that can make them involved mostly in using it. The creating bright prospects draw the direction of higher establishments into educating and advanced training of the teachers and students in the given context. The following propositions concerning solution of the stated above problems deserve consideration: raising of qualification of the teachers in the field of narrow specialization, except the very English; involvement of the overall potential and initiative of the learners in the process of classroom learning with consideration for the use of multimedia technologies; development of effective system of education.

Bibliography:

1. Voyevoda, Ye. V. Didactic Principles of Application of Multimedia Technologies in Higher School // Education in Russia: the materials of conference. – 2007. – P.86-90.
2. Bershtein, V. L. The Internet Technologies in the Development of Foreign Language Off Line Teaching of the Non-Linguists Students // The collection of Articles on the Materials of the International of Methodological Symposium. Part1. Lempert Readings - X. – Pyatigorsk, 2008, – P. 88-94.
3. Diyakonova, O. O. «Edutainment in Teaching Foreign Languages » // Foreign Languages in School— 2013 — № 3 — p.58–61.

УДК 615.451.2

Sarsenbek N.B., Khassanova U.A.

JSC «South Kazakhstan medical academy», Shymkent K., Kazakhstan

THE ROLE OF ADVANCED TECHNOLOGIES IN PHARMACEUTICAL MANUFACTURING

Abstract

The given article aimed at revealing the most important effect of advanced technologies on pharmaceutical manufacturing. Key innovations discussed will be presented below, including automation, biotechnology, 3D printing, data analytics, and nanotechnology. It considered how modern technologies have advanced drug manufacture in making the production process more efficient and the products much safer for patients. These discussed developments in personalized and more effective medicine define the future of pharmaceutical production. Continuous manufacturing has proved to be another revolutionary technique that enabled innovations such as real-time monitoring and immediate changes of the manufacturing processes. Replacing traditional batch production with a continuous flow, such a transition ensures cost cuts, minimal human error, and improved quality of the product. For one, biotechnology advances made possible the manufacturing of biologics, complex drugs produced from living organisms that offer new treatments for diseases previously unimaginable.

Key words: Advanced technologies, pharmaceutical manufacturing

Сарсенбек Н.Б., Хасанова У.А.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

РОЛЬ ПЕРЕДОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОМ ПРОИЗВОДСТВЕ

Аннотация

Данная статья направлена на выявление наиболее важного влияния передовых технологий на фармацевтическое производство. Ключевые инновации, обсуждаемые в статье, будут представлены ниже, включая автоматизацию, биотехнологии, 3D-печать, анализ данных и нанотехнологии. Рассматривается, как современные технологии продвинули производство лекарств, сделав процесс более эффективным и продукцию гораздо более безопасной для пациентов. Обсуждаемые достижения в области

персонализированной и более эффективной медицины определяют будущее фармацевтического производства. Непрерывное производство доказало свою революционную эффективность, обеспечив такие инновации, как мониторинг в реальном времени и мгновенные изменения производственных процессов. Замена традиционного пакетного производства на непрерывный поток обеспечивает сокращение затрат, минимальную вероятность человеческой ошибки и улучшение качества продукции. Кроме того, достижения в области биотехнологий сделали возможным производство биологических препаратов — сложных лекарств, получаемых из живых организмов, которые предлагают новые методы лечения ранее неизлечимых заболеваний.

Ключевые слова: Передовые технологии, фармацевтическое производство

Сәрсенбек Н. Б., Хасанова У. А.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент Қ., Қазақстан

ФАРМАЦЕВТИКАЛЫҚ ӨНДІРІСТЕГІ ОЗЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ РӨЛІ

Аңдатпа

Берілген мақала заманауи технологиялардың фармацевтикалық өндірістегі ең маңызды әсерін анықтауға бағытталған. Мақалада талқыланатын негізгі инновациялар автоматтандыру, биотехнологиялар, 3D басып шығару, деректерді талдау және нанотехнологияларды қамтиды. Заманауи технологиялардың дәрі-дәрмек өндірісін қалай ілгерілеткені, өндіріс процесін тиімдірек етіп, өнімдерді пациенттер үшін әлдеқайда қауіпсіз еткені қарастырылады. Персонализирленген және тиімдірек медицинадағы осы талқыланған жетістіктер фармацевтикалық өндірістің болашағын анықтайды. Непрерывное өндіріс революциялық техника ретінде, өндіріс процестерінің нақты уақыт режиміндегі мониторингі мен дереу өзгерістер енгізуді қамтамасыз етіп, тиімділігін дәлелдеді. Дәстүрлі партиялық өндірісті үздіксіз ағынмен алмастыру осындай өтпелі кезеңге шығындарды қысқарту, адам қателерін минималдау және өнім сапасын жақсарту кепілдік береді. Сонымен қатар, биотехнологиялық жетістіктер биологиялық препараттарды — бұрын емделмейтін ауруларды емдеуге арналған жаңа дәрі-дәрмектерді жасауға мүмкіндік берді.

Түйін сөздер: Заманауи технологиялар, фармацевтикалық өндіріс

Introduction

The pharmaceutical industry has always been a vanguard of science and technology,

changing ceaselessly through the necessary development arising from growing demands for new drugs and more effective ones. During the last couple of decades, technological innovations dramatically changed the production process in pharmaceutical manufacturing, which started to be more efficient, assure better quality control, and develop new revolutionary treatments. This article describes the main technological changes that shape the future face of the pharmaceutical industry and discusses automation, biotechnology, 3D printing, nanotechnology, artificial intelligence

Automation of Pharmaceutical Manufacturing

Probably the most major development in today's pharmaceutical manufacturing is automation. The introduction of automated systems into the process has smoothed the way for just about every phase of drug production, from preparing ingredients to packaging the finished product, and reduces human error while increasing speed. Automated technologies, such as robotic arms and conveyors, that perform certain tasks, like filling and labeling, do so with precision and minimal waste.

Automation has also caused the production of more consistent and high-quality pharmaceutical products. For example, robotics in cleanrooms have facilitated the validation of environments in sterile conditions with least contamination. This has proved to be most critical in the sterilized drugs manufacturing processes, such as vaccine and biologics, whose resultant product safety would be compromised by any degree of contamination. Automation also plays a very important role in increasing capacity. Drug production has often been impeded in earlier times by the need for human intervention in the manufacturing process. Today, automated systems can operate 24/7, boosting output substantially while maintaining high quality standards.

Advances in Biotechnology and Emergence of Biologics

Biotechnology has greatly advanced pharmaceutical manufacturing in the production of biologics: complex drugs manufactured from living organisms. These include proteins, antibodies, and vaccines, among others, that are used in the treatment of a wide range of diseases, from cancer to autoimmune disorders. In contrast to traditional drugs synthesized chemically, the manufacturing of biologics involves advanced biological processes like recombinant DNA technology and cell culture.

Perhaps one of the most astonishing biotechnical breakthroughs is the manipulation of living cells to manufacture therapeutic proteins. The insertion of DNA into a host cell starts this technology, known as recombinant DNA technology, which codes for a particular therapeutic protein. In response, a host cell manufactures large quantities of the protein. These biotechnical approaches are used in the manufacture of biologics: monoclonal antibodies, insulin, and gene therapies.

The growth of biologics has transformed the pharmaceutical landscape by offering targeted treatments for diseases that were hitherto intractable or impossible to treat. To illustrate, monoclonal antibodies can be designed to target specific cancer cells, thereby restricting collateral damage to healthy tissues and thus improving outcomes in patients. Further developments in biotechnology will increase production of biologics, offering new treatments for an expanding range of conditions.

3D printing-additive manufacturing-is a relatively new technology that may bring a paradigm shift in pharmaceutical manufacturing. It enables the fabrication of tailored formulations and drug delivery devices to meet the needs of individual patients. This reflects the move toward personalized medicine whereby treatment can be designed to match a patient's specific genetic profile or medical condition.

Probably the most significant advantages of 3D printing in pharmaceutical applications regard giving drugs complex structures that assure controlled release of the active ingredients over time. For example, it is possible to prepare a 3D-printed tablet able to release the drug in different stages, so that a single dose can replace multiple doses during the day. This clearly improves patient compliance with the treatment, hence enhancing the therapeutic outcome.

Aside from custom drug formulations, 3D printing also makes possible rapid prototyping and manufacturing of medical devices, including implants and prosthetics. An ability like that to produce customized medical solutions on demand in record time might dramatically cut down the time it takes for new therapies to make it to market.

Drug Delivery Systems and Nanotechnology

Another revolutionary technology changing the face of pharmaceutical manufacturing is nanotechnology. With nanotechnology, materials have properties quite different from bulk materials, which can be exploited to build novel drug delivery devices that are far superior in performance. Nanoparticles can be engineered to increase drug solubility, stability, and targeting, thus enhancing the therapeutic efficacy of treatments.

Other major pharmaceutical applications of nanotechnology involve formulation techniques aimed at targeted drug delivery systems. Nanoparticles may be engineered in a manner that they deliver drugs to specified tissues or cells, such as cancerous ones, while sparing healthy cells. The result of this targeted approach is a decrease in side effects, while increasing the concentration of drugs at the active site of disease for better therapeutic results.

Nanotechnology also allows the development of sustained-release formulations whereby the drug is released over a period of time, hence reducing the frequency of dosing and improving patient compliance with therapeutic regimens. In the future, nanotechnology will continue to play

an increasingly important role in developing smart advanced drug delivery systems, including smart nanoparticles capable of responding to environmental stimuli-such as pH or temperature-to release drugs at the right time and place in the body.

Artificial Intelligence and Data Analytics

Artificial Intelligence combined with analytics has become a very significant tool in pharmaceutical manufacturing, especially for quality control and predictive maintenance. AI algorithms will sift through the volumes of data generated during production to identify patterns that may indicate potential defects well in advance. This kind of real-time monitoring will go a long way in ensuring quality standards and regulatory requirements are met.

One of the most exciting applications of AI in pharmaceutical manufacturing is predictive maintenance. AI systems can analyze machine performance data to predict when equipment is likely to fail, thereby allowing manufacturers to perform maintenance before a breakdown. This reduces downtimes, hence allowing production lines at peak efficiency.

Data analytics also contribute to improving manufacturing processes. Analyzing historic production data, AI systems can identify points at which improvements will be in order for gains in efficiency, waste reduction, and increased yield. For instance, machine learning algorithms can be used to optimize ingredient mixing or production step timing for consistent and higher-quality products.

Conclusion

Traditional pharmaceutical manufacturing is based on batch processing, where drugs are produced as discrete quantities and subsequently subjected to quality testing. However, this is quite a time-consuming process that leads to a variation between batches. Continuous manufacturing is a paradigm shift in the production of pharmaceutical products. This process entails the manufacture of drugs in a continuous flow with online monitoring and control to ensure uniformity in quality. This will have a number of advantages compared to batch production: it will require less production time, be less expensive, and will scale better. In fact, a continuous process will be able to respond within a very short period of time to market demand, or to the production of new drugs. Continuous manufacturing can also offer real-time monitoring of production, which in turn will make the process of identifying-and correcting any problems easier.

Recognizing the advantages that accrue from continuous manufacturing, regulatory agencies, such as the FDA in the United States, encourage the pharmaceutical industry to start applying this technology. As more pharmaceutical products will be made with this technology, continuous manufacturing is likely to revolutionize the way drugs are produced and make the process even more efficient and cost-effective. Conclusion Advanced technologies are being integrated into

pharmaceuticals manufacturing to bring transformation to the industry in terms of efficiency of production, quality of products produced, and new treatment options for patients. Automation, biotechnology, 3D printing, nanotechnology, artificial intelligence, and continuous manufacturing all are on the playing field in shaping the future of drug production. With the constant improvement and advancement in these technologies, they will continue, in turn, to enable the pharmaceutical industry to continue to meet the growing demand for personalized effective treatments. In conclusion, the pharmaceutical manufacturing future is bright with innovation, safer, and more effective ways of delivering medications across the world

References

- 1.Parviz, A., & Wang, J. (2018). *The Role of Automation in Pharmaceutical Manufacturing*. Journal of Pharmaceutical Sciences, 107(12), 2873-2885.
- 2.Greco, P. M., & Pappano, J. A. (2020). *Advances in Robotic Automation in Pharmaceutical Industries*. Advanced Drug Delivery Reviews, 157, 20-33.
- 3.Walsh, G. (2018). *Biopharmaceutical Benchmarks 2018*. Nature Biotechnology, 36(12), 1136-1145.
- 3.Plumb, K. (2005). *Continuous Processing in the Pharmaceutical Industry: Changing the Mindset*. Chemical Engineering Research and Design, 83(6), 730-738.

UDC 372.881.111.1

Taukeeva K.S.

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

IMMERSION AND CONVERSATION: KEY TECHNIQUES FOR EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING

Abstract

The article discusses how immersion and conversation are essential techniques for effective language learning, emphasizing their roles in enhancing fluency, cultural understanding, and overall communicative competence. By knowing that immersion is a key factor in the learning process, we can better understand when and how it works in one way or another.

Research objective: to determine the effectiveness of language immersion and conversational practice as key methods of foreign language instruction, and to identify ways of their successful integration into the educational environment.

Research Method: analysis and synthesis of existing practices and strategies in language education using immersion and conversation techniques. Examples from educational practice were considered, including language exchanges, cultural events, media usage, and project-based learning.

Research Results: it was found that the combination of language immersion and conversational practice significantly improves students' language competence, increases motivation, and facilitates cultural immersion. The practical use of language in real and simulated situations enhances student engagement and confidence, while also developing their critical thinking and communication skills.

Key words: *Immersion, conversation, interaction, cultural understanding, communicative competence, retention, strategies, enhanced engagement*

Таукеева К.С.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

МЕТОД ПОЛНОГО ПОГРУЖЕНИЯ И РАЗГОВОР КАК НАИБОЛЕЕ ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Аннотация

Статья обсуждает, как погружение и разговор являются важными методами эффективного изучения языка, подчеркивая их роль в улучшении беглости, культурного понимания и общей коммуникативной компетенции. Зная, что погружение является ключевым фактором в процессе обучения, мы можем лучше понять, когда и как это работает так или иначе.

Цель исследования: Определить эффективность языковой иммерсии и разговорной практики как ключевых методов обучения иностранным языкам, а также выявить способы их успешной интеграции в образовательную среду.

Метод исследования: Анализ и синтез существующих практик и стратегий языкового обучения с применением методов иммерсии и разговора. Рассмотрены примеры из образовательной практики, включая языковые обмены, культурные мероприятия, использование медиа и проектную деятельность.

Результаты исследования: Выявлено, что сочетание языковой иммерсии и разговорной практики значительно улучшает языковую компетенцию учащихся, повышает мотивацию и способствует культурному погружению. Практическое использование языка в реальных и

смоделированных ситуациях усиливает вовлеченность и уверенность учеников, а также развивает их критическое мышление и коммуникативные навыки.

Ключевые слова: погружение, разговор, взаимодействие, культурное понимание, запоминание, повышенное вовлечение, коммуникативная компетенция, стратегии.

Таукеева К. С.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

ТҮПКІЛІКТІ ЕНУ ЖӘНЕ ӘҢГІМЕ: ШЕТ ТІЛІН ҮЙРЕНУДІҢ ТИІМДІ ӘДІСТЕРІ РЕТІНДЕ

Аңдатпа

Мақалада түпкілікті ену және әңгіме шет тілін үйренудің тиімді әдістері екенін, олардың тілдесу, мәдени түсінік және жалпы коммуникативтік қабілетті жақсартудағы рөлін атап көрсетеді. Оқу процесінде түпкілікті ену негізгі фактор екенін біле отырып, біз оның қашан және қалай жұмыс істейтінін жақсы түсінеміз.

Зерттеу мақсаты: тілді үйретудің негізгі әдістері ретінде тілдік иммерсия мен сөйлесу практикасының тиімділігін анықтау және оларды білім беру ортасына табысты енгізу жолдарын айқындау. **Зерттеу әдісі:** иммерсия мен сөйлесу әдістерін қолдану арқылы тіл үйрету саласындағы қолданыстағы тәжірибелер мен стратегияларды талдау және жинақтау. Білім беру тәжірибесінен тілдік алмасулар, мәдени іс-шаралар, медиа құралдарын пайдалану және жобалық жұмыстар сияқты мысалдар қарастырылды.

Зерттеу нәтижелері: тілдік иммерсия мен сөйлесу практикасын үйлестіре қолдану оқушылардың тілдік құзыреттілігін айтарлықтай арттыратыны, мотивацияны көтеретіні және мәдени ортаға терең енуге ықпал ететіні анықталды. Тілді нақты және модельденген жағдайларда қолдану оқушылардың белсенділігін, сенімділігін арттырып, сыни ойлау мен коммуникативтік дағдыларын дамытады.

Түйін сөздер: түпкілікті ену, әңгіме, өзара әрекеттесу, мәдени түсінік, коммуникативтік қабілет, есте сақтау, белсенді қатысу, стратегиялар.

Acquiring a foreign language is a quest full of excitement whilst difficult as well. Out of the many approaches, perhaps the two that deliver the best results are immersion and conversation. If they focus on the language and use it in a practical way, the learners' skills will definitely improve significantly. In simple terms, immersion is a technique that focuses on putting students in a setting that allows them to become active learners. For example, in language study, it is the process of

using the language by means of conversation, television, culture, and other elements. Conversely, immersion can be found in many other subjects such as a science lab where students are doing some experiments or in an art studio where they work with artists. An idyllic learning method for it places students amidst the sea of information they are studying. It has become very popular in language learning, but this applies to so much more; science, arts and even mathematics[1]. By knowing that immersion is a key factor in the learning process, we can better understand when and how it works in one way or another. Essentially, immersion is surrounding oneself with the target language in everyday situations. While there are a variety of ways to develop language skills including travel to a country where the language is spoken or language-immersion programs, one of the easiest (and most affordable) approaches to creating a language-rich environment at home is by exposing others in the household to movies, music, and books[1].

There are benefits of Immersion such as:

Natural Learning Environment: Immersion allows learners to apply their knowledge in real-world contexts, bridging the gap between theory and practice. For example, medical students who participate in clinical rotations experience firsthand the complexities of patient care. This direct application helps solidify their understanding and prepares them for future professional challenges. In language learning, students who converse with locals in a target language can immediately apply vocabulary and grammar rules, reinforcing their understanding through practical use. Immersion mimics the way children learn their first language. By being surrounded by the language, learners absorb vocabulary and grammar intuitively, which fosters a deeper understanding[2].

Cultural Context:

Immersion is not solely about acquiring skills or knowledge; it also fosters a deeper understanding of the cultural contexts surrounding the subject. As language is intertwined with culture, immersion allows learners to experience cultural nuances, idiomatic expressions, and social contexts, making the language more relatable and easier to grasp. In language learning, immersing oneself in the culture—through food, festivals, and daily interactions—provides insights into the social norms and values of a community. This cultural comprehension enriches the learning experience and fosters empathy and appreciation for diversity[3].

Enhanced Engagement:

One of the primary benefits of immersion is its ability to engage learners fully. When students are placed in an immersive environment, they become active participants rather than passive recipients of information. This active engagement helps sustain interest and motivates learners to explore topics more deeply. For instance, a student learning a foreign language through immersion may find themselves more invested in the process when they can practice speaking with native

speakers and participate in cultural activities. Constant exposure to native speakers helps learners develop their listening skills, enabling them to understand different accents, intonations, and speaking speeds.

Increased Motivation:

Engaging in a language-rich environment often sparks curiosity and motivation, encouraging learners to explore the language further[4].

Alongside with immersion teachers should use conversation as one of the effective techniques of teaching new language while immersion sets the stage, conversation brings the language to life. Practicing speaking is crucial for language acquisition as it allows learners to apply what they have learned in real-time.

There are benefits of conversation such as:

Practical Application: Conversations provide an opportunity to use vocabulary and grammar in context, reinforcing knowledge and improving retention.

Building Confidence: Speaking regularly helps learners become more comfortable with the language, reducing the fear of making mistakes and boosting confidence.

Feedback and Improvement: Engaging in conversation with native speakers or fellow learners provides immediate feedback. This interaction helps learners identify areas for improvement and adapt their speaking styles.

Social Connection: Language learning is inherently social. Conversations foster connections with others, making the learning experience more enjoyable and less isolating.

Active Learning: Conversational methods promote active participation, making language learning more dynamic and engaging. Learners become co-creators of their learning experience.

For optimal language learning, combining immersion and conversation is highly effective. Here are some strategies to integrate both techniques:

Language Exchange: Partner with a native speaker who wants to learn your language. This mutual exchange promotes conversation and cultural exchange.

Join Language Groups: Participate in local or online language meetups where you can engage in conversations in the target language while surrounded by others who share your goals.

Media Interaction: While consuming media, try to mimic dialogues or summarize scenes in the target language. This practice bridges the gap between passive immersion and active conversation.

Travel and Practice: If possible, travel to a country where the language is spoken. Engage with locals in conversations, from ordering food to asking for directions, to maximize your immersion experience[5].

There are given several examples of using immersion and conversation as an effective techniques of learning new language below:

Language Immersion Programs: Teachers can create a fully immersive language environment by conducting all lessons in the target language. This includes math, science, and social studies, allowing students to use the language in various contexts.

Cultural Days: Organize cultural events where students can experience the traditions, food, music, and customs of the language they are learning. This could include cooking traditional dishes or celebrating cultural festivals.

Field Trips: Plan trips to places relevant to the subject matter. For example, visiting a museum, theater, or community center that highlights the culture associated with the language or topic being studied can provide a rich immersive experience.

Media Integration: Incorporate films, music, podcasts, and books in the target language or related to the subject matter. This exposure helps students absorb language and concepts in a natural context.

Project-Based Learning: Assign projects that require students to explore a topic through hands on activities, such as creating a documentary, a presentation, or an art project that reflects their learning in the immersive context.

Examples of Using Conversation

Language Exchange Partnerships: Pair students with other learners to practice conversational skills. This can be done in person or virtually, fostering real-life dialogue.

Role-Playing Activities: Create scenarios that require students to act out conversations, such as ordering food in a restaurant or conducting a job interview. This encourages students to use language in practical situations.

Discussion Groups: Form small groups where students discuss specific topics related to the curriculum. This allows them to practice articulating their thoughts and listening to others' perspectives.

Debates: Organize debates on relevant topics, encouraging students to formulate arguments and respond to opposing views. This not only enhances language skills but also critical thinking.

Socratic Seminars: Use this method to facilitate discussions around a text or topic. Students can ask and answer questions in a structured format, promoting deep conversation and engagement with the material[6].

To sum it up it will be relevant to say that immersion and conversation are two powerful techniques that can transform the language learning experience. By immersing oneself in the language and engaging in meaningful conversations, learners not only improve their fluency and

comprehension but also enjoy a richer understanding of the culture associated with the language. Whether through travel, media, or social interactions, embracing these methods can pave the way to effective and enjoyable language learning.

Despite its numerous benefits, immersion can present challenges. Not all learners adapt equally to immersive environments; some may feel overwhelmed or anxious, particularly in language immersion settings where they fear making mistakes. To address this, educators should create supportive environments that encourage risk-taking and provide ample opportunities for practice without judgment. Additionally, immersion requires careful planning and resources, which may not always be available. Effective immersion experiences often necessitate trained educators, access to appropriate materials, and opportunities for interaction, all of which can be resource intensive.

Immersion plays a vital role in learning by creating engaging, real-world experiences that foster deeper understanding and retention. Whether in language acquisition, scientific exploration, or artistic endeavors, the immersive approach equips learners with the tools they need to thrive in their fields. By embracing the principles of immersion, educators can cultivate rich, meaningful learning environments that prepare students for success in an increasingly interconnected world[7].

Conversation alongside with immersion plays a vital role as a technique for teaching a new language. Conversations provide context for vocabulary and grammar, helping learners see how language functions in real situations. Interactive dialogue keeps learners engaged, making the learning process dynamic and enjoyable. Through conversation, learners practice authentic language use, improving their ability to communicate naturally. Regular conversational practice helps build confidence, as learners become more comfortable speaking and expressing themselves. Engaging in conversations enhances listening skills and comprehension, as learners become accustomed to different speaking styles and speeds. Conversations provide instant feedback, allowing learners to correct mistakes and adjust their language use in real-time. Conversations often include cultural references and idiomatic expressions, offering learners a deeper understanding of the language and its context. Discussions encourage learners to formulate and express their thoughts, fostering critical thinking and better articulation of ideas. Conversing with peers allows for collaborative learning, where students can learn from each other's strengths and perspectives. Conversation can be tailored to learners' interests and proficiency levels, making language learning more personalized and relevant. Using conversation as a teaching technique enriches the language learning experience, promoting both linguistic skills and cultural awareness[5].

Bibliography:

1. Sert, O. (2015). The Role of Interaction in Language Learning: Theoretical Perspectives and Practical Applications. *Teaching English as a Second or Foreign Language*, 19(2), 49-63.
2. Harlow, L. L., & McDonald, R. (2014). The Role of Conversational Interaction in Language Learning: A Case Study of Adult Learners of Spanish. *Language Learning Journal*, 42(2), 179-192.
3. Long, M. H. (2015). Second Language Acquisition and Task-Based Language Teaching. In *The Cambridge Handbook of Task-Based Language Teaching*. Cambridge University Press.
4. Immersion language learning: The best way to learn a new language
<https://www.memrise.com/blog/immersion-language-learning-the-best-way-to-learn-a-new-language-top-5-language-immersion-tips>
5. The benefit of immersive language-learning experiences and how to create them
<https://www.cambridgeenglish.org/blog/the-benefit-of-immersive-language-learning-experiences-and-how-to-create-them/>
6. The Effectiveness of Immersive Language Learning: An Investigation into English Language Acquisition in Immersion Environments versus Traditional Classroom Settings Samuel Ignatius Porter¹ & Mariana Sofia Castillo². *Research Studies in English Language Teaching and Learning (RSELTL)* Vol.1, No. 3; 2023, 155- 165
7. Qin Wanxiang, He Guojun. Immersion teaching method and Research on foreign language immersion teaching in China [J]. *Journal of Gansu Normal Universit.*
8. <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/english/tesol-english/language-immersion-strategies/>
9. Будакова О.В. Игровые технологии как эффективное средство активизации учебного процесса на уроке иностранного языка. Педагогическое мастерство: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Москва, апрель 2012 г.). – М.: Буки-Веди, 2012. – vi, 200 с. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/22/2161/> (дата обращения: 13.10.2023).
10. Яковлева Г.П. Мотивация студентов в процессе изучения иностранных языков / Г.П. Яковлева // *Международный академический вестник*. – 2014. №4. – С. 36–38.

УДК 378.3

Асанхан Д.А., Баймаханова А.Б.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

СТРЕССТІҢ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ФАКТОРЛАРДЫҢ

ДЕНСАУЛЫҚҚА ӘСЕРІ

Аннотация

Мақалада стресс пен психологиялық факторлардың физикалық және психикалық денсаулыққа әсері, сондай-ақ психотерапия, медикаментоздық терапия, физикалық белсенділік және релаксация әдістерін қоса алғандағы емдеу тәсілдері қарастырылған.

Түйін сөздер: стресс, психологиялық факторлар, психикалық денсаулық, физикалық денсаулық, созылмалы стресс, депрессия, алаңдаушылық бұзылыстары, шаршау, ПТСБ (Посттравматикалық стресстік бұзылыс)

Asankhan D.A., Baimakhanova A.B.

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

THE INFLUENCE OF STRESS AND PSYCHOLOGICAL FACTORS ON HEALTH

Abstract

The article examines the impact of stress and psychological factors on physical and mental health, as well as treatment approaches, including psychotherapy, medication, physical activity, and relaxation techniques.

Key words: stress, psychological factors, mental health, physical health, chronic stress, depression, anxiety disorders, burnout, PTSD (Post-Traumatic Stress Disorder)

Асанхан Д.А., Баймаханова А.Б.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ВЛИЯНИЕ СТРЕССА И ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА ЗДОРОВЬЕ

Аннотация

Статья рассматривает влияние стресса и психологических факторов на физическое и психическое здоровье, а также подходы к лечению, включая психотерапию, медикаментозную терапию, физическую активность и методы релаксации.

Ключевые слова: стресс, психологические факторы, ментальное здоровье, физическое здоровье, хронический стресс, депрессия, тревожные расстройства, выгорание, ПТСР (посттравматическое стрессовое расстройство)

Stress and psychological factors are crucial components of our daily lives, influencing our well-being in significant ways. While stress is often regarded as a negative experience, it plays an essential role in our ability to adapt to various challenges. However, when stress becomes overwhelming or chronic, it can lead to adverse health outcomes. In today's fast-paced world, characterized by social pressures, work-related demands, and information overload, understanding the effects of stress on health is more important than ever. This article aims to explore the multifaceted impact of stress and psychological factors on both physical and mental health, delving into the underlying mechanisms at play.

Stress is essentially the body's response to external or internal pressures that necessitate adjustment. There are two primary types of stress: acute and chronic:

Acute Stress- this is a short-term response to immediate challenges, such as public speaking or an impending deadline. Acute stress can trigger the body's "fight or flight" response, leading to temporary increases in heart rate, respiration, and energy levels. While this type of stress is generally manageable and often resolves itself, it can become problematic if it occurs too frequently or is not adequately addressed.

Chronic Stress- in contrast, chronic stress occurs when stressors persist over a long period. This could stem from ongoing issues like a demanding job, relationship problems, or financial difficulties. Chronic stress can lead to a continuous state of anxiety and tension, resulting in a wide array of health issues. When the body is in a constant state of alert, it can lead to physiological changes that negatively affect various bodily systems [1].

The Influence of stress on Physical Health. Chronic stress can wreak havoc on the body, affecting multiple systems and leading to various health problems. The following sections outline how stress impacts different aspects of physical health:

1. **Cardiovascular System**- one of the most significant effects of chronic stress is its impact on the cardiovascular system. When under stress, the body releases hormones such as adrenaline and cortisol. These hormones cause the heart rate to increase and blood vessels to constrict, leading to higher blood pressure. While this response is useful in the short term, prolonged exposure can result in serious health issues. Research has consistently shown that individuals experiencing chronic stress have a higher risk of developing cardiovascular diseases. Conditions such as hypertension (high blood pressure), arrhythmias (irregular heartbeats), and atherosclerosis (hardening of the arteries) can all be exacerbated by sustained stress levels. Furthermore, chronic stress is linked to a greater incidence of heart attacks and strokes, often leading to severe long-term consequences.

2. Immune System- the immune system is another area significantly affected by chronic stress. Prolonged stress can weaken the immune response, making individuals more susceptible to infections. Stress hormones can inhibit the production of lymphocytes, the cells responsible for fighting off pathogens. As a result, people under chronic stress may experience more frequent colds, flu, and other infections. Moreover, stress can complicate existing medical conditions. For example, individuals with autoimmune diseases may find that stress exacerbates their symptoms. The relationship between stress and inflammation is particularly noteworthy; chronic stress can trigger inflammatory responses that can lead to various health issues, including chronic pain conditions and metabolic disorders.

3. Digestive System- The digestive system is also heavily influenced by stress. Stress can affect how the body processes food and may lead to issues such as gastritis, ulcers, and irritable bowel syndrome (IBS). Stress often leads to an increase in stomach acid production, which can cause discomfort and digestive problems. Some individuals experience stress-related eating behaviors, where they either overeat or lose their appetite altogether. This can result in weight fluctuations and increase the risk of developing obesity, type II diabetes, and other metabolic issues. Conversely, those who lose their appetite may struggle with malnutrition, leading to further health complications.

4. Muscular System- Muscle tension is a common physical symptom of stress, often manifesting as tightness or pain in areas like the back, neck, and shoulders. Chronic muscle tension can lead to conditions such as tension headaches and migraines. As stress persists, the body remains in a state of readiness, which can cause muscles to stay contracted for extended periods. This chronic tension can significantly impair quality of life, leading to physical discomfort and limitations in mobility [2].

Psychological Factors and Their Influence on Mental Health. The impact of stress on mental health is profound, with psychological factors playing a critical role in shaping emotional well-being. The following sections discuss how chronic stress can lead to various mental health issues.

Depression and Anxiety Disorders- chronic stress is a well-established risk factor for the development of depression and anxiety disorders. The constant state of worry and tension can alter brain chemistry, particularly affecting neurotransmitters like serotonin and dopamine, which regulate mood and emotional responses. Individuals under prolonged stress often experience symptoms of anxiety, such as excessive worrying, restlessness, and difficulty concentrating. Moreover, sleep disturbances are common among those experiencing chronic stress, further exacerbating feelings of anxiety and depression. The inability to relax and obtain restorative sleep can lead to cognitive impairments, such as difficulties in memory and decision-making.

Burnout- particularly in occupational settings is another significant consequence of chronic stress. It is characterized by emotional exhaustion, detachment from work, and a diminished sense of personal accomplishment. Individuals experiencing burnout may feel overwhelmed and incapable of meeting the demands placed on them. This condition not only affects work performance but can spill over into personal relationships and overall life satisfaction.

Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD)-is a serious psychological condition that can develop after experiencing or witnessing traumatic events, such as accidents, violence, or natural disasters. Stress plays a central role in the development of PTSD, where individuals may experience flashbacks, nightmares, and heightened anxiety long after the traumatic event has passed. The mental and emotional toll of PTSD can lead to significant impairments in daily functioning and quality of life. The Interconnection between Mental and Physical Health. Mental and physical health are intricately linked. When one aspect suffers, it often adversely affects the other. For example, chronic physical illnesses like diabetes or heart disease can contribute to mental health issues such as depression and anxiety. Conversely, mental health disorders can worsen physical conditions, creating a cyclical pattern of decline. The relationship between stress, mental health, and physical health underscores the importance of holistic approaches to healthcare. Addressing both psychological and physical health issues is essential for effective treatment and improved quality of life.

Stress Management Strategies. There are various stress management strategies that can help reduce its negative impact on health. Here are some methods that can be useful:

1. **Physical Activity-** regular physical exercise is one of the most effective ways to reduce stress and improve overall health. Physical activity promotes the release of endorphins, known as "happiness hormones," which can enhance mood and decrease anxiety. Walking outdoors, engaging in sports, or even simple stretching can significantly lower stress levels.

2. **Relaxation Techniques-** relaxation techniques, such as meditation, deep breathing, and yoga, help reduce stress levels while improving emotional well-being. These practices promote a calm mind and help build resilience to stressful situations.

3. **Social Support-** communicating with family and friends plays an important role in managing stress. Support from trusted individuals can reduce anxiety and improve overall well-being. Sharing your feelings and experiences can alleviate emotional burdens and help find solutions.

4. **Professional Help-** for those facing serious stress-related issues, seeking help from a professional can be an important step toward recovery. Psychotherapy, cognitive-behavioral

therapy, and group sessions can assist in overcoming stress-related conditions and improving mental health [3].

The impact of stress and psychological factors on health is a complex and multifaceted topic that encompasses both physical and mental aspects. Chronic stress can have a destructive effect on the body, leading to various diseases and deteriorating overall health. Understanding this connection is crucial for developing effective stress management strategies and enhancing quality of life. Paying proper attention to your mental and physical health, along with implementing stress management techniques, can significantly improve overall well-being and quality of life.

List of references:

1. Isabekov, D. (2000). The role of Human Emotions in Kazakh Literature. In Kazakh Literature in the Context of Global Culture. P (85-100)
2. Kudaibergenova, A. (2017). Cultural Narratives of Mental Health in Kazakhstan: Historical Context and Contemporary Perspectives. Mental Health, Religion and Culture, 20(6), P (557-566)
3. Cohen, S., And Janicki- Deverts, D. (2012). Who's Stressed? Distributions of Psychological Stress in the Population. Current Directions in Psychological Science, 21(6), P (395-400)

УДК 378.3

Сайдулла Р., Баймаханова А.Б.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ АУРУХАНАЛАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ

Аңдатпа

Мақала қазіргі қоғамдағы ауруханалардың түрлерін, олардың қызметтерін, сондай-ақ сапалы және қолжетімді медициналық көмек көрсету мәселелерін қарастырады.

Түйін сөздер: ауруханалар, медицина қызметкерлері, емдеу, науқастар, бөлімшелер.

Saidulla R., Baimakhanova A.B.

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

TYPES OF HOSPITALS IN MODERN SOCIETY

Abstract

The article analyzes the various types of hospitals, their requirements, service and providing high affordable medical care.

Key words: hospitals, health workers, treatment, patients, departments.

Сайдулла Р., Баймаханова А.Б.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ВИДЫ БОЛЬНИЦ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Аннотация

Статья рассматривает виды больниц в современном обществе и их услуги по предоставлению качественной и доступной медицинской помощи.

Ключевые слова: больницы, медработники, лечение, пациенты, отделения.

The history of hospitals began in ancient times with hospitals in Greece, the Roman Empire, beginning with the healing temples of Asclepius in ancient Greece, and then with military hospitals in ancient Rome. Greek temples were for the sick and infirm, but were not like modern hospitals. The Romans did not have special public hospitals. Public hospitals as such did not exist until the Christian period. Towards the end of the 4th century, the "second medical revolution" occurred with the founding of the first Christian hospital in the eastern Byzantine Empire by Basil of Caesarea. Within a few decades, such hospitals became ubiquitous in Byzantine society. The hospital would develop and progress throughout Byzantine, medieval European, and Islamic societies from the 5th to the 15th century. Europeans later brought hospitals to colonies in North America, Africa, and Asia. St.Bartholomew's Hospital in West Smithfield, London, founded in 1123, is considered the oldest hospital still in use today. Originally a charity and now a National Health Service hospital, it continues to provide free care to Londoners, as it has for 900 years. Mihintale Hospital in Sri Lanka, founded in the 9th century AD, is probably the site of the oldest archaeological evidence of a hospital in the world. Serving monks and the local community, it represents an early advance in healthcare practices. The first Chinese and Japanese hospitals were founded by Western missionaries in the 1800s. In the early modern era, care and healing became a secular affair for many hospitals in the West. During World War I and World War II, many military hospitals and innovative hospitals were created. After World War II, the number of public hospitals increased in Korea, Japan, China, and the Middle East. In the late 1900s and into the 21st century, hospital networks and public health organizations were created to manage groups of hospitals to control

costs and allocate resources. Many smaller, less efficient hospitals in the West were closed because they could not be sustained.

The earliest general hospital was built in 805 CE in Baghdad by Harun Al-Rashid. By the tenth century, Baghdad had five more hospitals, while Damascus had six hospitals by the 15th century, and Cordoba alone had 50 major hospitals, many of which were exclusively for the military. Many of the famous early Islamic hospitals were founded with the assistance of Christians, such as Jibrael ibn Bukhtishu of Gundeshapur. The US National Library of Medicine believes that the hospital may be a product of medieval Islamic civilization. Compared to contemporary Christian institutions, which were institutions to care for the poor and sick, as offered by some monasteries, the Islamic hospital was a more sophisticated institution with a wider range of functions. In Islam, there was a moral duty to treat the sick regardless of their financial status. Islamic hospitals were typically large urban structures and were largely secular institutions, many of which were open to all, whether male or female, civilian or military, child or adult, rich or poor, Muslim or non-Muslim. The Islamic hospital served several purposes: as a medical treatment center, a home for patients recovering from illness or accident, a mental hospital, and a nursing home with basic care needs for the elderly and infirm. The typical hospital was divided into departments such as systemic diseases, surgery, and orthopedics, with larger hospitals having a wider variety of specialties [1].

In modern society a hospital is a type of civilian stationary medical institution aimed at treating patients and/or specialized in-depth differential diagnostics of diseases in stationary (from Latin stationarius- motionless) conditions.

The goals of the Hospital are:

- ensuring high quality and accessibility of medical care;
- compliance with the requirements of the Territorial Program of State Guarantees for the Provision of Free Medical Care to Citizens;
- compliance with standards and procedures for the provision of medical care;
- improving the professional level of employees;
- creating favorable conditions for employees to perform their job responsibilities;
- compliance with the Code of Medical Worker; ·
- efficient spending of earned funds.

Corporate values of the Hospital:

- open and honest relations with patients, their parents or legal representatives, authorities, health authorities, other legal entities and individuals;
- legal and mutually beneficial relations with consumers and suppliers of goods (works, services), partners;

- financial transparency of activities;
- development of the team based on the principle of social responsibility;
- ensuring high quality of medical care;
- search for ways to improve the competitiveness and efficiency of services provided;
- respectful and caring attitude towards patients, compliance with the principles of medical ethics and deontology;
- compliance with ethical principles and norms of communication within the team, formation of a high moral culture of each employee [2].

Hospitals are classified by type of organization and by specialization. Types of hospital organization:

Decentralized-a type of organization in which each department occupies a separate hospital building. The disadvantage of this system is the large area it occupies. As a rule, with this type of organization, technical rooms, a food block, an outpatient clinic, and a thanatology (pathological) department are located outside of one building.

Block-departments are located in buildings (blocks) of one building, connected to each other by common areas.

Mixed-a combination of features of both types: there are one or two large buildings with many departments and several smaller buildings for some departments. Most large hospitals are organized according to this principle-for example, the Sklifosovsky Institute, the Botkin Hospital, the Filatov Hospital, the Burdenko Institute. By specialization, they are divided into:

Specialized-aimed at treating a certain class of diseases: cardiological, neurosurgical, oncological, urological, infectious (until the beginning of the 20th century, also called "infectious") and many others.

General-multidisciplinary institutions aimed at diagnosing and treating a wide range of diseases.

In accordance with the treatment profile, it is planned to place wards in therapeutic and surgical and infectious disease buildings [3].

Depending on the treatment required, a hospitalized patient may interact with different specialists on a daily basis. Thus, hospitals employ different health care professionals. The attending physician leads the team of specialists providing inpatient treatment and is responsible for all decisions that may affect the medical care received by the patient, including diagnosis, treatment, and supervises other specialists. Some hospitals have clinical specialization. This means that the staff includes medical students from various courses who work under the supervision of the attending physician. A resident or intern is a certified doctor undergoing further professional

training after graduating from a medical school. In some cases, if the patient has a complex or serious illness, the attending physician invites specialist doctors to evaluate the patient's condition and issue recommendations regarding the diagnosis and optimal treatment. Other professionals may also be involved in a patient's inpatient care. These may include a radiologist and x-ray technician, a respiratory therapist (for patients with breathing problems), staff who help transport patients around the hospital, administrative staff, and volunteers [4].

The departments in hospitals are divided into: therapeutic, pediatric, physiotherapy room, radiation diagnostics department, day hospital, women's consultation, dental department, prevention department, and laboratory. During hospitalization, some documents are drawn up: Medical record, informed voluntary consent, epicrisis. Ensuring the quality and safety of patients' stay in the hospital during treatment includes: compliance with the forms of treatment, prevention of nosocomial infections, high-quality hospital nutrition. The quality of treatment depends largely on the country and the specific hospital you choose. There are currently different hospitals all over the world, and I would like to tell you about the best ones. The World's Best Hospitals 2022 is a ranking presented by Newsweek magazine in collaboration with the analytics company Statista. They analyzed data on 2,200 clinics in 27 countries and took into account the opinions of 80,000 experts, patient reviews, and key hospital performance indicators. Most of the top 100 clinics are in the United States: there are 33 American hospitals on the list. Germany comes next with 14 clinics. Also in the top 100 were 20 clinics from Italy and France. 10 best hospitals in the world in 2022 according to Newsweek: Mayo Clinic - Rochester, USA Cleveland Clinic - Cleveland, USA Massachusetts General Hospital - Boston, USA Toronto General, University Health Network - Toronto, Canada Charity - Berlin, Germany Johns Hopkins Hospital - Baltimore, USA AP-HP, Pitié Salpêtrière University Hospital - Paris, France Karolinska University Hospital - Solna, Sweden UCLA Health, Ronald Reagan Medical Center - Los Angeles, USA Sheba Medical Center - Ramat Gan, Israel The top 100 also included clinics from the UK, Spain, Finland, Norway, Australia, South Korea, Japan and Brazil. I hope that our hospitals will also be able to get into this top of the world in the future [5].

Summarizing the article the word hospital comes from the Latin hospes, which means guest or stranger. It is the root of words such as hospice, hostel, hotel and hospitality. The word "patient" comes from the word "patir", which means to suffer. Therefore, etymologically, a hospital can be interpreted as a place where suffering strangers come for medical help. Until the end of the 19th century, hospitals were intended for the poor, and wealthy people preferred to be treated at home, having acquired family doctors. There was no special equipment in hospitals, and surgical operations at that time were done at home (if they paid for it). According to the results of the 2023

Healthcare of the Republic of Kazakhstan rating, the best hospitals for adults are: in first place - Astana City Hospital No. 1, in second place - Kostanay City Hospital and in third place - Rudny City Hospital. The last hospital on this list is in Tekeli, Almaty region. The main goals of such an action are: providing the population of the republic with the opportunity to freely choose a medical organization and determining the state of management at the local level.

References:

1. <https://doctor.rambler.ru/medscience/51518256-gde-poyavilas-pervaya-bolnitsa-v-mire/>
2. <http://xn--1-9sbf9c.xn--p1ai/about-h/about-us.html>
3. Milos Pawlowski, Yavor Mendel, John Kaisermann. History of Medicine, 2022.
4. <https://www.msmanuals.com/ru/home>
5. Oslopov V.N. General care of patients in a therapeutic clinic: textbook for students of medical universities / V.N. Oslopov, O.V. Bogoyavlenskaya. - 3rd ed., corrected and supplemented. - M.: Publ. Group "GEOTAR-Media", 2014 - 464 p.

УДК 378.3

Маккамбаев Д.Б., Баймаханова А.Б.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

МЕДИЦИНАДА ХИРУРГИЯЛЫҚ РОБОТТАРДЫ ҚОЛДАНУ

Аннотация

Мақала хирургиялық роботтардың медицинада қолданылуын және олардың медицинаға пайдасын қарастырады және сипаттайды.

Түйін сөздер: *робототехника, технология, дәлдік, тиімділік, минималды инвазивті, диагностика, прогресс, революция*

Makkambaev D.B., Baimakhanova A.B.

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

THE USE OF SURGICAL ROBOTS IN MEDICINE

Abstract

The article describes the use of surgical robots in medicine and their benefits for medicine.

Key words: robot technics, technology, accuracy, efficiency, minimally invasive methods, progress, revolution

Маккамбаев Д.Б., Баймаханова А.Б.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕДИЦИНСКИХ РОБОТОВ В ХИРУРГИИ

Аннотация

Статья рассматривает использование хирургических роботов в медицине и описывает их пользу для медицины.

Ключевые слова: робототехника, технология, точности, эффективности, минимально инвазивные методы, реабилитация

In modern society the advancement of technology has paved the way for robots to revolutionize various fields, including medicine. As healthcare evolves, robots are becoming vital in improving the precision and efficiency of surgical procedures. From minimally invasive surgeries to rehabilitation and diagnostics, robotics is playing an increasingly important role in medical care. This essay explores the significant contributions of robots in medicine, with a particular focus on their applications in surgery, recovery, and future potential.

The integration of robotics in the medical field has been transforming modern healthcare, enhancing the precision, safety, and efficiency of surgeries. Robots like the Da Vinci system have revolutionized surgery by allowing for minimally invasive procedures through small incisions. These systems improve the dexterity of surgeons, providing them with high-resolution 3D imaging and the ability to perform complex operations with greater accuracy, the Da Vinci system uses four robotic manipulators controlled by the surgeon, offering superior control compared to traditional surgery [1].

One of the main advantages of robotic systems like Da Vinci, which were created in the 90s by TransEntrix Company, is their ability to minimize the size of surgical incisions, which leads to faster recovery of patients and shorter hospital stays. The robotic arms are capable of mimicking the surgeon's hand movements but with greater precision, minimizing errors and tissue damage. Furthermore, the high-resolution imaging systems provide surgeons with a detailed view of the operation area, which improves outcomes. The ability to perform these complex procedures through small incisions not only improves patient comfort but also reduces the risk of complications such as

infections or excessive bleeding. Nowadays it could be a good solution for surgeons to do a hard operation because robotic surgery offers unparalleled control and accuracy. Surgeons operate from a console, using hand controllers and foot pedals to direct the robot's arms. This technology translates the surgeon's movements into precise, real-time actions. For example, the one of the first operation was in 2000 year in USA, from Richmond hospital, where William Kelly deletes the gallbladder [2].

Another surgical robot it's Versius, created by the British company CMR Surgical and the first operation was in 2020 year. The surgeon's seat is behind the robot console. Control is performed using two joysticks and a 3D screen. Three robotic arms, repeating human in size and shape, are combined with three-dimensional visualization. With their help, the surgeon can simulate his own movements.

However, robotic-assisted surgeries allow patients to return to their normal activities much more quickly due to the minimally invasive nature of the procedures. This benefit makes robotic surgery a preferred option for many, especially when considering the emotional and financial burdens of extended hospital stays. While robotic systems like Da Vinci and Verius have proven their value in surgery, robotics in medicine extends beyond the operating room. Robots are being used in rehabilitation, diagnostics, and even in the development of new drug therapies. For example, robotic devices are helping patients regain mobility after strokes by providing customized physical therapy exercises. These robots adjust to the patient's progress, ensuring that the therapy remains effective [3].

In diagnostics, robots are assisting in performing biopsies and other procedures where precision is critical, reducing the risk of misdiagnosis. For the future I want to say about AI and ML, these systems may one day assist in diagnosis, predict patient outcomes, and even conduct surgeries independently under a doctor's supervision. It is approved that's robot very easy to use. On the same time our government get contract with American company «TransEntrix», that is going to get us a one to teach a medical workers [4].

In conclusion, we consider that robots are reshaping modern medicine, providing numerous benefits, especially in surgery. Technologies like the Da Vinci system offer enhanced precision, quicker recovery times, and reduced risks for patients. While challenges like cost and technological dependence remain, the continued development of robotics promises a future where healthcare is more efficient, accessible, and patient-centered. As innovations in AI and machine learning evolve, robots are expected to play an even more significant role in diagnostics, rehabilitation, and surgical practices.

List of references:

1. Ivanova D.N. "The future of medicine: robotic surgeons and their capabilities" in the journal "Current Research".
 2. The document "Robots in medicine" on the website elar.urfu.ru
 3. The article "Robotic systems in surgery" on the website olimp03.ru
 4. Scientific article "The use of robots in medicine" on the website cyberleninka.ru
- Ganizheva N.J. The paper analyzes modern robots and their functions.

УДК 372.881.111.1

Zhaksyngul N.A , Taukeeva K.S.

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

HOW TO INCREASE MOTIVATION TO LEARN ENGLISH

Abstract

This article presents effective strategies for enhancing motivation in learning English, emphasizing that a strong motivation can transform the language learning process into a fulfilling experience. Learning a new language may be a challenge; however, developing motivation to learn the language will make the process rewarding.

Research Objective: To identify effective methods for increasing motivation in foreign language learning and to determine how various learner-centered strategies influence engagement and sustained interest in the learning process.

Research Method: An analytical summary of practical recommendations for motivating foreign language learners. Descriptive analysis methods were used, based on observations of learner behavior and the examination of factors affecting long-term language learning. Specific motivational strategies are considered, such as goal setting, integrating personal interests, using interactive resources, establishing a study routine, engaging with communities, celebrating progress, and fostering cultural openness.

Research Results: It was found that an individualized approach focused on intrinsic motivation significantly enhances learners' interest and effectiveness in acquiring a foreign language. Regular practice, the integration of learning with personal interests, community support, and positive reinforcement create a favorable environment for sustainable language development. These methods contribute not only to academic progress but also to the development of a positive attitude toward the learning process.

Key words: Motivation, Language learning, Clear goals, Achievable milestones, Personal interests, Interactive resources, Gamification, Study routine, Community engagement, Progress celebration, Cultural immersion, Positive mindset, Language exchange, Consistency, Enjoyable learning

Жаксыгул Н.А , Таукеева К.С

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

КАК ПОВЫСИТЬ МОТИВАЦИЮ К ИЗУЧЕНИЮ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

Эта статья предлагает эффективные стратегии для повышения мотивации в изучении английского языка, подчеркивая, что сильная мотивация может превратить процесс изучения языка в удовлетворяющий опыт. Изучение нового языка может быть сложной задачей; однако развитие мотивации к изучению языка сделает этот процесс полезным.

Цель исследования: Выявить эффективные способы повышения мотивации при изучении иностранного языка и определить, как различные личностно ориентированные стратегии влияют на вовлечённость и устойчивость интереса к изучению.

Метод исследования: Аналитическое обобщение практических рекомендаций по мотивации изучающих иностранный язык. Использованы методы описательного анализа, основанные на наблюдении за поведением учащихся и рассмотрении факторов, влияющих на устойчивое изучение языка. Рассматриваются конкретные мотивационные стратегии, такие как постановка целей, включение личных интересов, использование интерактивных ресурсов, выстраивание учебной рутины, участие в сообществах, поощрение прогресса и развитие культурной открытости.

Результаты исследования: Установлено, что индивидуализированный подход к обучению с фокусом на внутреннюю мотивацию существенно повышает интерес и эффективность при изучении иностранного языка. Регулярная практика, сочетание учебы с личными интересами, поддержка со стороны сообщества и положительное подкрепление создают благоприятную среду для устойчивого языкового развития. Эти методы способствуют не только академическому прогрессу, но и формированию позитивного отношения к процессу обучения.

Ключевые слова: Мотивация, Изучение языка, Ясные цели, Достижимые вехи, Личные интересы, Интерактивные ресурсы, Геймификация, Учебная программа, Вовлечение

*сообщества, Празднование прогресса, Культурное погружение, Позитивное мышление,
Обмен языками, Последовательность, Приятное обучение*

Жаксығұл Н.Ә , Таукеева К.С.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

ШЕТ ТІЛІН ҮЙРЕНУДЕ ЖІГЕРДІ АРТТЫРУДЫҢ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа

Бұл мақала ағылшын тілін үйренудегі мотивацияны арттыруға арналған тиімді стратегияларды ұсынады, күшті мотивация тіл үйрену процесін қуанышты тәжірибеге айналдыра алатынын атап көрсетеді. Жаңа тілді үйрену күрделі міндет болуы мүмкін; алайда тілді үйренуге ынталандыруды дамыту бұл процесті пайдалы етеді.

Зерттеу мақсаты: Шет тілін үйрену кезінде мотивацияны арттырудың тиімді тәсілдерін анықтау және әртүрлі тұлғаға бағытталған стратегиялардың оқу процесіне деген қызығушылық пен ынтаны қалай арттыратынын айқындау.

Зерттеу әдісі: Шет тілін үйренушілерді ынталандыруға бағытталған практикалық ұсыныстарды талдап қорыту. Зерттеу барысында оқушылардың мінез-құлқына бақылау жасау және тіл үйренуге әсер ететін факторларды қарастыру негізінде сипаттамалық талдау әдістері қолданылды. Зерттеуде мақсат қою, жеке қызығушылықтарды ескеру, интерактивті ресурстарды пайдалану, жүйелі оқу кестесін құру, қауымдастықтарға қатысу, жетістіктерді атап өту және мәдени ашықтықты дамыту сынды мотивациялық стратегиялар қарастырылған.

Зерттеу нәтижелері: Жеке тұлғаға бағытталған, ішкі мотивацияға негізделген тәсіл шет тілін үйренуде қызығушылық пен тиімділікті едәуір арттыратынын анықталды. Тұрақты тәжірибе, оқу мен жеке қызығушылықтарды үйлестіру, қоғамдастықтың қолдауы және жағымды мотивация тұрақты тілдік дамуға қолайлы орта қалыптастырады. Бұл әдістер оқу жетістіктеріне ғана емес, сонымен қатар оқуға деген жағымды көзқарас қалыптастыруға ықпал етеді.

Түйін сөздер: *Мотивация, Тіл үйрену, Айқын мақсаттар, Қол жеткізуге болатын кезеңдер, Жеке мүдделер, Интерактивті ресурстар, Ойын-сауық, Оқу бағдарламасы, Қоғамдастықты тарту, Прогресті мерекелеу, Мәдени шомылу, Позитивті ойлау, Тіл алмасу, Бірізділік, Жағымды оқу*

Learning a new language may be a challenge; however, developing motivation to learn the language will make the process rewarding. Following are some of the most important tips that will help you spark and keep your inspiration to learn ablaze.

1. Setting Clear and Achievable Goals

Probably the best way to stay motivated is to have clear, specific, and attainable goals. Instead of setting some general goals, such as "I want to learn English," break this down into smaller milestones. For example, you may set a goal of having a 10-minute conversation with a native speaker, reading a chapter from a book, or adding a certain number of words each week. Such tangible goals give direction and show you that you are achieving something.

2. Relate Learning to Your Interests

Adding a bit of your personal interests to the learning process can really raise your motivational level. If you like music, listen to some songs in English and try to figure out what the lyrics mean. If you are into movies, try watching some movies in English with subtitles. In this way, reading books or articles about things you are interested in will make learning not quite so much like work, but rather like a hobby. By relating your studies to the things that you love, you end up being more involved in studies and looking forward to learning.

3. Use Interactive and Engaging Resources

Nowadays, you can find really interactive resources online that help to make learning fun: language learning apps, such as Duolingo, Babbel, or Memrise often incorporate gamification in order to make the process more engaging. What is more, there are some web-sites where you can practice with native speakers: for example, so-called language exchange sites. The advantages are twofold: you can have some conversational practice and some cultural exchange at the same time. Working with different materials keeps the learning process lively and light.

4. Establish a Systematic Schedule

Building a routine of regular studying will help you set your learning pattern. It could be daily or weekly, whatever time you feel free, just set apart some time to practice English. Be it half an hour daily or a couple of hours each weekend, the consistency will pay off. Gradually, these sessions will just blend with your daily life, and progress will seem to come more naturally, rather than being imposed on you.

5. Engage with a Community

This helps to feel supported and motivated while learning. This could be done through an online forum, a local language club, or even a study group. Engaging in conversations, sharing resources, and celebrating each other's progress fosters a sense of camaraderie and accountability.

6.Celebrate Your Progress

And don't forget to celebrate your successes, no matter how small they may seem. You can continue keeping a journal so that you will be able to see just how far you have come over time. You may reach a certain milestone at which you should give yourself a reward, be it going out for your favorite dessert or doing something that you enjoy. Genuinely acknowledging your growth will keep you in a positive mindset and with the desire to continue on your journey.

7. Stay Curious and Open-Minded

Equally important as mastering the language in terms of vocabulary and grammar is learning about new cultures. Be open and curious: attend cultural events, cook recipes in English, or follow influencers on social media who use that language. Immersion can definitely help develop an appreciation for the language itself and probably give you the push needed when it comes to feeling motivated.

The bottom line is that increasing your motivation for learning English depends on what personally resonates with you. With setting clear goals, relating learning to your interests, using engaging resources, making a routine, being part of a community, progress celebration, and staying curious, you can make your learning valuable and motivating. Enjoy the process, remembering that each step you take will bring you closer to fluency and new opportunities. Happy learning!

Bibliography:

1. Brown, H. D. (1990). M&Ms for language classrooms? Another look at motivation. In J. E. Alatis (Ed.), Georgetown University round table on languages and linguistics, Georgetown University Press. pp. 383–393.
2. Dörnyei, Z. (2001). Teaching and Researching Motivation. Harlow. England: Longman.
3. Сағдуллаев, А. А. Methods of increasing motivation in learning English language / А. А. Сағдуллаев. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2017. — № 16 (150). — С. 487-488.
4. Савёлова М. С. Формирование положительной мотивации на уроках английского языка в условиях ФГОС // Молодой ученый. — 2014. — №13. — С. 283-285.
5. Якиманская, С.И. Личностно ориентированное обучение в современной школе [Текст]/ И.С. Якиманская.-М.:Сентябрь, 2000.-112с
6. Верисокин Ю.И.Видеофильм как средство повышение мотивации школьников при обучении иностранному языку.-ИЯШ.-2003.-№5.-С. 6-10.
- 7.Власова И.А., Лобашев В.Д., Тропим В.Ф.Стимулирование интереса учащихся к учебной деятельности.-Стандарты и мониторинг в образовании.-2006.-№3.-С. 47-51.

8.Войтович И.К.Иностранные языки в контексте непрерывного образования.– Ижевск: Изд-во «Удмуртский университет», 2012.–212 с.

9.Выготский Л.С. Педагогическая психология.–М.: АСТ, Астрель,Хранитель, 2008.— 671с.62

10.Гальскова Н.Д. Современная методика обучения. Пособие для учителя.–М.: АРКТИ, 2003.—192 с.

АОЖ 541.18

Султанов Е.Е

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ, Шымкент қ., Қазақстан

ИЗУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ ДЛЯ МЕДИЦИНСКОЙ ПРАКТИКИ

Аннотация

Изучение иностранных языков для медицинской практики приобретает всё большее значение в условиях глобализации и интернационализации здравоохранения. В статье рассматривается важность изучения иностранных языков в медицинских вузах Республики Казахстан, анализируются основные образовательные программы и методы обучения, направленные на подготовку врачей к работе в многоязычной среде. Обсуждаются ключевые проблемы и перспективы внедрения международных стандартов в образовательные программы, а также роль языковой подготовки для повышения конкурентоспособности медицинских специалистов на международном уровне.

Ключевые слова: медицинская практика, иностранные языки, образовательная программа, медицинское образование, профессиональная подготовка, интернационализация.

Султанов Е.Е.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

МЕДИЦИНАЛЫҚ ПРАКТИКА ҮШІН ШЕТ ТІЛДЕРІН ҮЙРЕНУ

Аңдатпа

Медициналық практика үшін шет тілдерін үйрену денсаулық сақтаудың жаһандануы мен интернационализациясы жағдайында маңызды бола түсуде. Мақалада Қазақстан Республикасының медициналық жоғары оқу орындарында шет тілдерін оқытудың маңыздылығы қарастырылады, дәрігерлерді көптілді ортада жұмысқа дайындауға

бағытталған негізгі білім беру бағдарламалары мен оқыту әдістері талданады. Білім беру бағдарламаларына халықаралық стандарттарды енгізудің негізгі мәселелері мен перспективалары, сондай-ақ медициналық мамандардың халықаралық деңгейде бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін тілдік даярлықтың рөлі талқыланады.

Түйін сөздер: медициналық практика, Шет тілдері, білім беру бағдарламасы, медициналық білім беру, кәсіптік даярлық, интернационалдандыру.

Sultanov E.E.

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

LEARNING FOREIGN LANGUAGES FOR MEDICAL PRACTICE

Abstract

Learning foreign languages for medical practice is becoming increasingly important in the context of globalization and internationalization of healthcare. The article examines the importance of learning foreign languages in medical universities of the Republic of Kazakhstan, analyzes the main educational programs and teaching methods aimed at preparing doctors to work in a multilingual environment. The key problems and prospects of introducing international standards into educational programs are discussed, as well as the role of language training to increase the competitiveness of medical professionals at the international level.

Keywords: *medical practice, foreign languages, educational program, medical education, professional training, internationalization.*

Introduction

Modern medicine is one of the most globalized and dynamically developing fields, requiring the integration of knowledge from various countries and regions. Physicians working in multinational and multicultural environments must not only possess high professional skills but also be proficient in foreign languages to effectively communicate with colleagues and patients. Knowledge of foreign languages is critically important in the context of international cooperation, medical research, and working with foreign patients.

In the Republic of Kazakhstan, where the desire to integrate into the international medical community grows every year, foreign language education has become an integral part of medical training programs. This need is driven by the requirement to exchange advanced medical knowledge, participate in international conferences and symposia, as well as the opportunity to work or undergo internships abroad.

The purpose of this article is to explore the role of foreign language study for medical practice in Kazakhstan, analyze the educational programs and teaching methods, and identify key issues and suggestions for improvement.

1. The Role of Foreign Languages in Medical Practice

1. A) International Cooperation and Professional Development

Medical practice requires continuous knowledge exchange between countries. Scientific research, clinical trials, and the implementation of new technologies are accelerated through international projects and collaborations between scientists and physicians from different countries. For example, global health challenges such as pandemics and new diseases require joint efforts by the international medical community to resolve them. Therefore, proficiency in foreign languages allows doctors to stay informed about the latest advancements and participate in knowledge exchange.

Scientific publications in international journals, many of which are published in English, play a crucial role in the development of medicine. Doctors involved in international research or conferences must have advanced language skills to freely communicate with colleagues, present their research, and understand complex scientific texts.

1B) Working with Foreign Patients

The growth of medical tourism, along with an increasing number of foreign patients seeking treatment in Kazakhstan, also underscores the importance of language proficiency among doctors. A doctor's ability to communicate with a patient in their native language or at least a common international language such as English—greatly improves the quality of diagnosis and treatment, enhances patient trust, and reduces the likelihood of misunderstandings during the treatment process.

2. Educational Programs for Foreign Language Study in Medical Universities of Kazakhstan

2. A) General Educational Standards

According to the State Compulsory Educational Standard of the Republic of Kazakhstan, proficiency in foreign languages is a required component of medical specialists' training. Medical university curricula include foreign language courses that cover both general language skills and specialized medical terms and expressions. The primary focus is on English, which is recognized as the international language of medicine. However, some universities also offer courses in other languages such as German or French.

At the undergraduate level, medical programs incorporate not only general English language studies but also its professional application. As part of the course, students learn to understand

medical texts, master professional vocabulary, and acquire communication skills for interacting with foreign patients and colleagues.

2. B) Programs and Teaching Methods

Leading medical universities in Kazakhstan, such as Kazakh National Medical University and Astana Medical University, have implemented specialized educational programs that include:

Medical English: A course aimed at developing communication skills in clinical settings, writing medical reports, and understanding scientific articles.

Intercultural Communication: A course designed to help students understand cultural differences in medical practice, which is especially important for working with patients from various ethnic backgrounds.

Clinical Practice in Foreign Languages: Some programs offer modules where students can intern abroad or practice using a foreign language in simulated environments.

Modern teaching methods include the use of simulators, online platforms, and exchange programs with international universities. These programs allow students to not only learn medical terminology in a foreign language but also develop oral and written communication skills in conditions close to real-life practice.

3. Main Challenges in Foreign Language Education in Medical Universities

3. A) Shortage of Specialized Educational Materials

One of the key challenges in teaching foreign languages for medical practice is the limited availability of specialized educational materials in Kazakh and Russian languages. While general English textbooks are widely available, materials tailored to the medical field require the development of new instructional resources that take into account the specifics of medical terminology and clinical work.

3. B) Variation in Students' Language Proficiency Levels

Students enter medical universities with varying levels of foreign language proficiency. This necessitates the development of individualized teaching approaches, as some students may have advanced language skills, while others may need to start from a basic level. Insufficient language preparation complicates the mastering of specialized disciplines, which ultimately affects the quality of professional training.

4. Prospects and Ways to Improve Language Training for Physicians

4. A) Implementing International Standards in Language Education

To improve the quality of physician training in Kazakhstan, it is essential to implement international standards for foreign language education in medical practice. An example of such standards is the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), which

provides a structured approach to language learning and assessment, adapted to the specific needs of the medical profession.

4. B) Expanding Internship and Exchange Programs

Another important prospect is the expansion of international exchange programs for students and doctors, which will allow medical professionals from Kazakhstan to improve their language skills in real-life medical practice conditions. Internships and exchanges with leading foreign medical institutions enable students not only to enhance their foreign language proficiency but also to adopt best practices in medical care.

5. General Conclusion

Foreign language study is a vital component of medical specialists' training in the context of the globalization of medicine. Knowledge of foreign languages opens new opportunities for professional growth, participation in international scientific research, and improving the quality of medical care. In Kazakhstan, medical university educational programs incorporate foreign language study as an important part of physicians' professional preparation. However, to achieve higher results, it is necessary to continue improving teaching methods, developing internship programs, and adapting educational standards to international requirements. Modern medicine is one of the most globalized and dynamically developing fields, requiring the integration of knowledge from various countries and regions. Physicians working in multinational and multicultural environments must not only possess high professional skills but also be proficient in foreign languages to effectively communicate with colleagues and patients. Knowledge of foreign languages is critically important in the context of international cooperation, medical research, and working with foreign patients.

In the Republic of Kazakhstan, where the desire to integrate into the international medical community grows every year, foreign language education has become an integral part of medical training programs. This need is driven by the requirement to exchange advanced medical knowledge, participate in international conferences and symposia, as well as the opportunity to work or undergo internships abroad.

The purpose of this article is to explore the role of foreign language study for medical practice in Kazakhstan, analyze the educational programs and teaching methods, and identify key issues and suggestions for improvement.

List of Used Literature:

1. State Compulsory Educational Standard of the Republic of Kazakhstan. [\[1\]](#)

2. The State program for the implementation of language policy in the Republic of Kazakhstan for 2020-2025. [\[2\]](#)
3. Basturkmen, H. (2014). English for Specific Purposes in the Health Sciences. [\[3\]](#)
4. World Health Organization (WHO). Guidelines on Medical Practice in English. [\[4\]](#)

UDK 81-13

Sarzhanova D. Zh., Anvarova S. R.

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

THE ROLE OF A FOREIGN LANGUAGE IN THE EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL ACTIVITIES OF MEDICAL STUDENTS

Abstract

This article examines the problems of developing professional communicative competence in students when learning a foreign language at a medical university. The purpose of this article is to study the causes of the language barrier in medical students when learning a foreign language, when using it during communication with native speakers. The article analyzes the need to study foreign languages in modern society. It also examines the role of linguistic diversity in society, valuable thoughts of scientists on the issues of learning foreign languages and factors that provoke the study of foreign languages.

Keywords: *foreign language, medical education, professional communicative competence, communication, competence.*

Саржанова Д.Ж., Анварова С.Р.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

МЕДИЦИНА СТУДЕНТТЕРДІҢ ОҚУДА ЖӘНЕ КӘСІБИ ҚЫЗМЕТІНДЕГІ ШЕТЕЛ ТІЛІНІҢ РӨЛІ

Аңдатпа

Мақалада медицина университетінде шетел тілін оқу кезінде студенттердің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін дамыту мәселелері қарастырылады. Бұл мақаланың басты мақсаты - медицина студенттері арасында шетел тілін үйрену кезінде және оны ана тілінде сөйлейтіндермен қарым-қатынаста қолдануда тілдік кедергінің пайда болу себептерін зерттеу. Мақалада қазіргі қоғамдағы шетел тілдерін үйрену қажеттілігі

талданады. Сондай-ақ тілдің қоғамдағы рөлі, ғалымдардың шетел тілін үйрену туралы құнды ойлары, тіл үйренуге түрткі болатын факторларда қарастырылған.

Түйін сөздер: шетел тілі, медициналық білім, кәсіби коммуникативті құзыреттілік, коммуникация, құзыреттілік.

Саржанова Д.Ж., Анварова С.Р.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

РОЛЬ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В УЧЕБНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Аннотация

В данной статье рассматриваются проблемы формирования профессиональной коммуникативной компетенции у студентов при изучении иностранного языка в медицинском вузе. Целью данной статьи является изучение причин возникновения языкового барьера у студентов-медиков при изучении иностранного языка, при его использовании в общении с носителями языка. В статье анализируется необходимость изучения иностранных языков в современном обществе. Также рассматривается роль языкового разнообразия в обществе, ценные мысли ученых по вопросам изучения иностранных языков и факторы, провоцирующие изучение языков.

Ключевые слова: иностранный язык, медицинское образование, профессиональная коммуникативная компетентность, коммуникация, компетентность.

Introduction

Medical and pharmaceutical education has traditionally focused on the natural and exact sciences, such as biology, chemistry and physiology. However, in recent decades there has been a growing awareness of the need to include humanities in the training of future doctors and pharmacists. This is due to the fact that medicine and pharmacy are not only a science, but also an art of interacting with people, requiring an understanding of ethical standards, psychological aspects, socio-cultural differences and the philosophical foundations of science.

Learning a foreign language in the modern world is one of the important components of the life of a modern, successful person. Today, more and more people want to know a foreign language, because this knowledge gives them new opportunities and makes their spiritual world richer [1].

A foreign language, like a native language, does not exist in isolation in society and cannot live its own life. It is closely connected with all spheres of society: economics, politics, art, education, military sphere, etc., reflecting the mentality, culture of the country it represents [2].

Nowadays, studying foreign languages is an important aspect of life of a modern person. It gives us an opportunity to get acquainted with the culture and traditions of other countries, promotes the development of thinking, imagination and memory. Its knowledge is necessary for effective interaction of states with each other in many spheres of life (science, politics, culture, art, etc.). Nowadays, proficiency in a foreign language is one of the conditions of professional competence.

By professional communicative competence we mean the ability to use language means to achieve communication goals in professionally significant situations, manifestation of socio-cultural qualities of the individual, knowledge of the peculiarities of the communication process of a given society, manifestation of adequate communicative behavior in various situations of professional communication.

Communicative competence is the ability to establish and maintain necessary contacts with other people, which results in mutual understanding between partners and correct understanding of the subject of communication. There are many methods and forms of teaching foreign languages, the purpose of which is to obtain the most effective result. But with any method, students face such a phenomenon as overcoming the language barrier. The language barrier is one of the main difficulties in learning and, subsequently, using a foreign language. Thus, it is quite obvious that there is a need to study such a problem as the language barrier in all aspects of its formation and identify the causes of its occurrence at the earliest stages of learning a foreign language.

Methods

Teaching English at a medical university is based on a clear, specific goal: communicative actions in professional settings and possible budget situations (in a hospital, in a clinic, in a pharmacy), based on the goal, teaching English is based on a professional focus, interdisciplinary and communicative-active approach, and thus the introduction of professionally oriented competence into the educational process is achieved [3]. However, despite the awareness of the need to know and be fluent in a foreign language and an understanding of its importance in realizing the potential of a future specialist, medical students still do not pay due attention to its study and do not have a good enough command of it. Learning English is a complex process that requires a lot of time and effort, so a number of difficulties arise. And everyone has their own reason for this:

- a low level of knowledge obtained during the study of a foreign language at school, or the absence of a basic level;
- hostile relations with the teacher providing the subject;
- a weak understanding of the need for further use of English in real life.
- difficulties with perception and memorization of large volumes of text material;
- monotonous method of teaching the discipline;
- difficulty in teaching English, as a result of which there is no interest in the lessons;
- lack of ability to learn English, it is difficult.

It is necessary to explain to students the importance of learning English, give examples of using the language in life, remind them of its international importance, relate the language to the profession they have chosen, for example, hospitals and clinics, medical and preventive institutions are equipped with new diagnostic and therapeutic equipment. New methods are used in the treatment of patients. A future medical worker must be proficient in the methodology of working with reference literature, be able to translate any special text using a dictionary. Particular attention is paid to working with instructions for the use of drugs so that a graduate of a medical university can freely navigate the flow of new information [4].

The main task facing the teacher is to reveal the creative potential of students, to find such means that would awaken the students' mental activity and interest in a foreign language.

In solving this problem, active teaching methods come to the forefront, motivating students to independently and creatively master the material.

Active teaching methods can be used at different stages of the educational process. For example, in classroom English classes, such methods as intellectual warm-ups, business and role-playing games, discussions, real-life situations, presentations, and projects on an interdisciplinary basis can be used.

Learning a professional foreign language is the result of a student's great personal work. Mastering foreign speech in a medical college contributes to the development of important professional qualities: patience, the ability to overcome difficulties, accuracy, independence. All these qualities are necessary for future medical workers.

Results and discussion

To achieve the research goals, we conducted a survey among undergraduate students and found out their attitudes toward learning foreign languages in a medical educational institution. 50 students took part in this survey. All respondents (100%) study English.

Most respondents have been studying a foreign language since primary school (85%) and only 15% - for less than ten years. The current assessment of a foreign language is mainly "good" (50%),

19% are "excellent" students, 31% of respondents have a "satisfactory" mark. Knowledge of foreign languages is used mainly on the Internet - 47%, when reading foreign literature - 18%, when watching films in a foreign language - 24%, when communicating with foreigners - 8%, 3% of respondents do not use it anywhere. Many respondents (48%) noted that knowledge of additional languages helps to master new disciplines, 35% of respondents believe that learning a foreign language allows you to receive new information from foreign-language sources (websites, books, films, manuals, etc. Learning foreign languages does not help 12%, and 5% believe that learning foreign languages takes time away from studying the main subjects.

Among the disciplines that use knowledge of a foreign language, the following are named: anatomy - 9%, Latin (learning new words and grammar) - 59%, pharmacology (writing and reading prescriptions) - 32%.

The majority (61%) believe that knowledge of foreign languages is necessary for the future profession, this will allow you to learn about new events in the medical field through foreign-language sources; 10% noted that this will allow you to communicate with foreign colleagues and exchange experiences with them, 28% assume that they may have to deal with foreign patients who do not know Russian and Kazakh. And only 1% of respondents believe that a foreign language is not needed in their future profession.

Conclusion

After conducting the study, we can say with confidence that medical students understand the importance of knowledge of foreign languages in their future profession. And they study foreign languages not only because it is one of the main subjects of study, but also on their own initiative, and they are going to improve their knowledge in the future.

Bibliography

1. Мусурманова Айниса. Концептуальные основы формирования духовной культуры молодежи в системе непрерывного образования // Проблемы педагогики, 2019. № 1 (40). [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptualnye-osnovy-formirovaniya-duhovnoykultury-molodezhi-v-sisteme-nepreryvnogo-obrazovaniya/> (дата обращения: 04.12.2019)
2. Воробьева А.С. Значение изучения иностранного языка в эпоху глобализации // Социально-экономическое положение России в новых геополитических и финансово-экономических условиях: реалии и перспективы развития. СПб.: Институт бизнеса и права, 2008.

3. Чурилов Л.П. Английский язык для медиков / Л.П. Чурилов, С.Г. Ханикатт, У.Дж. Скоггинса. – СПб, 2012.
4. Попов М.А. Профессионально направленное обучение иностранному языку // Специалист. – №4. – 2013.
5. Malinovská O., Ludíková L. ICT in teaching foreign languages to adult people with acquired severe visual impairment. // 7th International Conference on Intercultural Education “Education, Health and ICT for a Transcultural World” – 2016 - P.311–318
6. Natalia N. Foreign Language Communicative Competence in the Field of Professional Activity: Model and Method Development // The XXV annual International academic conference, language, and culture - Procedia - Social and Behavioral Sciences - 2014- P.250 – 253
7. Jia Li, Amareen B., Novera R. The use of digital technology to enhance language and literacy skills for Indigenous people: A systematic literature review Computers and Education Open – 2021- P.351
8. Namita R., Amandeep D., Anushree T., Puneet K., Jamid U. (2020) The influence of online professional social media in human resource management: A systematic literature review, Technology in Society. – 2020- P. 240
9. Bilyalova A. ICT in Teaching a Foreign Language in High School. // 7th International Conference on Intercultural Education “Education, Health and ICT for a Transcultural World” – 2017 - P.175 – 181
10. Kondrateva I., Valeev A. Technology of Students’ Professional Competences Formation While Teaching a Foreign Language // Procedia - Social and Behavioral Sciences – 2015 – P. 2250 – 2253

УДК 372.881.111.1

Ziyabek B.A, Taukeeva K.S.

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

THE MOST EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING STRATEGIES

Abstract

This article provides the most effective strategies and study plans for learning any language. It also highlights their importance and various tips for learning the language

Research Objective: To identify the most effective strategies for learning a foreign language, with a focus on practical language use, regular practice, cultural immersion, and the use of digital

technologies. The aim is also to develop a model that supports successful language acquisition for beginners.

Research Method: Analysis and systematization of practical approaches to foreign language learning. The methods used include a review and synthesis of real-life learning recommendations, incorporating immersion, media resources, mobile applications, goal-setting, and feedback from native speakers. Both traditional and modern digital learning methods focused on beginner learners were examined.

Research Results: It was found that successful language acquisition is achieved through a combination of early speaking practice, regular repetition, active consumption of authentic media, use of technology, and cultural understanding. Practicing in real-life situations, setting specific goals, and receiving feedback help reinforce language skills and boost learner confidence. Thus, an individualized, consistent, and multi-channel approach makes the language learning process more engaging, accessible, and effective.

Key words: Learning a new language , Native speakers , Movies and novels, Pronunciation , Grammar , Practice , Listening, writing , accents, Talking , Speech, Methods of learning language .

Зиябек Б.А., Таукеева К.С.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

НАИБОЛЕЕ ЭФФЕКТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ ИЗУЧЕНИЯ ЯЗЫКА

Аннотация

В этой статье представлены наиболее эффективные стратегии и планы обучения для изучения любого языка. В нем также подчеркивается их важность и различные советы по изучению языка.

Цель исследования: Определить наиболее эффективные стратегии изучения иностранного языка, акцентируя внимание на практическом применении языка, регулярной практике, культурном погружении и использовании цифровых технологий. Цель также заключается в формировании модели, способствующей успешному овладению языком начинающими учащимися.

Метод исследования: Анализ и систематизация практических подходов к изучению иностранного языка. В качестве методов использовались обзор и обобщение рекомендаций из реального опыта, включая элементы иммерсии, использование медиаресурсов, мобильных приложений, постановку целей и получение обратной связи от носителей языка. Изучены

как традиционные, так и современные цифровые методы обучения, ориентированные на начинающих.

Результаты исследования: Выявлено, что успешное овладение иностранным языком достигается за счёт сочетания ранней разговорной практики, регулярного повторения, активного потребления аутентичных медиа, использования технологий, а также изучения культурного контекста. Практика в реальных ситуациях, постановка конкретных целей и получение обратной связи способствуют укреплению языковых навыков и повышению уверенности учащихся. Таким образом, индивидуализированный, последовательный и мультимедийный подход делает процесс изучения языка более увлекательным, доступным и результативным.

Ключевые слова: Изучение нового языка, Носители языка, Фильмы и романы, Произношение, Грамматика, Практика, Слушание, письмо, акценты, Говорение, Речь, Методы изучения языка.

Зиябек Б.А., Таукеева К.С.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

ТІЛДІ ҮЙРЕНУДІҢ НЕҒҰРЛЫМ ТИІМДІ СТРАТЕГИЯЛАРЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада кез келген тіл үйренудің ең тиімді стратегиялары мен үйрену жоспары көрсетілген. Сонымен қатар олардың маңыздылығы мен тіл үйренуге түрлі кеңестерді атап көрсетеді.

Зерттеу мақсаты: Шет тілін үйренудің ең тиімді стратегияларын анықтау, атап айтқанда тілдің практикалық қолданылуына, тұрақты жаттығуға, мәдени иммерсияға және цифрлық технологияларды пайдалануға баса назар аудару. Сондай-ақ, жаңадан бастаушыларға тіл үйренуде көмектесетін үлгі әзірлеу мақсаты қойылады.

Зерттеу әдісі: Шет тілін үйренуге арналған практикалық тәсілдерді талдау және жүйелеу. Зерттеу барысында нақты өмірден алынған ұсыныстар, иммерсия әдістері, медиа ресурстар, мобильді қосымшалар, мақсат қою және ана тілді адамдардан кері байланыс алу сияқты әдістер қолданылды. Жаңадан бастаушыларға арналған дәстүрлі және заманауи цифрлық оқыту әдістері қарастырылды.

Зерттеу нәтижелері: Шет тілін сәтті меңгеру үшін ерте кезеңнен сөйлеу практикасын бастау, материалды үнемі қайталау, шынайы медианы белсенді тұтыну, технологияларды қолдану және мәдени контексті түсіну қажет екені анықталды. Тілді нақты жағдайларда қолдану, нақты мақсаттар қою және кері байланыс алу тілдік

дағдыларды нығайтуға және оқушылардың сенімділігін арттыруға көмектеседі. Осылайша, дараланған, жүйелі және көп арналы тәсіл тіл үйрену процесін қызықты, қолжетімді және нәтижелі етеді.

Түйін сөздер: *Жаңа тілді үйрену, Тілде сөйлеушілер, Фильмдер мен романдар, Айтылым, Грамматика, Практика, Тыңдау, жазу, екпіндер, Сөйлеу, Сөйлеу, Тілді үйрену әдістері.*

Learning an additional language can be a fulfilling however difficult journey. To facilitate this process, several successful strategies might be employed. Immersing oneself inside the language by engaging inside conversations with native audio speakers, consuming mass media like movies, tunes, and novels, can significantly increase terminology acquisition. This exposure enables learners to pick up on the nuances of pronunciation, terminology, and grammar inside a organic circumstance. Not only that, on the internet platforms also empower learners to attach with local audio speakers through terminology trade internet sites or social media teams, facilitating sincere interaction practice. Furthermore, podcasts, YouTube channels, and language understanding internet sites existing participating content that can boost listening capabilities and expose learners to diverse dialects and accents. Consistency inside practice, no matter whether through talking, producing, or listening closely, reinforces what continues to be learned.

The most effective language learning methods combine immersion in the environment, consistent practice, and focused study. Here are several proven approaches:

It is often great fun to learn a new language, although this can also be rather difficult for a beginner. Here's a detailed version of the steps to help you succeed:

1. Start speaking early: Familiarity with the language should begin immediately, including even the basic expressions that are used in the language. One gets acquainted and feels comfortable especially with natives through an oral communication encounter especially the face-to-face type of communication. Fortunately, mimicry of the accent, the flow, and intonation used by native speakers when speaking can be successfully copied by carefully listening to them, for instance, watching their TV programs or listening to their music.

2. Practice regularly: It's better to hold compact, unstructured practice sessions for several days, for beginners shorter, about 15-20 minutes. Repeated practice helps when it comes to recalling lessons learnt. Those applications that employ such methods as repetition with intervals are quite helpful for repeated reinforcement of the material as vocabulary or grammar.

3. Immerse yourself through media: The issue here is to take advantage of films, series, documentaries, and listen to songs and songs in the language you are learning. At first you can turn

on subtitles and then gradually try to watch without subtitles as you progress through the levels. This kind of practice enables you to learn the language in real life situation thereby making it easy for you to learn.

4.Focus on useful grammar and vocabulary: Words and grammar learned in stories or conversations make you understand how to apply them or the right usage when you are a beginner. Therefore, although everyday grammar lessons are important at least in the initial stages of language acquisition your primary goal should be real life usage of the language in question.

5.Practice writing and get feedback: Having journal writing or note taking in regular basis assists one to reinforce what he or she has been taught.. Newcomers too can send their texts to native ones to proofread what has been written and make corrections as fast as possible. You can receive feedback from the social networks list mentioned below or through any other online platforms.

6.Set specific goals: Teaching goals should be S.M.A.R.T. based on novice learners, meaning they should be specific, measurable, attainable, relevant, and time-bound; an example goal could be to facilitate 10 new words to be learnt this week or to speak for five minutes in the language today. Thus, these small and tangible goals keep you on your toes and help you find things to rejoice about as you work toward the bigger objective.

7.Learn about the culture: That is why knowing cultural material such as idioms, jokes, and norms is the key to understanding. To the novices, these exposures in cultures make it easy to comprehend the real application of the language learnt.

8.Use technology: Most widely known apps such as Duolingo and Memrise feature lesson by lesson tutorials which are easy to follow and enjoyable. They employ the principles of a game so that you do not get bored. If you are in a learning path to enhance pronunciation, applications such as Speechling and Pimsleur assist by informing you of how you speak.

9.Stay patient and persistent: Everybody knows that getting errors is usual when a learner starts training. The most important principle here is patience, and not getting frustrated because of mistakes. It is important to monitor the level of progress made over time, and every bit of progress should be appreciated.

Thus, using these instructions, newcomers to foreign language acquisition could have a pleasurable and effective process to become open, effective and confident speakers of the language.

Bibliography:

1. Исканова, Н. П. Language learning strategies / Н. П. Исканова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2016. — № 13 (117). — С. 689-690.

2. Oxford, R.L., 2019a. Language Learning Strategies in the Context of Autonomy, Synthesis of Findings from the International Invitational Conference on Learning Strategy Research, Teachers College, Columbia University, New York, NY.
3. Mahalingam, K., & Yunus, M. M. (2017). Good Language Learners and Their Strategies: An Insight. Proceedings of the ICECRS, 1(1).
4. Mastan, M. E. B., Maarof, N., & Embi, M. A. (2017). The effect of writing strategy instruction on ESL intermediate proficiency learners' writing performance.
5. Lamarche-Bisson, D.: I want to help my child with ... Reading Skills Guidance Centre, 2000.
6. Кобер П.В. Мотивационные стратегии при обучении английскому языку. –М.: Педагогика, 2015. –56 с.26.
7. Крылова М.Н. Способы мотивации учебной деятельности. –Перспективы науки и образования. –2013. –No 3.–С. 86-95.
9. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам. Базовый курс лекций.–М.: Просвещение, 2002. –239с.40.
10. Стайнберг Дж. 110 игр на уроках английского языка. М.: Астрель, 2004. –

УДК: 004.891.2

Ibraimova A.Zh. , Maksutkhanova A.B.

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

USING TELEGRAM PRICE BOT TO IMPROVE MEDICAL SERVICES IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract

This article contains a Telegram-Price bot for improving and enhancing the medical service of the Republic of Kazakhstan..

Key words. *Telegram, bot, medical services, healthcare, Kazakhstan*

Ибраимова А.Ж, Мақсұтханова А.Б.

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент қ, Қазақстан

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ МЕДИЦИНАЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ЖАҚСARTY YШIN TELEGRAM PRICE БОТЫН ПАЙДАЛАНУ

Аңдатпа

Бұл мақала Қазақстан Республикасының медициналық қызметін жақсарту және жетілдіру үшін Telegram-Price ботын қамтиды..

Түйін сөздер: Telegram, бот, медициналық қызметтер, денсаулық сақтау, Қазақстан

Ибраимова А.Ж, Максұтханова А.Б.

Южно-Казахстанская медицинская академия, г. Шымкент, Казахстан

ПРИМЕНЕНИЕ TELEGRAM PRICE-БОТА ДЛЯ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕДИЦИНСКОГО СЕРВИСА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Аннотация

Данная статья содержит Telegram-Price бот для улучшения и усовершенствования медицинского сервиса Республики Казахстан..

Ключевые слова. Телеграмм, бот, медицинские услуги, здравоохранение, Казахстан

Цель данной работы – предоставление информационных услуг в сфере медицинского сервиса, включая сведения о стоимости медицинских услуг и диагностических анализов. Это позволяет пациентам выбрать наиболее удобный район, сравнить ценовые категории, получить доступ к контактной информации клиник, их географическому расположению и графику работы, что способствует более комфортной навигации в области медицинского обслуживания.

Необходимо отметить, что качество и доступность медицинских услуг являются ключевыми факторами, которые определяют конкурентную способность здравоохранения. Оно включает в себя профессионализм врачей и медицинского персонала, оснащенность современными технологиями, эффективность лечения с использованием современного оборудования и методов, уровень удовлетворенности пациентов, а также имея доступность информации относительно прейскуранта на диагностические анализы и медицинские услуги, такие как коронка, виниры, удаление зуба, чистка, брекеты и другие. [1] [3]

Материалы и методы Расширенное исследование и анализ медицинских услуг выявили отсутствие аналогичных решений, таких как наш Price-telegram-бот, на территории Республики Казахстан, а также подтвердили уникальность его названия " **Densaulix** "

Densaulix (от "денсаулық" — здоровье на казахском, с добавлением современного звучания)

Для разработки данного бота потребовался полный список клиник города Шымкент, с последующим расширением информационной базы, охватывающей все области Республики Казахстан. [2]

Пошаговая инструкция пользования ботом включает в себя следующие этапы:

Первый шаг: пациент выбирает доступный для себя район города,

Второй шаг: в поисковике выходит название медицинской процедуры, либо медицинского обследования, которое необходимо пройти.

Третий шаг: бот представляет перечень государственных и частных клиник, которые представляют услуги по запросам медицинской помощи совместно с актуальным на настоящее время прейскурантом.

Четвёртый шаг: пользователь выбирает наиболее приемлемую стоимость медицинских услуг.

Пятый шаг: для уточнения рабочего графика, геолокаций и контактных данных, пациент переходит на страницу сайта выбранной им клиники. [2] [3]

Обсуждение и результаты. Данный проект является инновационной маркетинговой разработкой, которую планируется финансировать за счет медицинских клиник, желающих в качестве рекламы доводить до потенциальных клиентов актуальную информацию о деятельности клиники и периодически обновляемый прейскурант. В свою очередь, для пользователей бота предоставляются следующие преимущества:

Удобство для пользователей. Пользователи получают информацию о ценах на медицинские услуги, геолокации, рабочем графике и контактных данных клиники прямо в мессенджере, без необходимости искать эту информацию на других ресурсах.

Быстрота и доступность. Бот мгновенно отвечает на запросы пользователей и предоставляет актуальный прейскурант на медицинские услуги в режиме реального времени.

Экономия времени и усилий. Пользователям не требуется общаться с операторами, ожидая длительную и утомительную очередь, бот немедленно предоставляет всю необходимую информацию.

Повышение конкурентоспособности клиник. Создание Price-telegram-бота для медицинских услуг способствует привлечению новых клиентов в клиентоориентированные клиники.

Улучшение качества обслуживания. Благодаря боту, для клиник появляется возможность оперативно реагировать на запросы пациентов, предоставляя актуальные цены и дополнительную информацию о медицинских услугах.

Выводы. Разработка price-telegram-бота для медицинских услуг частных и государственных клиник значительно упростит доступ пациентов к необходимой информации о стоимости медицинских сервисов в удобном и быстром формате. Это позволит пользователям анализировать диапазон цен различных клиник, а также получать информацию о наличии услуг, записи на приём и проводимых анализах.

Для медицинских организаций, обладающих высокой конкурентоспособностью, открываются новые возможности для привлечения пациентов, улучшения качества услуг и, как следствие, увеличения дохода. Бот также будет способствовать онлайн-аналиту информации, что улучшит координацию медицинских услуг между частными и государственными клиниками.

Создание и внедрение price-telegram-бота в медицинскую практику — это прогрессивный шаг в сфере здравоохранения, который сможет значительно улучшить качество жизни людей, обеспечивая им доступ к актуальной информации и услугам.

Использованные ссылки

- 1) «СОЗДАНИЕ ТЕЛЕГРАМ-ЧАТ БОТА ДЛЯ МЕДИЦИНСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ ПОСЛЕ COVID-19» И. Борисов, 2023
- 2) «ТЕСТИРОВАНИЕ TELEGRAM-БОТА, ПРЕДНАЗНАЧЕННОГО ДЛЯ ОЦЕНКИ СУБЪЕКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ ГРАЖДАН, ВКЛЮЧЕННЫХ В СИСТЕМУ ДОЛГОВРЕМЕННОГО УХОДА» Оськин Д. Н.¹, Ларина М. О.¹ Строилова Н. В. Варнавский А. Н. 2024. <https://developers.sber.ru/help/salutebot/telegram-integration>
3. «Разработка телеграм ботов» С.В. Пальмов А.С. Мячина 2021

ӘОЖ 811.512.122:81'364.2

Н.Е. Серікхан, Д.Ж.Кемелхан

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

АДАМНЫҢ ДЕНЕ МҮШЕЛЕРІНЕ ҚАТЫСТЫ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕР

Аңдатпа

Бұл мақалада адамның дене мүшелеріне қатысты қазақ тіліндегі фразеологизмдердің жасалу жолдары және қолдану ерекшеліктері қарастырылған.

Түйін сөздер: фразеологизм, адамның дене мүшелері көз, тіл, бас.

Н.Е. Серікхан, Д.Ж.Кемелхан

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

**ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА, ОТНОСЯЩИЕСЯ К
НАЗВАНИЯМ ЧАСТЕЙ ТЕЛА ЧЕЛОВЕКА**

Аннотация

В данной статье рассмотрены способы создания и особенности применения фразеологизмов в казахском языке, относящиеся к частям тела человека.

Ключевые слова: фразеологизм, части тела человека глаз, язык, голова.

N. E. Serikkhan, D. Zh. Kemelkhan

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

**PHRASEOLOGICAL UNITS OF THE KAZAKH LANGUAGE RELATED TO THE
NAMES OF HUMAN BODY PARTS**

Abstract

This article is discussed the ways of creating and features of using phrasiological units related to the parts of the human body in Kazakh language.

Keywords: phraseology, human body parts eyes, tongue, head

Тілдің лексикасында қаралатын лексикалық бірліктерден (жеке сөздерден) басқа тіл бірліктерінің тұрақты сөз тіркестері деп аталатын неғұрлым күрделі әрі ерекше түрі қалыптасқан. Бұларды тіл білімінің фразеология саласы зерттейді. Фразеология термині (грек. phrasis сөйлемше және logos сөз, ілім сөздерінен шыққан) қазіргі тіл білімінде екі мағынада қолданылады. Бірінші, тілдің фразеологиялық құрамын зерттейтін саласы, екінші, белгілі бір тілдегі фразеологизмдердің жиынтығы дегенді білдіреді.

Фразеологизмдер – қандай тілдің болмасын сөздік қорының бейнелілігі мен байлығын арттыра түсетін тілдік бірліктер. Көңілдегі ойды образдар арқылы бейнелеп, өзіндік нақыш-бояумен жеткізеді.

Адамның өзі мен оның мүше-ағзаларының негізінде пайда болған соматикалық фразеологизмдер жан-жақты зерттеуді талап ететін қыры-сыры көп күрделі құбылыс. Мұндай фразеологизмдерде ең жиі қолданылатын анатомиялық атаулар *ауыз, бас, жүрек, көз және тіл* сияқты атаулар болып табылады. Олар сөзге арқау, ойға тірек болып, тілдің фразеологиялық бай қорын жасауда ерекше қызмет атқарады. Медициналық жоғары оқу орындарының білім алушыларының сөйлеу қабілетін арттыру мақсатында құрамында қазақша анатомиялық атаулары бар соматикалық фразеологизмдерді кеңінен қолданудың маңыздылығы дау тудырмайды.

Қазақ тілі фразеологиясының семантикасын зерттеуші ғалым Р.Ә.Авакова фразеологиялық бірліктердің ішкі формаларының туындау көздеріне байланысты шартты түрде топтастырулар жасай келе, оларды көптеген топтарға бөледі: адамның анатомиялық атаулары (соматизмдер) мен қимыл-қозғалыстарына байланысты туған фраземалар; жануарлар (зооморфтық фраземалар) әлемі; өсімдіктер (флора) әлемі; табиғат құбылыстары; өлшем бірліктері (метеорология); сандық (нумеративтік) фраземалар; түр-түс және сындық; алғыс және қарғыс мәнді; мифтік және діни; тарихи кезеңдермен және тұлғалармен байланысты туған фраземалар және т.б [1, 53-55]. Осылардың ішінен тілде ең жиі кездесетіндері адамның дене мүшелерінің атаулары мен қимыл-қозғалыстарына байланысты туындаған фразеологизмдер.

Лингвистикада ең алғаш «соматизм» терминін енгізген финн-угортанушы ғалым Ф.Вакк болды. Ол еңбегінде эстон тілінің құрамындағы соматикалық фразеологиялық бірліктерді қарастыра отырып, мұндай бірліктер осы тілдің фразеологиялық қорының өте ежелгі класы деген тұжырымға келді.

Соматикалық фразеологизмдер - адамның өзі мен оның мүшелері мен ағзаларына (бас, көз, қол, аяқ, жүрек, тіл және т.б.) қатысты пайда болған алуан түрлі тұрақты сөз тіркестері мен сөз оралымдары. Лексикографтардың пікірінше, кез келген тілдің фразеологиялық қорының 30% соматикалық тіркестер құрайды. Соматикалық фразеологизмдер (грек. soma - дене) әр тілде көлемі жағынан үлкен және жиі қолданылатын тұрақты тіркестері. Олар коммуникативтік мағынасы зор тіл бірліктері. Қандайда бір соматикалық үдерісті іс жүзіне асырушы, орындаушы - адамның өзі.

Қазақ тілінде адамның дене мүшесіне байланысты қалыптасқан соматикалық фразеологизмдер өте көп. Солардың ішінде «көз»-ге қатысты соматикалық фразеологизмдер бірінші орында, олардың жалпы саны – 172. Олардың ішінде: етістік мағыналы – 135, сындық мағыналы – 16, заттық мағыналы – 16, үстеу мағыналы – 5. Мысалы: Кемпір мен шал қайғыда еді, өткен жылы баласы аман-сау елге келіп, қарттардың *көз жасы*

тыйылды. Абайды көргелі үндемей ойланып қалған Тоғжан күлген жоқ, бірақ одан көз алмай тұр. Айқын, сен бізден көз жазбай, батысқа қарай бетте Темір мен Вера әп-сәтте көзден ғайып болды. Осындай талдау жасай келе, қазақ тіліндегі соматикалық фразеологизмдердің валенттілігін анықтауда С.Д.Кацнельсонның пікірін қолдағанымыз дұрыс деп есептеймін. Себебі етістік сөйлемге қатысатын барлық сөйлем мүшелерін өзіне бағындырып байланысады. Демек, «Көзге» байланысты соматикалық фразеологизмдердің де етістік мағыналы түрлері толығымен басқа сөйлем мүшелерін өзіне оп-оңай бағындыра алады. Сол себепті олар бірвалентті, эквивалентті тіркеспен шектелмей, үшвалентті, төртвалентті комбинация құруы әбден мүмкін.

Көз соматизмінен кейінгі фразеологиялық тіркесті көп құрайтын келесі дене мүшесі – «бас». Олардың жалпы саны – 140. Етістік мағыналы – 105, зат есім мәнді – 11, сын есім мәнді – 18 және үстеу мәнді – 3. Мысалы: Мағрипаның *басаяғы түзу* бала болған соң, маңайындағы жақсы да, жаман да құда болғысы келеді. *Басқа тепсе кетпейтін* ырысымсың ғой (С.Омаров). Сәтекеңнің үйіндегі молда бас терісі келіспеген неме еді. Сатып алған, жалынып *бас ұрып алған* болыстық пен биліктің ешбір қасиеті жоқ. Менің сізбен ешқандай *бас араздығым жоқ*, айтсам жөнін айтам.

Келесі талдайтын фразеологизмдер «Ауыз» соматизміне байланысты. Шілдесінде шырақ көрмеген байқұс, *аузы жарып* ас ішті дейсің бе, сұғанақтанбай. Сәулеге оңаша айтармын деген сөзін айта алмай, Баян бәйбішенің де *аузына құм құйылып* қала берді. Мұнда да үстеу мәнді фразеологизм (ауызға құм құйылып) әрі валентті әрі тіркесімді. Мейрамның сөзін алғаш естіген Жанәбіл, қазір аузының суы құрып айтып отыр.

«Тіл» соматизмдер сөйлеу аппаратының бір бөлігі болғандықтан, олар жалпы сөйлеу процесінің өтуін көрсетеді. Ұйытқы, тірек болып тұрған тіл соматизмі фразеологизм құрамындағы басқа компоненттерге «басшылық» етіп, ықпал жасап, фразеологиялық мағынаны өз төңірегіне топтастырып, үйіріп тұрады. Мысылы, сөйлеу процесінің басталуын және өту жолдарын көрсететін фразеологизмдер: қазақ тілінде: тіл шешілді, тіл берді, тілге тиек етті, тіл қағысты, тіл қайырды, тіл тартты, тіл ұстартты, тіл шешілді, тілі [тілімен] бидай қуырды, тілімен құс ұстаған, тіліне сөз берді, тілін сұғып алды, тілін тіске жаныған, тілінің тиегі ағытылды, тілі мен жағына сүйенеді, тілі қышыды, тілі шалды. Тіл байлайды, тілді байлайды, тілі байланды, тіл-жағы байланды, тіліне бұғау түсті, тілін шайнады. Жалпы сөйлеу үдерісі мен оның қалай өткендігін көрсететін бірінші топ фразеологизмдері екінші топқа қарағанда екі тілде саны жағынан басымырақ келеді. Бұл екі топ мағыналары жағынан бір-біріне қарама-қайшы, антонимдік топтар болып келеді.

Нақтылай айтқанда етістік мағыналы соматикалық фразеологизмдер сөйлемді аяқтаушы предикат болғандықтан валенттілік жасауға өте бейім. Ал қалғандары предикатты анықтаушы болғандықтан, олар сөйлем ішінде өзіне бір мүшені бағындырып валенттілік жасауы мүмкін. Зат есім, сын есім және үстеу мәнді фразеологизмдер кейде сөйлемді аяқтап, валенттілік жасауға қабілеттілігі арта түседі. Сөйлемнің барлық мүшесін де өзіне бағындыруға қабілеттілігі артады. Ал кей жағдайларда мүлдем валенттілік жасамауы мүмкін. Ол соматикалық фразеологизмдердің мағыналық, қызметтік өзгеріске ұшырауына байланысты екенін ескеруіміз керек.

Қорыта келе анатомиялық атаулардың фразеологизмдердің құрамында көптеп кездесуі заңды құбылыс. Себебі адам өмірді, қоршаған ортаны тануды өзін-өзі танудан бастайды. Адамға етене таныс, жақын атаулар - өзінің дене мүшесі. Өз өмірінің алғашқы қадамынан бастап адам алдымен өз денесін, кейіннен өзге де адамдарды бақылап, олардың дене қозғалысы нені білдіретінін, сол қозғалыс арқылы не айтпақ болғанын, қандай ым-ишарат жасағанын білуге тырысады. Адамның дене қозғалысы қарама -қайшылықтарға толы. Дене тілі қарым-қатынас үстінде өте көп ақпарат алуға болатын коммуникацияның ерекше құралы. Адамның өз табиғатын тану үшін, өзге адамдармен қарым-қатынас жасауы үшін тілдің маңызы өте зор. Әсіресе, адам өміріндегі, қоғамдағы сан алуан қимыл-әрекет, қозғалыс, қалыпты, адамның көңіл-күйін әр қырынан танып білуде фразеология сияқты тілдік құбылыстың атқарар қызметі өте жоғары. Адамның дене тілінің, ым мен ишаратарының мағынасын ашуға фразеологизмдер негіз бола алады. Әлемнің тілдік бейнесін жасауда ұлттық өмірдің айнасы болып табылатын фразеологизмдердің алатын орны ерекше.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1.Авакова Р.Ә. Фразеологиялық семантика. - Алматы: Қазақ университеті, 2002. - Б. 53-55.
- 2.Уызбаева Б.К.. Қазақ тіліндегі соматикалық етістік фразеологизмдердің этнолингвистикалық сипаты: дис. ... канд. Филол. ғыл- ң - Алматы, 1994.
- 3.Болғанбаев А., Қалиев Ғ. Қазіргі қазақ тілінің лексикологиясы мен фразеологиясы – Алматы: Санат, 1997. – 256 б.
- 4.Гак В.Г. Л.Теньер и его структурный синтаксис // Основы структурного синтаксиса/ Автор книги Теньер Л.-М.1988.
- 5.Сыздықова Г.О. Валенттілік теориясындағы актант ұғымы туралы // Вестник ПГУ №2, 2010.
- 6.Тихомирова Е.А. Английские фразеологические единицы с соматизмами.

УДК 372.881.

Тобақабылова А.Ж., Темірбекова Г.Қ.

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент қ. Қазақстан

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ТӘРБИЕЛЕУДІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА НЕГІЗДЕУ

Аңдатпа

Бұл мақаланы жазудағы басты мақсатымыздың бірі студенттердің бойында ұлттық құндылықтарды қалыптастыру болып табылады. Ұлттық құндылықтарды дамыту тілден басталуы тиіс деп айтылып, білім беру моделі ұсынылды.

Түйін сөздер: ұлттық құндылықтар, тіл, білім, тәрбие, ұлттық тіл, ұлттық рух, ұлттық ар-намыс.

Тобақабылова А.Ж., Темирбекова Г.К.

Южно-Казахстанская медицинская академия, г.Шымкент, Казахстан

ОСНОВАНИЕ ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ НА НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЯХ

Аннотация

Одной из главных наших целей при написании этой статьи является формирование национальных ценностей у студентов. Было сказано, что развитие национальных ценностей должно начинаться с языка и была предложена модель образования.

Ключевые слова: национальные ценности, язык, образование, воспитание, национальный язык, национальный дух, национальная честь.

A.Zh. Tobakabylova, G.K. Temirbekova

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

EDUCATION OF STUDENTS BASED ON NATIONAL VALUES

Abstract

One of our main goals when writing this article is the formation of national values among students. It was said that the development of national values should begin with language and a model of education was proposed.

Key words: national values, language, education, upbringing, national language, national spirit, national honor.

Бүгінгі таңда жас ұрпақты өз халқының тарихын, тегін, салт-дәстүрін, тілін, білімін, адамзаттық мәдениетті, адами қасиетті мол терең түсінетін шығармашылық тұлға етіп тәрбиелеу өмір талабы, қоғам қажеттілігі.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдайлар жасау; жеке адамның шығармашылық, рухани және күш-қуат мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, даралықты дамыту үшін жағдай жасау арқылы ой-өрісін байыту» деп атап көрсетілген. Аталған міндеттерді жүзеге асыру үшін оқытудың жаңа технологияларын енгізу және тиімді пайдалану секілді мәселелерді анықтап алу, білім беру жүйесіндегі басты ұстаным ретінде әркімнің өзінің білім алуға деген жеке әлеуетін қоғамда барынша пайдалануға көмектесетін оқыту жүйесін дамытуды қамтамасыз етуді көздейді. [1]

Осы жұмыстарды ұйымдастырудың негізгі мақсаттарының бірі - ұлттық құндылықтарды жастардың бойына қалыптастыру.

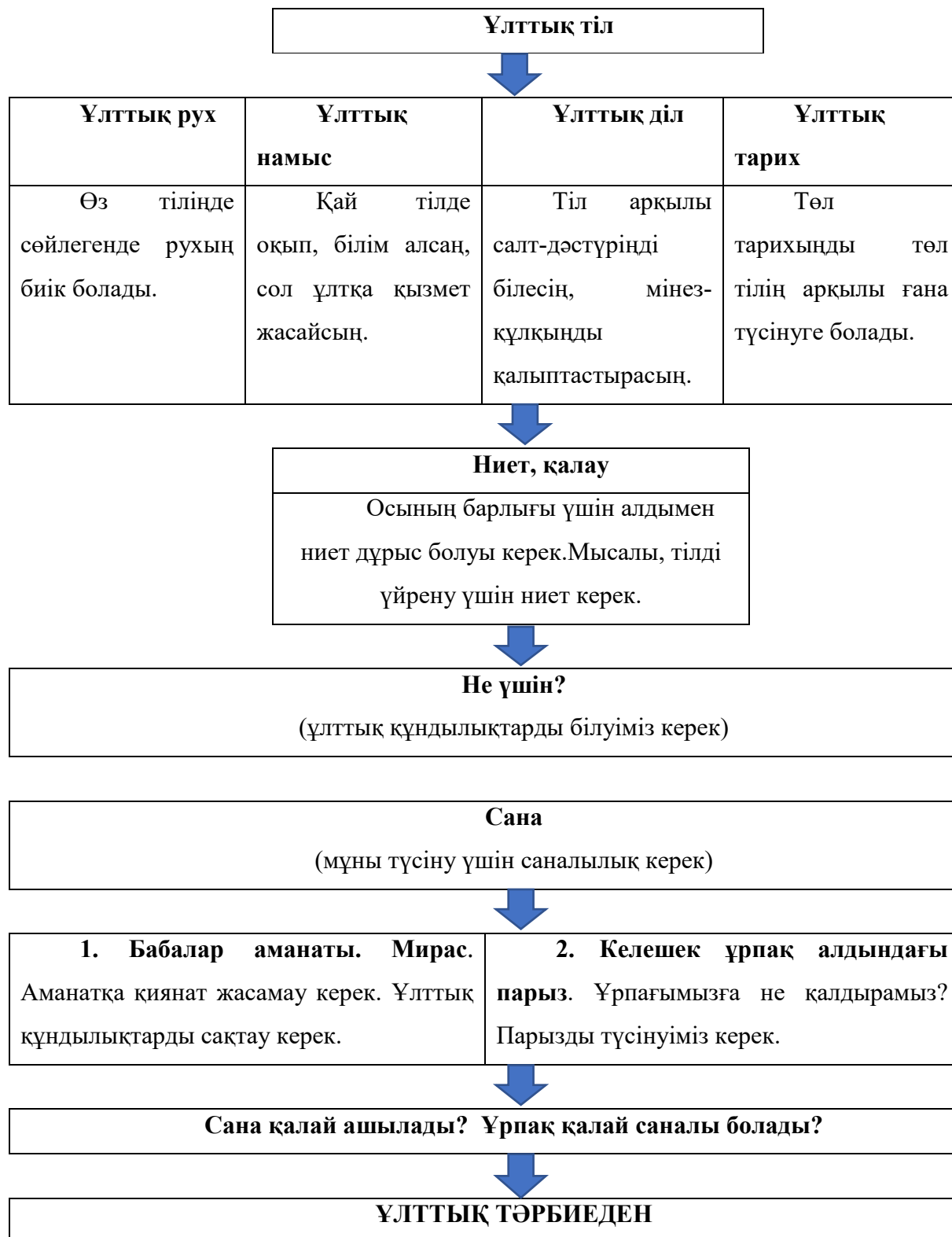
Ұлттық құндылықтарды дамытуды тілден бастау керек. Неліктен тілден бастау керек? Себебі, тіл – ұлттық құндылықтардың бастауы, темірқазығы. «Мен заманымда қандай едім? Мен ақын, шешен, тілмар бабаларыңның бұлбұлдай сайраған тілі едім. Мөлдір судай таза едім. Жарға соққан толқындай екпінді едім. Мен наркескендей өткір едім. Енді қандаймын? Кірленіп барамын, былғанып барамын. Жасыдым, мұқалдым. Мен не көрмедім?...» [2] деп кезінде алаш қайраткерлерінің бірі Міржақып жеткізген «тілдің мұңы» бір ғасыр өтсе де өзектілігін жоймай отыр.

«Ұлттың тілі – сол ұлттың жаны, жан дүниесі. Ол жүректі соқтыртып тұрған қан тамыры сияқты. Егер де қан тамыры жабылып қалса, жүрек те соғуын тоқтатпай ма?!» деп ұлы жазушы М.Әуезов тілдің болашағы – ұлттың болашағы екенін, тіл болмаса ұлттың да болмайтын айтты.

Яғни, өзінің ана тілінде сөйлемеген, әдебиетін тұшынып оқымаған, төл тарихын зерделеменген, ән-жырын сүйсініп тыңдамаған, күмбірлеген күйіне елтімеген баланың рухы әлсірейді, жүрегі жабылып қалады, содан намыссыз ұрпақ пайда болады. Осындай құндылықсыз берілген білім жасанды сүтпен қоректендірілген сәби секілді. Осындай білім мен тәрбие алған ұрпақтың күш-қуаты, ерік-жігері әлсіз келеді. Нәтижесінде, ондай ұрпақтан «аурушаң» қоғам құрылады. Сондықтан дүние жүзі елдерінің құндылыққа негізделген

білімге, шығыстың тәрбиесіне назар аудара бастағаны тегін емес. Құндылыққа негізделген білім мен тәрбие ана сүтімен сусындаған, уызына жарыған баладай нәрлі де құнарлы болады.

Айтылған пікірлерді жүйелей келе, ұлттық құндылықтарға негізделген білім берудің төмендегідей **моделін** ұсынамыз:

Сонымен, ұлттық құндылықтардың барлығы ТІЛДІҢ айналасына шоғырланады. Яғни, тіл бәрінің темірқазығы. «Қазақтың тілі – қазақтың жаны! Халқымыздың тарихы да, тағдыры да – тілінде. Мәдениеті мен әдебиеті де, ділі мен діні де – тілінде» [3] деген ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың сөзі де осыны меңзеп тұр.

Өзінің ана тілін білген, ана тілінде оқып, білім мен тәрбие алған адамның жүрегі қазақ деп соғады, рухы мықты болады. Қазақтың айтулы қоғам қайраткері Мұстафа Шоқайдың: «Ұлттық мәдениеттен жұрдай рухта тәрбиеленген ұрпақтан халқымыздың қажеті мен мүддесін жоқтайтын пайдалы азамат шықпайды»деуі бекер емес.

Ана тілін құрметтейтін, қастерлейтін адам рухты болуымен қатар, намысты болады. Ұлттық намыстың негізгі көрінісі адамның туған еліне, жеріне, атамекеніне, ана тіліне сүйіспеншілігінен, төл мәдениеті мен салт-дәстүріне деген құрметінен байқалады. Ал ұрпақтар сабақтастығы құндылықтар арқылы жалғасатындықтан, ұлт тарихы үшін осы сабақтастықтың маңызы зор.

«Қай істің болсын өнуіне үш түрлі шарт бар. Ең әуелі ниет керек, одан соң күш керек, одан соң тәртіп керек» деген Мұхтар Әуезов сөзімен айтқанда, осының барлығын жүзеге асыру үшін алдымен ниет түзу болуы керек. Ниеттің түзулігі адамның қара басының қамын емес, ұлтының қамын ойлауынан көрінеді. «Ұлтқа қызмет ету білімнен емес, мінезден» деп халқымыздың асыл перзенті Ахмет Байтұрсынұлының айтып отырғаны да осы ұлттық тәрбие емес пе?!

Тілдің ұлттық рухпен, ұлттық ділмен, ұлттық намыспен, ұлттық тарихпен сабақтастығын түсінген сәтте балада тілге деген оң көзқарас пайда болады. Тілдің тек қарым-қатынас құралы ғана емес, ұлттық құндылық екенін сезінгенде, ата-бабаларымыздан қалған аманат екенін түйсінгенде ғана баланың тілге деген жауапкершілігі артып, қарым-қатынасы өзгереді.

Қазіргі уақытта ұлттық тәрбиеден ажырап қалған, соның нәтижесінде өзін таппай жүрген, өзін тапқысы келетін, өзін тұлға ретінде қалыптастырғысы келетін жастар көп. Бұған тек ұлттық құндылықтарымызды нығайту арқылы қол жеткізуге болады. Сөз етіп отырған әдістемелік құралдағы тапсырмалар, ғибратты әңгімелер әрбір он баланың кемінде біреуінің санасына сәуле түсірсе, соның өзі үлкен бір жетістік. Себебі сол бір баланың өзі қаншама достарына, замандастарына ықпал етеді.

«Бірінді қазақ бірің дос, көрмесең істің бәрі бос» деп дана Абай өсиет еткендей, еліміздің болашағын жас ұрпақтың қолына сеніп тапсыру үшін ұлттық рухы биік, намысы жоғары, ділі мен тіліне берік жастарды тәрбиелеу – баршамызға ортақ мүдделі парызымыз.

Пайдаланған әдебиеттер

- 1.Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. «Егемен Қазақстан», 2007. – 19 б.
- 2.Міржақып Дулатов «Тілдің мұңы» 27 июль, 1926 ж.
- 3.Қасым-Жомарт Тоқаев. Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан // Егемен Қазақстан газеті.

УДК 378.096:004

Исаев Н., Абдуллабекова А.Т.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

МЕДИЦИНАДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІҢ МАҢЫЗЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада, медицина қызметкерлері өз жұмысына сапалы қызмет көрсету үшін ғана емес, сонымен қатар ұлттық мәдениетті сақтауға және дамытуға үлес қосу үшін де қазақ тілін жоғары деңгейде меңгеру керектігі туралы сөз қозғалады.

Түйін сөздер: медицина, мемлекеттік тіл, ғылым, курс, оқу бағдарламалары.

Исаев Н., Абдуллабекова А. Т.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ

Аннотация

В данной статье говорится о необходимости изучения казахского языка медицинскими работниками на высоком уровне не только для качества их работы, но и для содействия сохранению и развитию национальной культуры.

Ключевые слова: медицина, государственный язык, наука, курс, образовательные программы.

Isaev N., Abdullabekova A. T.

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

THE IMPORTANCE OF THE STATE LANGUAGE IN MEDICINE

Abstract

This article mentions the need for medical workers to have a high level of knowledge of the Kazakh language, not only to provide quality service to their work, but also to contribute to the preservation and development of national culture.

Keywords: *medicine, state language, science, course, educational programs.*

Тіл кез келген қоғамдағы адамдар арасындағы қарым-қатынастың маңызды құралы болып табылады. Ол тек ақпаратты жеткізіп қана қоймай, сонымен бірге мәдениетке, тарихқа және дәстүрлерге қатысты. Ғылым, өнер және медицина сияқты түрлі мамандықтарда тіл мамандардың кәсіби өміріне айтарлықтай қамтамасыз етеді. Әсіресе тілдің медицинадағы маңызы өте зор, себебі терминдердің дұрыс түсінілуі және олардың дұрыс қолданылуы өмірді сақтап қалуы мүмкін. Мемлекеттік тіл – ұлттың тәуелсіздігі мен ерекшелігінің символы ретінде кез келген ел үшін маңызды орын алады. Қазақстанда соңғы жылдары мемлекеттік тілдің орыны нығайып келеді, бұл білім беру, ғылым және денсаулық сақтау сияқты түрлі салаларда көрініс табады. Бұл бағыттың жарқын мысалдарының бірі – мемлекеттік тілдің медицинадағы жақсарту. Дәрігерлер мен медицина қызметкерлері жақсы қызмет көрсету үшін халықаралық және ұлттық терминологияны дұрыс қолдана білуі қажет. Қазақстан мемлекеттік тілді медициналық тәжірибеге енгізу мақсатын қойып отыр, бұл Қарағанды қаласында өткен республикалық байқау сияқты іс-шаралармен расталады. Медицина терминологиясының тарихи тамырларына үңілсек, медициналық терминдер латын тілінен бастау алатыды. Ұзақ уақыт бойы латын тілі дәрігерлер мен ғалымдар арасында таралған тіл болды. Оның әмбебаптығы латын терминологиясын әлемдегі медициналық білімнің негізі етті. Тілі мен ұлтына қарамастан, әр елдің дәрігерлері бір-бірін түсіне алады, себебі олар «coronarius» (коронарлық), «nephritis» (нефрит), «pulmonalis» (өкпелік) және басқа латын терминдерін қолданады. Алайда, Қазақстанда медицинада және білім беруде мемлекеттік тіл – қазақ тілін қолдану жөнінде жиі айтады. Себебі медицина қоғамнан бөлек өмір сүре алмайды, оның басты мақсаты – адамдардың денсаулығын қорғау. Дәрігерлер пациенттерін жақсырақ түсіну үшін және ақпаратты оларға еткізу үшін медициналық терминдерді баршаға түсінікті тілде біліп алуы маңызды.

Осы жерде медицинадағы мемлекеттік тілдің маңызы туралы тоқталатын болсам:

Медицинада қазақ тілін қолданудың бірнеше маңызды аспектілері бар.

Біріншіден, бұл ұлттық бірегейлік пен мәдениетті құрметтеу және сақтау. Мемлекеттік тіл ұлттық дәстүрлердің маңызды бөлігі болып табылады және оны кәсіби қызметте қолдану осы құндылықтарды сақтауға ұмтылысты көрсетеді. Медицинада, әсіресе пациенттермен қарым-қатынас алдыңғы орында тұрған кезде, бұл өте өзекті.

Екіншіден, мемлекеттік тіл дәрігерлер мен пациенттер арасындағы қарым-қатынасты жақсартады. Қазақстанда көптеген пациенттер қазақ тілінде сөйлеседі. Мемлекеттік тілді жетік меңгерген дәрігерлер пациентпен жақынырақ байланыс орнатады, бұл өз кезегінде дұрыс диагноз қоюға және медициналық көмек көрсету сапасын арттыруға ықпал етеді.

Қазақ тілін медицина саласында ілгерілетудің жарқын мысалы жақында Қарағандыда өткен республикалық байқау болды. Бұл байқау медициналық тәжірибеде мемлекеттік тілді қолдануға арналды және дәрігерлер үшін халықаралық және ұлттық терминологияны меңгерудің маңыздылығын көрсетті. Байқау бірлік пен ұлттық мақтаныштың символына айналды, мемлекеттік тілді білу кәсіби өсуге кедергі емес, керісінше пациенттермен қарым-қатынаста жаңа мүмкіндіктерге жол ашып береді.

Осындай іс-шараларға қатысу медицина қызметкерлеріне қазақ тілін және ондағы медициналық терминологияны жақсы меңгеруге көмектеседі. Бұл қазақтілді пациенттермен қарым-қатынасты жақсартуға ғана емес, сонымен қатар халықтың медицина мамандарына деген сенімін арттырып, мамандықтың мәртебесін көтеруге мүмкіндік береді.

Медицинада қазақ тілін қолданудың айқын артықшылықтарына қарамастан, Қазақстанның медицина қоғамдастығы әлі де белгілі бір қиындықтарға тап болуда. Негізгі мәселелердің бірі – көптеген мамандандырылған терминдерді қазақ тіліне нақты аудару қажеттілігі. Ұзақ уақыт бойы қолданылып келген латын және ағылшын тілдеріндегі медициналық терминдер қате түсініктердің алдын алу үшін мұқият бейімделеді.

Сонымен қатар, барлық дәрігерлер мен медицина қызметкерлері қазақ тілін жеткілікті деңгейде меңгермейді. Әсіресе, орыс тілді халық басым болған ірі қалаларда бұл мәселе бар. Алайда Қазақстан үкіметі медицина қызметкерлерінің тілдік даярлығын жақсарту үшін шаралар қабылдайды. Оқу бағдарламаларын енгізіп, қазақ тіліндегі медициналық әдебиеттерді шығарып және мемлекеттік тілді үйрету курстарын өткізеді, осы мәселені шешуге көмектеседі. Екінші жағынан, Қазақстанның медицина қызметкерлері халықаралық терминологияны меңгеруі қажет. Бұл шетелдік әріптестерімен тәжірибе алмасу және ғылыми зерттеулер үшін маңызды. Қазіргі жахандану жағдайында және ғылыми жаңалықтар тез таралатын әлемде халықаралық стандарттарды білу өте маңызды. Сондықтан медицинадағы қазақ тілі мен халықаралық тілді ұштастыру басты міндет болып табылуда.

Қазақстанда медицинаның болашағы мемлекеттік тілдің медицина саласына сәтті енгізілуіне тікелей байланысады. Алдағы жылдары қазақ тілінде оқу бағдарламалары мен біліктілікті арттыру курстарының дамуын күтуге болады. Медицина қызметкерлері өз жұмысына сапалы қызмет көрсету үшін ғана емес, сонымен қатар ұлттық мәдениетті

сақтауға және дамытуға үлес қосу үшін де қазақ тілін жоғары деңгейде меңгеруге талпынады.

Қарағандыда өткен республикалық байқау сияқты іс-шаралар бұл үдерісте маңызды рөл атқарады. Олар жас мамандардың мемлекеттік тілге деген қызығушылығын арттырып, олардың күнделікті кәсіби қызметінде қазақ тілін үйренуге және қолдануға ынталандырады. Бұл дәрігерлердің пациенттермен жақсы қарым-қатынас орнатуына ғана емес, олардың кәсіби дағдыларын жетілдіруге көмектеседі, оларды еңбек нарығында бәсекеге қабілетті етеді. Қазақ тілінде сөйлейтін пациенттер үшін бұл олардың медициналық көмекке жүгінгенде өздерін жайлы әрі сенімді білдіреді. Бұл олардың өз жағдайларын жақсырақ түсінуіне және дәрігерлердің ұсыныстарын қабылдауына ықпал етеді, сайып келгенде, емдеу мен қызмет көрсету сапасын жақсартады.

Мемлекеттік тілдің медицинада қолданылуы – ұлттық ерекшелікті нығайтуға және әр азамат өзін түсінілген әрі қорғалған қоғамдастықта сезінетін үйлесімді қоғам құруға жасалған маңызды қадам. Адам өміріндегі ең маңызды салалардың бірі болып табылатын медицина осы үдерісте маңызды рөл атқарады, оның қоғамның физикалық ғана емес, сондай-ақ әлеуметтік және мәдени саулығына да әсері зор.

Қарағандыда өткен республикалық байқау мемлекеттік тілді меңгеру тек патриотизмнің көрінісі ғана емес, сонымен бірге маңызды кәсіби дағды екенін айқын көрсетті. Бұл медициналық мамандардың кәсіби өсуіне жаңа мүмкіндіктер ашып, қазақ тілінде сөйлейтін пациенттермен қарым-қатынасты жақсартып, қызмет көрсету сапасын арттырады.

Осылайша, медицинадағы мемлекеттік тілдің алға жылжуы тек ұлттық саясаттың мәселесі ғана емес, сонымен бірге Қазақстандағы денсаулық сақтау жүйесінің табысты дамуының кепілі болып табылады. Қазақ тілін медициналық тәжірибеге енгізу медициналық қызметтердің сапасын арттыруға, халықтың дәрігерлерге және медицинаға деген сенімін нығайтуға, сондай-ақ елдің бай мәдениеті мен дәстүрлерін сақтап, дамытуға көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Алексеева И.С. Профессиональное обучение переводчика. СПб.: Союз, 2004.
2. Қазақ ССР-інің Орт. Мемл. Мұрағаты. 81-к., 1-т., 56-іс
3. Бәйішев С. Қазақ тілінің терминологиясын жасаудың негізгі принциптері мен міндеттері (Терминология сөздігі. Алматы, 1949. 1-кітап).

4. Асимов М.А., Мадалиева С.Х. ҚазҰМУ-дың білім беру үдерісіндегі коммуникативтік құзыреттілікті дамыту мәселелері мен перспективалары // ҚазҰМУ хабаршысы. -2011, №2.- С.80-82.

ӘОЖ 800

Sarsenbay B., Abiyeva D.N.

JSC «South Kazakhstan Medical Academy», Shymkent, Kazakhstan

IMPORTANCE OF LANGUAGE LEARNING FOR MEDICAL STUDENTS

Сәрсенбай Б., Абиева Д. Н.

«Оңтүстік Қазақстан медициналық академиясы» АҚ, Шымкент, Қазақстан

МЕДИЦИНА СТУДЕНТТЕРІ ҮШІН ТІЛ ҮЙРЕНУДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Сарсенбай Б., Абиева Д.Н

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ВАЖНОСТЬ ИЗУЧЕНИЯ ЯЗЫКА ДЛЯ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Introduction

Both are very important and related to each other. In addition to mastering your own language, it is clear that knowing world languages, which open the way to many opportunities and have a lot of science and knowledge, will open the way to a bright future. The most important language is English. There is no doubt that this language is compatible with any profession. One of them is the field of medicine. The fact that the field of medicine has developed and strengthened in European countries is a testimony to this. So let me tell you about the importance of English in medicine.

English plays a crucial role in medicine as it serves as the global language of communication among healthcare professionals and researchers. This linguistic uniformity facilitates the exchange of medical knowledge, research findings, and patient information on an international scale. Additionally, proficiency in English is essential for medical students and practitioners to access and contribute to the vast body of medical literature written in English. This linguistic standardization

enhances collaboration, ensures accurate medical documentation, and promotes effective patient care in a globalized healthcare landscape.

English plays a crucial role in medicine for several reasons. Firstly, it serves as the global lingua franca, fostering effective communication among healthcare professionals worldwide. This is vital for collaboration, research, and the exchange of medical knowledge. Additionally, many medical journals, textbooks, and conferences are predominantly in English, making proficiency essential for staying updated on the latest advancements. Clear communication is paramount in patient care, and English proficiency ensures accurate and unambiguous interaction between healthcare providers, patients, and medical staff. In an increasingly interconnected world, English proficiency is indispensable for medical professionals to access, contribute to, and disseminate medical information, ultimately improving patient outcomes.

Conclusion

Both are very important and related to each other. In addition to mastering your own language, it is clear that knowing world languages, which open the way to many opportunities and have a lot of science and knowledge, will open the way to a bright future. The most important language is English. There is no doubt that this language is compatible with any profession. One of them is the field of medicine. The fact that the field of medicine has developed and strengthened in European countries is a testimony to this. I will talk about the importance of English in the field of medicine. I will tell you what is the connection of this world-class language with medicine, what is its history, relevance and value.

Ә.О.Ж.811.512.122

Жакипова А. С. Исағалиқызы Ш.

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент қ., Қазақстан

ТІЛДІ ШҰБАРЛАНДЫРУ – ҰЛТҚА ТӨНГЕН ҚАУІП

Аңдатпа

Бұл мақала қазіргі таңдағы қазақ тіліне өзге тілден еніп, тіл тазалығына кесірін тизігіп жатқаны жайында ой қозғалады.

Кілт сөздер: *Тіл – ұлттың рухани байлығы, тілдің дамуы, терминологияны жетілдіру, тіл мен мәдениет.*

Жакипова А. С., Исағалиқызы Ш.

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент қ., Қазақстан

КОНВЕРСИЯ ЯЗЫКА — ОПАСНОСТЬ ДЛЯ НАЦИИ

Аннотация

Эта статья пронизывает современный казахский язык другими языками и вызывает беспокойство по поводу чистоты языка.

Ключевые слова: *язык-духовное богатство нации, развитие языка, совершенствование терминологии, язык и культура*

Zhakupova A.S., Isagaliyzy Sh.

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

LANGUAGE CONVERSION IS A DANGER TO THE NATION

Abstract

This article permeates modern Kazakh with other languages and raises concerns about the purity of the language.

Keywords: *language-the spiritual wealth of the nation, language development, terminology improvement, language and culture*

Тіл – ұлттың рухани байлығы мен мәдени мұрасының негізі, сол арқылы халықтың тарихы, дәстүрі мен дүниетанымы сақталады. Ұлттың тілі — оның бірегейлігінің кепілі, ұлттық болмысының айқын көрінісі. Дегенмен, бүгінгі жаһандану дәуірінде көптеген халықтардың тілдері шұбарланып, сыртқы ықпалдарға ұшырап жатыр. Әсіресе, шет тілдерінен енген сөздердің шамадан тыс қолданылуы ана тіліміздің тазалығына қауіп төндіруде. Тілді шұбарландыру — ұлттық санаға кері әсер етіп, ұлттың өз ерекшелігінен ажырауына, тілдің құндылығын жоғалтуына әкелуі мүмкін. Бұл мәселе – бүгінгі таңда ұлттық бірегейлікті сақтап қалудың маңызды талабы.

Тіл жайлы сөз бастайды екенбіз, алдымен тіліміздің қалыптасу, зерттелу тарихы мен дамуына назар аударайық. Ұлттық тіл білімі қалыптасқанға дейінгі кезең 19 ғ-дың 2-жартысынан басталады. Ал оның толық қалыптасып, дамуы Ахмет Байтұрсыновпен тығыз байланысты. Оның қазақ тілі оқулығы ретінде жазған «Тіл-құрал» атты еңбегінде, мақалалары мен баяндамаларында тіл білімінің өзекті мәселелері сөз болады. Қазақ халқының ағартушылары Абай, Ыбырай қазақ әдеби тілін жаңа сатыға көтеріп, сапа жағынан да, сан жағынан да арта түсті. 1991 жылы Қазақстанның тәуелсіздігін алуы қазақ тілінің

мәртебесін қайта жаңғыртуға үлкен мүмкіндік берді. 1997 жылы «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» заң қабылданып, қазақ тілі мемлекеттік тіл мәртебесіне ие болды. Бұл тілдің дамуы мен қолдану аясын кеңейтуге арналған маңызды қадам болды. Сосын қазақ тілінде көптеген поэзия, прозалар жазыла бастады, қазақ тілін дамыта түсті. Көп уақыт өтпей жаңадан қазақ мектептері де ашыла бастады, онда қазақша білім беру саласы жолға қойылды. Қазақша театрлар ашылды, сондай-ақ қазақша кинолар түсіріле бастады. Біздің өмірімізде тілдің атқаратын қызметі орасан зор. Сондай-ақ, тілсіз дамуда болмайды екен. Себебі тілсіз қоғам болмайды, қоғамсыз бірлік болмайды, бірліксіз даму болмайды. Тіл қай елде болса да, өз құдіретіне ие. Соған орай әрбір елдің өз ана тілі болады. Менің ана тілім - қасиетті қазақ тілім. Ана тіліміз біз дүниеге келгенде-ақ бойымызға сіңіп келген. Ана тілі деп айтуымыздың себебі де осында болатын. Тіпті қазіргі кезде кейбір қазақша сөздерді, орысшаға ауыстырып басқаша айтатын болған. Жастардың көпшілігі орыс тілінде сөйлейді. Кейбірі тіпті қазақша сөйлеуге де ұялады деп айтуға болады. Бірте-бірте өз ана тілімізді жоғалтып жатқанымызды білмей жатырмыз. Қазақ тілінде көптеген әдемі, инабатты, терең мағынасы бар әдеби сөздер бар. Бұл орайда Ғұмар Қараш атамыздың сөзін еске түсірмесек болмас. Ол: Ең әуелі ана тілі қажет. Егер ана тілін білмесең, онда сен ол ұлттың баласы емессің. Ана тілін білмей тұрып, ұлт білімін ала алмайсың. Ұлт білімі болмаса, онда әдебиеттің болмайтындығы өзі-ақ белгілі. Әдебиеті жоқ ұлттың, өнері де өршімейді-деп айта кеткен. Қазақ тілінің дамуы үшін жасалып жатқан қадамдарға қарамастан, бірқатар қиындықтар әлі де бар.

Біріншіден, заман талабына сай өзге тілдерді білгенде жөн. Шет тілдерін білу өзге ұлттармен қарым қатынаста, байланыста болуға көмектеседі. Бірақ бұл дегені өз тілін ұмыту керек дегені емес қой. Шет тілдері ғана емес орыс тілінің ықпалы әлі де күшті болып отыр, әсіресе, қалалық жерлерде. Көптеген адамдар ресми және іскерлік коммуникацияларда орыс тілін қолданады. Бұл қазақ тілінің күнделікті өмірде толыққанды қолданыс табуына кедергі жасайды.

Мысалы, Абай сөзімен айтсақ, бір кездері қазекең «...үй төбесіне саламын деп Арқадан қамыс артқан, шүлдірлеген тәжік... атқа мінсе шаршап, жаяу жүрсе демін алады, ноғай дегенше ноқай десейші... Орыс ойына келгенін қылады деген... не айтса соған нанады, «ұзын құлақты тауып бер депті» деп күлген.

Қазіргі таңда уау, уес, окей, супер, гранпри, адреналин, негатив, позитив, консолидация, маркет, гламур, экстремум, эксклюзив дегендер осындай «сүйкімді» сөздер тобын құрайды.

Екіншіден, кейбір салаларда, әсіресе, ғылым мен технологияда, қазақ тілінде сапалы материалдардың жетіспеушілігі байқалады. Қазақ тілінде терминологияны жетілдіру, жаңа

ұғымдарды енгізу мәселесі де өзекті болып отыр. Бұл тілдің дамуы үшін маңызды қадамдардың бірі болуы тиіс. Бұл мәселе жайлы Ахмет Байтұрсынұлы: "Тілі жоғалған ұлтын өзі де жоғалады" -деп өз пікірін айтып өткен. Сол үшін де өз ұлтымызды жоғалтып алмайық. Қазіргі күнде бұл тақырып өзекті мәселелердің біріне айналған. Сонымен қатар ол мәселенің туындауына өзіміз себепшіміз. Бәрі де өз қолымызда. Сол үшін тілімізге немқұрайлықпен қарамайық, ана тіліміздің дамуына кішкене болса да өз үлесімізді қосайық. «Тіл тас жарады, тас жармаса бас жарады», «Тіл сүйексіз болса да, сүйектен өтеді» сияқты сөздер текке айтылмаған. Қазақ тілінің өзге тілдермен салыстырғанда сөздік қорының өте бай екендігін мына бір мысалдан-ақ көруге болады. Айталық, біз табынатын орыс тіліндегі «головной мозг», «носовое мозг», «спинальная мозг» деген сөздерді қазақтар ешқашан бір ғана «ми» сөзімен қосақтап, жұптатпайды. Керісінше, «ми», «мұрынбоқ», «жұлын» деп жеке-жеке өз атауларымен атайды. Әр затты тек өз атауымен ғана атайтын қазақ тілінің қазынасы өте бай екендігіне көз жеткізетін дәлел де, мысал да жеткілікті. Мұндай бай тілді мұртын бұзбай таза сақтауға толық мүмкіндігіміз бар дегенді ғана ерекше атап көрсеткіміз келеді. Жалпы, тіл мен мәдениеттің адам баласының өмір сүру философиясы екендігі баршаға мәлім. Әрбір ұлт үшін табынып-сиынуға тұрарлық аса қатерлі алты түрлі дүние бар: Біріншісі, жаны мен тәнінің қауіпсіздігін сақтайтын елі мен жері; Екіншісі, өмір сүру үшін күнделікті қолданатын азық түлігі. Біз үшін бұл ата кәсібіміз төрт түлік малымыз болып келді, әлі де солай. Үшіншісі, бізді өзге ұлттардан айыруға болатын, қайталанбас ерекшелігіміз -ана тіліміз бен ұлттық мәдениетіміз. Кез-келген ұлтты жаулаған отаршыдар сол елді ана тілінен айыруға тырысады. Жазба мұраларын өртейді, тарихи ескерткіштерін қиратады; Төртіншісі, имандылық мұраттары мен ағартушылық тетіктері. Мұның түп негізі—дәстүрлі діни сенім нанымында. Бесіншісі, елдің күш—қуатының кепілі болатын ұлттық бірлігінде. Алтыншысы, жоғарыда аталғандардың барлығын тұтастырып, сақтайтын мемлекеттік және үкіметтік билігі.

Қорытындылай келе, қазақ тілінің дамуы — ұлттың болашағы мен рухани құндылықтарының кепілі. Тілдің тазалығы мен дамуына ұлт болып атсалысу — әрбір азаматтың міндеті. Қазақ тілін сақтау, оны күнделікті өмірде қолдану және дамыту арқылы біз ұлттық мәдениетімізді, дәстүрлерімізді және құндылықтарымызды ұрпақтан-ұрпаққа жеткіземіз. Қазақ тілінің болашағы жарқын, егер де оны сақтап, дамыту жолында барлық күш-жігерімізді жұмсайық.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Шерубай Құрманбайұлы «Толғаулы тіл» 2014 жыл

2. Ахмет Байтұрсынов «тіл тағылымы» 1992

<https://www.shymkala.kz/index.php/world/item/12623-til-tiregimiz-so-yp-t-r-an-zh-regimiz/12623-til-tiregimiz-so-yp-t-r-an-zh-regimiz>

3. Құдайберген Жұбанұлы «Қазақ тіл білімінің мәселелері» 2013 жыл

4. <https://tilalemi.kz/kz/contemplation/tildin-shubarlanui-ultqa-tongen-qauip.html>

Ә.О.Ж.811.512.122.

Жакипова А. С.

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент қаласы, Қазақстан

ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ ҚАДІРІН ҚАШЫРЫП ОТЫРҒАН ПАРАЗИТ СӨЗДЕР

Аңдатпа

Бұл мақалада соңғы уақыттағы қазақ тілінің хал –ахуалы жайында, сонымен қатар тілімізге еніп өз кеселін таратып отырған паразитті сөздер жайында айтылады.

Кілт сөздер: *Тіл – асыл қазына, тіл табиғаты, паразит сөздер, орфоэпиялық нормаларды сақтау*

Жакипова А. С.

Южно-Казахстанская медицинская академия, г. Шымкент, Казахстан

СЛОВА-ПАРАЗИТЫ, ВЫСМЕИВАЮЩИЕ ДОСТОИНСТВО КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В данной статье говорится о современном состоянии казахского языка, а также о словах-паразитах, проникших в наш язык и распространивших свою болезнь.

Ключевые слова: *язык-сокровище, природа языка, слова-паразиты, соблюдение орфоэпических норм*

Zhakupova A.S.

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

PARASITIC WORDS THAT DESTROY THE VALUE OF THE KAZAKH LANGUAGE

Abstract

This article talks about the current state of the Kazakh language, as well as about parasite words that have penetrated our language and spread their disease.

Keywords: *treasure language, nature of language, parasitic words, observance of orthoepic norms*

Түркі тілдерінің ішіндегі ең бай, ең сұлу, ең көркем, мәнді де мағыналы тіл – қазақ тілі екені сөзсіз. Осы тұрғыдан алғанда, біздің көкейімізге ең алдымен Елбасымыздың: «Біз тегіміздің –Түркі, дініміздің –Ислам, тіліміздің–қазақ тілі екенін ешқашанда ұмытпауымыз керек».

Тіл – асыл қазына, рухани мұра. Халық үшін тілден асқан байлық бар деудің өзі астамшылық болса керек. Олай болса, ана тіліміздің жарымжан сөздермен былғанбай таза сақталып, сауатсыздыққа жол бермей, өркендеп өсуіне үлес қосу кез–келген қазақ азаматының міндеті.

Біздің ана тіліміз түркі тілдері жүйесіне енетіндіктен, кейбір ортақ заңдылықтар сақталуы тиіс. Осындай табиғи әрі тарихи нормалардан ажырамасақ, тіл табиғаты да бұзылмайды. Бұл үшін алысқа бармай-ақ,

А. Байтұрсыновтың тіл, әдебиет туралы ғылыми - танымдық зерттеулеріндегі қағидаларды басшылыққа алсақ та жеткілікті. Ғалым айтқан «сөз талғаудың шарттары» қазіргі тіл үшін де норма бола алады. Себебі мұнда қазақ тілінің төл табиғаты ескеріліп, барынша қарапайым әрі дәл талаптар қойылады. Мәселен, ғалымның «Сөз дұрыстығы – әр сөздің, әр сөйлемнің дұрыс күйінде жұмсалуды. Ол үшін сөз мағынасын, тұлғасын өзгертетін жалғау жұрнақтарды дұрыс тұтыну керек; сөйлем ішінде сөздерді дұрыс септеп, дұрыс көптеп, дұрыс ымыраластыру керек; сөйлемдерді бір-біріне дұрыс орайластырып, дұрыс құрмаластыру, дұрыс орналастыру керек» деген қарапайым ғана талаптарының өзін күн сайын бұзып жүрміз.

Тілді пайдалану , яғни сөйлеу әр адамның ішкі мәдениетіне байланысты. Сөйлеу мәдениеті, жазу мәдениеті, оқу мәдениеті ұғымдары бір-бірімен тамырлас келіп, сөйлеу өнерін құрайды. Сөйлеу мәдениеті әрбір мәдениетті, парасатты адам үшін ең маңызды тілдік дағдыға айналу керек. Тіл мәдениетін бұзатын түрлі кемшіліктерді атап өтуге болады: біріншіден, түрлі паразит сөздер (сөйтіп, жаңағы, құсап, нағып, ал, енді, т.б.), жаргондар, вульгаризмдерді көп қолдану; екіншіден, тілді қасаң етіп, жасанды механизмге айналдыратын түрлі тілдік штамптар, канцеляризмдер, жалған мәнерлілік; үшіншіден, сөздерді қажет жерінде нақты қолданбай, ойды қысқа да нұсқа жеткізбей, жанама сөздерді

көп қолданатын көпсөзділік; төртіншіден, сөздерді қате қолдану (синонимдерді дұрыс таңдамау, паронимдерді ауыстыру, орынсыз, плеоназм, артық сөздерді қосу, екіұшты мағына беретін сөздерді, етістіктерді шатастыру, т.б.); бесіншіден, шет тілден енген сөздерді көп қолдану; алтыншыдан, тіл сүреңсіздігі, жадағай сөйлеу, сөз жұтандығы; жетіншіден, сөйлемдердің шұбалаңқылығы, ой көмескілігі; сегізіншіден, сөздерді сөйлем ішінде дұрыс орайластырмай, ымыраластырмай, ақсандатып қою. Бұл қатарға қазіргі күні дағдыға ене бастаған басқа да бұрыс тілдік қолданыстарды қоса беруге болады. Сондай-ақ тіл тазалығындағы аса маңызды мәселе, айтылымдағы қателіктерді көрсетіп, түзеп отыру, орфоэпиялық нормаларды сақтауды талап ету. Сөзді дұрыс айтпау, екпінді, интонацияны дұрыс қоймау да кемшілік болып табылады, себебі саздылық, интонация сөзге жан беріп, эмоционалдығы, көркемдігі мен түсініктілігі, реңкі мен бояуы артады. Қазақ ұлттық әдеби тілінің жіктелуінде ерекше тілдік жүйеге құрылғаны- ауызекі сөйлеу стилі. Оның ерекшелігі сол- сөйлеудің алдын-ала дайындықсыз, тікелей қарым-қатынас жасау барысында жүзеге асатындығы. Тіл мәдениетін қатаң сақтауға талап өйыла бермейтіндігі. Сондықтан ауызекі сөйлеуде әдеби тілдің нормасынан тыс сөздер, сөз тіркестері- варваризмдер, кәсіби сөздер, жаргондар, диалектілер, сленг сөздер ұшырасып отырады. Кешегі Еуропа ғалымдары

А. Янушкевич пен В. Радлов тамсанған ұлттың нәрлі тілінің бейнелілігі азайып кетті. Оның бір көрінісі бейәдеби тілдегі жаргондар мен сленгтердің сөйлеу тілінде белең алып бара жатқандығы. Жастар арасында қолданылатын көңілге қонымсыз, құлаққа жат сленг сөздер бүгінде олардың санасын улап бара жатыр. Тіпті жылдам тарап жатыр деуге болады. Ал бұл өз кезегінде адам ойының дамуына азда болсын бөгет жасайды. Белгілі ғалым Рабиға Сыздық: «Ауызша сөздің жиі қолданылатын жері – алқа топ алдындағы сөздер. Алқа топ алдында дұрыс сөйлеп дағдыланған адам күнделікті ауызекі сөйлеуде де біршама әдеби нормаға сай, дұрыс сөйлеуге үйренеді. Бүгінгі қазақ қоғамында күнделікті тұрмыстық ауызекі сөйлеудің әдеби тіл нормасымен көрінуі жоққа тән» – деген тұщымды ой айтады. Шынымен бүгінгі қоғамда ауызекі сөйлеу тілі тым қарабайырланып, бейнелі сөздердің қолданысы көмескі тартып бара жатқандығы дау тудырмайды. Ал қазіргі әлеуметтік ортада жастар арасында сленг тілінде сөйлеу орнығып келеді. Бір мысал келтірейік: Біз тарихтағы бабаларымыздың ерлігін суреттегенде ұмытылып бара жатқан тарихи сөздерді қосып, дуалы әңгімелердің майын тамызып тұрып айтамыз. "Әбілмансұр жоңғардың басын сұрапыл соғыста қаймықтастан атаға кеткен кекті қайтарам деп қылышын қанға суарған. Жоңғар қонтайшысының басын шапқанда күллі қазақ "әруак", "әруак" деп айқайлады" дейміз әсерленіп. Ал, енді қараңыз, бүгінгі ұрпақ бүгінгі өмірді суреттеу үшін бірнеше жылдан кейін қандай теңеулер айтатынын елестетіп көріңізші. Сол жастардың әңгімесі меніңше

мынадай болатын сияқты. "Менің аташканның басын кетірген де ол "тема не тема айтшыш шешу үшін жүрік қой" деп, крышасы келген. Менің аташкам "миді шірітпей, ей қуғынбай, өзім шешім" деді де, кінәлі адамды сағыздай шайнап тастаған. Сонда крышасы "базар жоқ", "базар жоқ" жарайсыңын айтып, оларды орнына қойып тастаған. Сосын анау кінәлі болғасын аташка оны сушнякка жұмсап жіберген",- деп тұратын секілді. Енді салыстырыңыз, қайсысы құлаққа жағымды, көңілге қонымды екенін. Мойындағымыз келмесе де, бүгінгі жастардың "сленг" деп отырған жаргон қосып сөйлегендері осындай. Әр жаргон сөз өзінің түпкі мағынасынан ауытқып, басқа мағына беріп тұрады. Өз-өзін түсіндіріп тұратындары бірен-саран. Сол себепті кейбір жаргон сөздерді сіздерге ұсынып отырмын. Тек өзін ғана емес, жастардың көбі тез түсініп қоятын түпкі мағынасымен бірге. Бірінші "құлаққа лапша ілу" - өтірік айту, "маяк тастау", "гудок тастау" - қысқа ғана қоңырау шалу, "тормозы ұстап қалды" - бір жағдайдан шешім таба алмай қалды, "жындыларский зат" - ыңғайсыз зат, "ботан" - зерделі адам, "тормозы ұстап қалу, зависать ету" - бөгеліп қалу, "базар жоқ" - сенімді болу, "толпамен келу" -көпшілікпен келу, "типаж болу, блатной" - өзімшіл, өркөкірек, "косякқа кіру" -ыңғайсыздыққа тап болу, "құлаққа лапша ілу" - өтірік соғу, "шпор жасау" - жауап парағын дайындау, "ауру" - адамға маза бермейтін адам, "қуғынбай - артық сөйлеп кеткен, мылжың, "сасымашы" - босқа сөйлемей, "крышасы бар" - танысы бар, қолдау көрсететін ағасы бар, не керек, осы сынды тағысын тағы толып жатқан жаргон сөздер. Жіптіктей жіпке тізе берсең, түбіне жеткізбейді. Бірнеше жаргон сөздерге айтылуына қарай мағынасын ашып көрдім. Байқағанымыздай айтылуы басқаша мағынасы басқа. Тағы бір сорақысы, жөн сөзді ұғып, ұйып тыңдай білген қазақ тыңдарманы қазір сөз ұғыну, сөзге тоқтау қабілетінен де айрылып бара жатқандай...«Хиуадан шауып, қисынын тауып, тағыны жетіп қайырған» шешендер сөзінің көркемдік қуаты қазіргі жастарға соншалықты әсер ете бермейді. «Қайран сөзім, қор болды...» деген данышпан ақынның сөздері қазір аса өзекті болып тұр. Демек, тілдің коммуникативтік функциясы да әлсіреуде...Бір ескеретін мәселе бар. Тілдің көркемдігі мен байлығы тек сөйлеу кезінде ғана жүзеге асатын тұрақты құбылыс. Қалыптасқан қағида бойынша әдеби тілдің нормалары болуы тиіс.

Мемлекеттік тілдің ахуалы жөнінде аз айтылып,аз жазылып жүрген жоқ. Соған қарамастан, тіліміздің әлі де қоғамдық өміріміздің әр саласындағы қызметі тұрақты нормаға сай қолданыс құралы бола алмай отырғандығы жасырын емес. Одан кейін мына телеарналарда көп қолданатын мемлекеттік басшыларының кездесуінде пікір алмасу «пікірлесу» деген сөздің орнына «пікір талас» болды дейді. Талас деген ұғым ол бүтін дүниені талап алу. Таластың өзінде талау деген сөз тұр. Яғни, бұл талау ғой бір бүкіл дүниені бұзып алу. Екі елдің басшылары кездесіп жататын болса, оны пікірталасты дейді. Ол

жерде екеуі төбелескен жоқ, пікір алмасты немесе пікірлесті, мысалы ортақ бір мәмлеге келді деп қолдануы тиіс. Яғни, бұл кісілердің сөз қорында мына қазақтың бай тілін қайшылыққа алып барады. Негізгі айтатын нәрсе бұл ұлттың тілі кім көрінгеннің ермек ойыны емес, бұл дұрыс қолданатын тәртіппен қолданатын болуы тиіс. Мысалы Францияда мемлекеттік тілі француз тілін қадағалайтын тіл полициясы бар. Егерде бір француз тілін өзгертіп қолданатын болса, ауызекі сөйлеуде де бұзатын болса, ресми жерлерде жариялайтын болса сол адамды әкімшілік жауапқа тартады екен. Ауыз екі сөйлесу тілінде, сөйлемдер арасын байланыстыру мақсатында, қатты қобалжу байқалғанда, ойын жинақтай алмағанда, орыс тілді сөздерді қайталай қолдану немесе жаңағы, әлгі, яғни, мына, мысалы, негізі, шын мәнінде, не ғой, аты не еді, ы-ы-ы (і-і-і), ал, жалпы, қысқасы, барға т.б сөздерді қолдану жатады. Ал енді «апашка», «ағашкаларың» бұлар паразит сөздер емес. Бұлар варваризм сөздер деп аталады және оның ішінде шала «варваризмдер» деп атар едік. Жартысы орысша болады да, оған жалғанған қосымшалар қазақша болып кетеді. Бұл сөздерге орыс тілінің «уменьшительно-ласкательный суффикс» дейтін қосымшалары қосылған.

Тіл – адам қатынасының, ойлаудың, мәдениеттің аса маңызды құралы, өмірдің ұлы қаруы. Қарым-қатынас майданына түскен сайын бұл құралдың икемділігі артып, шыңдала береді. Бірақ тілдің мұндай қасиеті оның қызмет етуіне, жетілуі мен дамуына айырықша көңіл бөліп, шынайы қамқорлыққа алып отырудың барысында ғана ерекше жандана түседі. Жалпы қоғам, зиялы қауым, жастар үшін сауатты жазу қандай міндет болса, дұрыс, таза сөйлеу де сондай міндет. Таза сөйлей білу де мәдениет, тәрбиенің бір саласы. Айтайын деген ойдың мағынасын бөліп-жармай жеткізе білу де қасиет. Өзімізге қажетті қасиеттің бәрі ана тілімізде жатыр. Алайда, өмір жалғаса берер, бірақ өскелең ұрпақ өзге елдің шылауында кетіп, өзге жұрттың мәдениетіне еліктеп, заман ағымына еріп, мағынасыз әуенді тыңдап ана тіліміздің жоғалуына жол берілмесін деген ой. Жастарға намыс отын жағатын, жүрегіңе жылылық ұялататын, елге, жерге деген патриоттық сезімін оятып, қалыптастыратын да ана тіліміз. Сөздің қадірін кетірмей, ана тіліміздің қадірін кетірмейік. Қазақ тіліне ең алдымен қазақтың өзі жанашыр болуы тиіс. Барлығымыздың азаматтық борышымыз, қасиетті парызымыз деп түсінейік.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақ Республикасы Президентінің «Тілдерді қолдану мен дамыту бағдарламасы». (1998 жыл 5-қазан).

2. Тілдерді қолдану мен дамытудың 2001-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
3. Ә.Тумабаева, «Тіл ішіндегі тіл» немесе жастар жаргоны туралы Ана тілі 20-26 қазан, 2016
4. Құдайберген А. Жастар неге жарымжан сөзге құмар, Алаш айнасы газеті, 02.02.2015 ;
5. Акимбекова Г. Сөйлеу мәдениетіне мән берсек, Ана тілі, 28.08.2014 ж
6. Қасенов. Е. Қазіргі ауызекі сөйлеу тіліндегі фразеологизмдер және лингвоэкология, Ақиқат журналы, 02.03.2020 ж

УДК 614.253

Жумагулова Г.К., Бериккызы М.

Южно-Казахстанская медицинская академия, Шымкент, Казахстан

МОРАЛЬНО-ЭТИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА БУДУЩЕГО ВРАЧА

Аннотация

Врачебная деятельность требует не только высоких профессиональных навыков и знаний, но и строгого соблюдения этических норм. Доклад анализирует основные принципы биоэтики, такие как уважение автономии, не навредить, справедливость и благодеяние, а также подчеркивает важность профессиональной этики, включая конфиденциальность и честность. Важно учитывать влияние культурных и социальных факторов на формирование моральных норм, а также необходимость интеграции курсов по медицинской этике в образовательные программы. Обсуждаются актуальные вызовы и проблемы в области медицинской этики, что подчеркивает значимость этической подготовки будущих врачей для обеспечения качественной медицинской помощи. Цель статьи: Определить роль морально-этических принципов в формировании профессионализма врача, а также проанализировать современные вызовы медицинской этики и пути подготовки будущих медицинских специалистов к их решению. В ходе исследования были использованы следующие методы: анализ научной и учебной литературы по вопросам медицинской этики и профессионализма; сравнительный анализ этических принципов в контексте современной медицинской практики; обобщение современных биоэтических дилемм и подходов к обучению будущих врачей; систематизация теоретического материала с целью выявления

ключевых аспектов этического профессионализма. Результаты: установлено, что профессионализм в медицине включает не только клинические знания и навыки, но и высокие этические стандарты. Выделены четыре базовых этических принципа — автономия, добросердечность, ненавредительство и справедливость — как основа взаимодействия врача с пациентом и обществом. Проанализированы современные вызовы биоэтики, включая генную инженерию, телемедицину, конфиденциальность данных и конфликты интересов. Подчёркнута необходимость включения морально-этической подготовки в образовательные программы для будущих врачей. Выводы: Морально-этическая составляющая является неотъемлемой частью профессионализма врача и ключевым фактором обеспечения качественной и безопасной медицинской помощи. В условиях стремительного развития медицины и технологий особую важность приобретает формирование у врачей способности к принятию этически обоснованных решений. Этические нормы должны быть интегрированы в каждую стадию медицинского образования и практики, чтобы обеспечить устойчивость системы здравоохранения и доверие пациентов.

Ключевые слова: медицинская этика, профессионализм, биоэтика, моральные нормы, врачебная практика, автономия пациента, образовательные программы.

Жұмағұлова Г. К., Берікқызы М.

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент, Қазақстан,

БОЛАШАҚ ДӘРІГЕРЛЕР КӘСІБИЛІГІНІҢ МОРАЛДЫ-ЭТИКАЛЫҚ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ

Аңдатпа

Дәрігерлік қызмет тек жоғары кәсіби дағдылар мен білімді ғана емес, сонымен қатар этикалық нормаларды қатаң сақтауды талап етеді. Баяндама автономияны құрметтеу, зиян келтірмеу, әділеттілік пен игілік сияқты биоэтиканың негізгі принциптерін талдайды және кәсіби этиканың, соның ішінде құпиялылық пен адалдықтың маңыздылығын көрсетеді. Мәдени және әлеуметтік факторлардың моральдық нормаларды қалыптастыруға әсерін, сондай-ақ медициналық этика курстарын білім беру бағдарламаларына біріктіру қажеттілігін ескеру маңызды. Медициналық этика саласындағы өзекті сын-қатерлер мен проблемалар талқыланады, бұл сапалы медициналық көмекті қамтамасыз ету үшін болашақ дәрігерлерді этикалық даярлаудың маңыздылығын көрсетеді. Мақаланың мақсаты: дәрігердің кәсібилігін қалыптастырудағы моральдық-этикалық принциптердің рөлін анықтау, сондай-ақ медициналық этиканың заманауи сын-

қатерлерін және болашақ медицина мамандарын оларды шешуге дайындау жолдарын талдау. Зерттеу барысында келесі әдістер қолданылды: медициналық этика және кәсібилік мәселелері бойынша ғылыми және оқу әдебиеттерін талдау; қазіргі медициналық практика контекстіндегі этикалық принциптерді салыстырмалы талдау; болашақ дәрігерлерді оқытудың қазіргі биоэтикалық дилеммалары мен тәсілдерін жалпылау; этикалық кәсіпқойлықтың негізгі аспектілерін анықтау мақсатында теориялық материалды жүйелеу. Нәтижесі: медицинадағы кәсіпқойлық тек клиникалық білім мен дағдыларды ғана емес, сонымен қатар жоғары этикалық стандарттарды да қамтитыны анықталды. Дәрігердің пациентпен және қоғаммен қарым — қатынасының негізі ретінде төрт негізгі этикалық принцип — автономия, ақкөңілдік, жеккөрушілік және әділеттілік анықталды. Гендік инженерия, телемедицина, деректердің құпиялылығы және мүдделер қақтығысын қоса алғанда, биоэтиканың заманауи сын-қатерлері талданды. Болашақ дәрігерлерге арналған білім беру бағдарламаларына моральдық-этикалық дайындықты енгізу қажеттілігі атап өтілді. Қорытынды: моральдық-этикалық компонент дәрігердің кәсібилігінің ажырамас бөлігі және сапалы және қауіпсіз медициналық көмек көрсетудің негізгі факторы болып табылады. Медицина мен технологияның қарқынды дамуы жағдайында дәрігерлердің этикалық негізделген шешімдер қабылдау қабілетін қалыптастыру ерекше маңызды. Денсаулық сақтау жүйесінің тұрақтылығы мен пациенттердің сенімін қамтамасыз ету үшін этикалық нормалар медициналық білім мен тәжірибенің әрбір кезеңіне біріктірілуі керек.

Түйін сөздер: медициналық этика, кәсібилік, биоэтика, моральдық нормалар, дәрігерлік практика, науқастың автономиясы, білім беру бағдарламалары.

Zhumagulova G., Berikkyzy M.

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

MORAL AND ETHICAL COMPONENTS OF THE FUTURE DOCTORS PROFESSIONALISM

Abstract

Medical practice requires not only high professional skills and knowledge, but also strict adherence to ethical standards. The report analyzes the basic principles of bioethics, such as respect for autonomy, do no harm, justice and benevolence, and highlights the importance of professional ethics, including confidentiality and honesty. It is important to take into account the influence of cultural and social factors on the formation of moral norms, as well as the need to

integrate medical ethics courses into educational programs. The current challenges and problems in the field of medical ethics are discussed, which underlines the importance of ethical training of future doctors to ensure high-quality medical care. The objective of the article is to determine the role of moral and ethical principles in the formation of a doctor's professionalism, as well as to analyze modern challenges of medical ethics and ways to prepare future medical specialists to solve them. The following methods were used in the course of the study: analysis of scientific and educational literature on medical ethics and professionalism; comparative analysis of ethical principles in the context of modern medical practice; generalization of modern bioethical dilemmas and approaches to training future doctors; systematization of theoretical material in order to identify key aspects of ethical professionalism. Results: it has been established that professionalism in medicine includes not only clinical knowledge and skills, but also high ethical standards. Four basic ethical principles are highlighted — autonomy, kindness, non—self-harm and fairness - as the basis for the interaction of the doctor with the patient and society. The current challenges of bioethics, including genetic engineering, telemedicine, data privacy, and conflicts of interest, are analyzed. The need to include moral and ethical training in educational programs for future doctors is emphasized. Conclusion: the moral and ethical component is an integral part of a doctor's professionalism and a key factor in ensuring high-quality and safe medical care. In the context of the rapid development of medicine and technology, the formation of doctors' ability to make ethically sound decisions is of particular importance. Ethical standards must be integrated into every stage of medical education and practice to ensure the sustainability of the healthcare system and the trust of patients.

Keywords: *medical ethics, professionalism, bioethics, moral norms, medical practice, patient autonomy, educational programs.*

Введение. Понятие профессионализма в медицине включает в себя не только знания и навыки, но и совокупность этических норм и ценностей. Профессионализм в медицине не только способствует высокому качеству медицинской помощи, но и создает доверие между пациентами и медицинскими работниками. Это, в свою очередь, может улучшить исходы лечения и повысить удовлетворенность пациентов.

Материалы и методы

В качестве материалов для подготовки статьи использованы: научные публикации и статьи по вопросам медицинской этики, биоэтики и профессионализма в здравоохранении; методические рекомендации и учебные пособия по медицинской этике для студентов медицинских вузов; документы и руководства по биоэтическим вопросам (в том числе

международные декларации и кодексы); примеры из клинической практики, иллюстрирующие применение этических принципов в реальных ситуациях; аналитические обзоры современных вызовов здравоохранения, включая вопросы телемедицины, генной инженерии и конфиденциальности данных пациентов.

В ходе написания данной статьи были использованы следующие методы научного исследования: анализ научной и учебной литературы по вопросам медицинской этики и профессионализма; сравнительный анализ этических принципов в контексте современной медицинской практики; обобщение современных биоэтических дилемм и подходов к обучению будущих врачей; систематизация теоретического материала с целью выявления ключевых аспектов этического профессионализма.

В условиях современных вызовов в здравоохранении, таких как дефицит времени и ресурсов, поддержание высоких стандартов профессионализма становится особенно важным. Таким образом, профессионализм подразумевает наличие как твердых навыков, так и мягких:

- **Компетентность:** врачи должны обладать необходимыми знаниями и навыками для оказания медицинской помощи.

- **Этика:** следование моральным принципам, уважение к пациенту и его правам.

- **Ответственность:** осознание последствий своих действий и решений [1].

Этические принципы — автономия, добросердечность, ненавредительство и справедливость — являются основополагающими в медицинской практике, формируя основу для взаимодействия врача с пациентом и обществом в целом.

- ❖ **Автономия** — это уважение права пациента на самостоятельное принятие решений о своем здоровье и лечении. Врач обязан предоставить пациенту полную информацию о диагнозе, прогнозе и возможных вариантах лечения, чтобы пациент мог сделать осознанный выбор. Нарушение автономии может привести к утрате доверия между врачом и пациентом.

- ❖ **Добросердечность (благодеяние)** — принцип, который обязывает врача действовать в интересах пациента, стремясь к его благополучию. Это включает не только оказание медицинской помощи, но и заботу о моральных, психологических и социальных аспектах здоровья пациента.

- ❖ **Ненавредительство** (лат. "primum non nocere") — означает, что врач обязан избегать действий, которые могут причинить пациенту вред. Этот принцип подчеркивает важность соблюдения мер предосторожности и тщательного подхода при выборе методов лечения, чтобы минимизировать возможные риски и побочные эффекты.

❖ **Справедливость** — этот принцип требует от врача равного и справедливого отношения ко всем пациентам, независимо от их социального статуса, расы, пола или экономического положения. Он также связан с распределением медицинских ресурсов и доступом к лечению, особенно в условиях ограниченных ресурсов.

Каждый из этих принципов тесно связан с другими и требует баланса в сложных клинических ситуациях. Например, иногда необходимо соблюдать автономию пациента, даже если его решение может противоречить принципу добросердечности. В таких случаях врачам важно принимать взвешенные решения, опираясь на этические нормы и учитывая индивидуальные обстоятельства. [2].

Вызовы современной медицинской этики. Современные технологии и развитие медицины ставят перед врачами новые этические вызовы:

❖ **Генетические исследования:** Вопросы о том, какие данные можно использовать и как их интерпретировать.

❖ **Конфиденциальность:** Защита личной информации пациента становится все более актуальной.

❖ **Конфликты интересов:** Врачи могут столкнуться с ситуациями, когда их личные интересы противоречат интересам пациента.

❖ **Телемедицина:** С распространением телемедицины и онлайн-консультаций возникают новые этические вопросы, связанные с качеством обслуживания и защитой данных пациентов. Врачи должны уметь обеспечить тот же уровень заботы и защиты информации, что и при традиционном взаимодействии [3].

Подготовка будущих врачей. Образование будущих врачей должно включать в себя морально-этическую составляющую. Это можно достичь через:

❖ **Курсы по медицинской этике:** Изучение основ этики поможет врачам лучше ориентироваться в сложных ситуациях.

❖ **Симуляции и практические занятия:** Разбор реальных случаев позволит будущим врачам развивать этическое сознание и умение принимать решения.

❖ **Обсуждение сложных ситуаций:** Организация семинаров и дискуссий по сложным этическим вопросам поможет студентам развивать критическое мышление и способность к анализу [4].

Взаимодействие врача с пациентом и обществом. Этика врачебной практики включает в себя не только взаимодействие с пациентами, но и работу в рамках общества. Врач должен быть активным участником общественного здравоохранения, участвовать в

образовательных и профилактических программах, а также способствовать улучшению медицинских услуг.

❖ **Образование пациентов.** Образование пациентов является важным аспектом этичной практики. Врачи должны информировать пациентов о их состоянии, возможностях лечения и рисках, чтобы помочь им принимать обоснованные решения.

❖ **Адвокация.** Врачи также могут выступать адвокатами своих пациентов, помогая им получать необходимые медицинские услуги и защищая их права. Это требует от врача не только знаний, но и умения взаимодействовать с различными структурами, включая страховые компании и государственные организации [5].

Современные вызовы в биоэтике

❖ **Генетическая инженерия и редактирование генов.** Применение технологий редактирования генов, таких как CRISPR (см. рис. 1), открывает новые возможности для лечения наследственных заболеваний. Однако это также вызывает опасения по поводу этичности вмешательства в геном человека, потенциальных последствий для будущих поколений и создания «дизайнерских детей».

❖ **Эвтаназия и ассистированная смерть.** Эвтаназия и ассистированная смерть являются одними из наиболее спорных вопросов в биоэтике. Вопросы о праве человека на смерть, уважение к жизни и моральные обязательства медицинских работников создают широкий спектр этических дилемм.

❖ **Использование стволовых клеток.** Исследования стволовых клеток обещают значительные прорывы в лечении многих заболеваний, но также порождают этические споры, связанные с использованием эмбрионов и правами на жизнь [5].

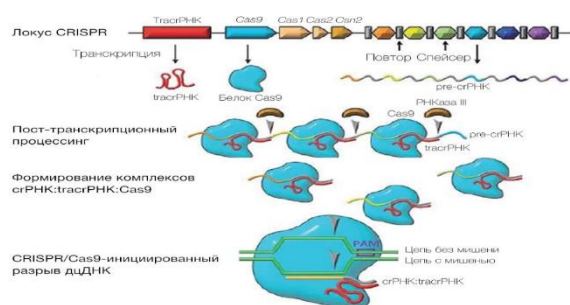

Рис.1. Редактирование геномов

Результаты

Морально-этическая составляющая профессионализма будущего врача является основополагающим элементом в обеспечении качественной и безопасной медицинской помощи. Этические нормы и принципы должны быть встроены в каждую стадию медицинского образования и практики. Важно, чтобы врачи не только обладали высоким

уровнем профессиональных знаний, но и были готовы к моральным вызовам, которые возникают в их работе.

Использованная литература

1. Beauchamp T. L., Childress J. F. Principles of Biomedical Ethics. - Oxford University Press. - 2013.
2. Gillon R. Medical ethics: four principles plus attention to scope. BMJ, 309(6948), p. 184-188. - 1994.
3. Pellegrino E. D., Thomasma D. C. For the Patient's Good: The Restoration of Beneficence in Health Care. – Oxford University Press. –1987.
4. Kaldjian L. C. The role of values in medical decision-making: A conceptual framework. Hastings Center Report, 36(2), p. 21-29. – 2006.
5. Annas G. J. The rights of patients: The basic ACLU guide to patient rights. – Harvard University Press. – 1995.

ӨОЖ 37.015.3

Жумагулова Г.К., Мыңғали Ш.

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент, Қазақстан

МЕДИЦИНАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТТЕ КЛИНИКАЛЫҚ ОЙЛАУДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ГУМАНИТАРЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Аңдатпа

Клиникалық ойлау заманауи медицинада маңызды рөл атқарады, себебі бұл дәрігерлердің клиникалық жағдайларды тиімді шешу қабілетін анықтайды. Мақалада медициналық университеттерде клиникалық ойлауды қалыптастырудың гуманитарлық аспектілері қарастырылады. Оқыту процесінде гуманитарлық пәндердің рөлі, студенттердің тұлға ретінде дамуы, этикалық мәселелер мен пациентпен қарым-қатынас сияқты факторлар талданады. Зерттеу мақсаты: Клиникалық ойлаудың құрылымын, мазмұнын және дәрігердің шешім қабылдау процесіндегі гуманитарлық пәндердің рөлін анықтау. Сонымен қатар, медициналық білім беруде клиникалық пайымдауды дамытудың тиімді әдістерін сипаттау. Зерттеу әдістері: теориялық талдау: клиникалық ойлау, гуманитарлық пәндер мен медицинадағы мәдениетаралық коммуникация жөніндегі ғылыми әдебиеттерді зерделеу; кейс-талдау: клиникалық жағдайлар арқылы гуманитарлық

білімдердің дәрігер шешіміне әсерін қарастыру; салыстырмалы талдау: медициналық оқытуда қолданылатын гуманитарлық тәсілдер мен оқыту стратегияларын салыстыру; жүйелеу әдісі: гуманитарлық пәндердің клиникалық ойлауға әсер ететін аспектілерін жинақтау және жүйелеу. Зерттеу нәтижелері: клиникалық ойлау — тек диагностика мен емдеуге негізделген рационалды процесс ғана емес, ол дәрігердің науқастың тұлғалық, мәдени және психоэмоционалды ерекшеліктерін ескере отырып қабылдайтын шешімі екені анықталды. Эмпатия, мәдениетаралық түсіністік, науқастың құндылықтарын құрметтеу — клиникалық шешім қабылдаудағы маңызды факторлар ретінде танылды. Гуманитарлық пәндердің (этика, психология, мәдениеттану) оқытылуы дәрігердің пациентпен қарым-қатынасын жақсартып, оның кәсіби жауапкершілігін арттыратыны дәлелденді. Медициналық білім беру жүйесінде интерактивті әдістер (симуляция, кейс-талдау, пікірталас) клиникалық ойлауды тиімді дамыту құралдары ретінде ұсынылды. Қорытынды: клиникалық ойлау – бұл күрделі, көпқырлы қабілет, ол тек медициналық білімге емес, сондай-ақ дәрігердің адамгершілік, мәдениетаралық және психологиялық түсінігіне негізделеді. Гуманитарлық пәндер медициналық практикада науқастың жеке ерекшеліктерін ескеріп, саналы және этикалық шешім қабылдауға көмектеседі. Сондықтан болашақ дәрігерлердің гуманитарлық дағдыларын қалыптастыру – олардың кәсіби дайындықтарының ажырамас бөлігі болуы тиіс.

Түйін сөздер: Клиникалық ойлау, гуманитарлық аспектілер, медициналық білім, науқастармен қарым-қатынас, этика, тұлғаның дамуы.

Жумагулова Г. К., Мынгали Ш.

Южно-Казахстанская медицинская академия, Шымкент, Казахстан

ГУМАНИТАРНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ КЛИНИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В МЕД ВУЗЕ

Аннотация

Клиническое суждение играет важную роль в современной медицине, поскольку оно определяет способность врачей эффективно решать клинические ситуации. В статье рассматриваются гуманитарные аспекты формирования клинического мышления в медицинских вузах. Анализируются такие факторы, как роль гуманитарных предметов в образовательном процессе, развитие учащихся как личности, вопросы этики и взаимоотношений с пациентами. Цель исследования: определить структуру, содержание клинического мышления и роль гуманитарных дисциплин в процессе принятия решений

врачом. Кроме того, охарактеризовать эффективные методы развития клинического мышления в медицинском образовании. Методы исследования: теоретический анализ: изучение научной литературы по клиническому мышлению, межкультурной коммуникации в гуманитарных дисциплинах и медицине; кейс-анализ: рассмотрение влияния гуманитарных знаний на решение врача через клинические случаи; сравнительный анализ: сравнение гуманитарных подходов и стратегий обучения, используемых в медицинском обучении; метод систематизации: обобщение и систематизация аспектов гуманитарных дисциплин, влияющих на клиническое мышление. Результаты исследования: установлено, что клиническое мышление — это не только рациональный процесс, основанный на диагностике и лечении, но и решение, которое принимает врач с учетом личностных, культурных и психоэмоциональных особенностей пациента. Сочувствие, межкультурное понимание, уважение к ценностям пациента были признаны важными факторами при принятии клинических решений. Доказано, что преподавание гуманитарных дисциплин (этика, психология, культурология) улучшает отношения врача с пациентом и повышает его профессиональную ответственность. В системе медицинского образования интерактивные методы (симуляция, кейс-анализ, дискуссия) были предложены как средства эффективного развития клинического мышления. Вывод: клиническое мышление—это сложная, многогранная способность, которая основывается не только на медицинских знаниях, но и на моральном, межкультурном и психологическом понимании врача. Гуманитарные дисциплины помогают в медицинской практике принимать осознанные и этические решения с учетом индивидуальных особенностей пациента. Поэтому формирование гуманитарных навыков будущих врачей должно стать неотъемлемой частью их профессиональной подготовки.

Ключевые слова: Клиническое мышление, гуманитарные аспекты, медицинское образование, отношения с пациентами, этика, личностное развитие.

Zhumagulova G., Myngali Sh.

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

HUMANITARIAN ASPECTS OF FORMATION OF CLINICAL THINKING AT THE MEDICAL UNIVERSITY

Abstract

Clinical judgment plays an important role in modern medicine because it determines the ability of doctors to effectively solve clinical situations. The article deals with humanitarian aspects

of formation of clinical thinking in medical universities. Factors such as the role of humanitarian subjects in the educational process, the formation of students as individuals, ethical issues and relationships with patients are analyzed. The objective is to determine the structure and content of clinical thinking and the role of humanities in the decision-making process of a doctor. In addition, to characterize effective methods of developing clinical thinking in medical education. Research methods: theoretical analysis: the study of scientific literature on clinical thinking, intercultural communication in the humanities and medicine; case analysis: consideration of the impact of humanitarian knowledge on a doctor's decision through clinical cases; Comparative analysis: comparison of humanitarian approaches and teaching strategies used in medical education; systematization method: generalization and systematization of aspects of humanitarian disciplines that influence clinical thinking. Research results: it has been established that clinical thinking is not only a rational process based on diagnosis and treatment, but also a decision made by a doctor taking into account the personal, cultural and psycho—emotional characteristics of the patient. Empathy, intercultural understanding, and respect for the patient's values were recognized as important factors in making clinical decisions. It has been proven that teaching humanities (ethics, psychology, cultural studies) improves the doctor's relationship with the patient and increases his professional responsibility. In the medical education system, interactive methods (simulation, case analysis, discussion) have been proposed as a means of effectively developing clinical thinking. Conclusion: Clinical thinking is a complex, multifaceted ability that is based not only on medical knowledge, but also on a doctor's moral, intercultural, and psychological understanding. Humanities disciplines help in medical practice to make informed and ethical decisions, taking into account the individual characteristics of the patient. Therefore, the formation of humanitarian skills of future doctors should become an integral part of their professional training.

Keywords: *Clinical thinking, humanitarian aspects, medical education, communication with patients, ethics, personality development.*

Кіріспе. Клиникалық пайымдау тек медициналық фактілер мен білімді қолдануды ғана емес, сонымен қатар науқасты жеке тұлға ретінде қарастыруды талап етеді. Қазіргі медицинада дәрігерлер науқастың физикалық және психологиялық жағдайын біріктіріп, дұрыс шешім қабылдауы үшін гуманитарлық аспектілердің маңызды екені анық

Клиникалық ойлау – бұл дәрігердің диагностика және емдеу кезінде ойлану және шешім қабылдау қабілеті. Клиникалық ойлау жүйелі түрде жинақталған білімдер мен тәжірибеге негізделген, бірақ ол тек қана объективті деректерге ғана емес, сонымен қатар науқастың жеке басына, мәдениетіне және өмірлік құндылықтарына да назар аударады [1].

Бұл зерттеуде келесі материалдар пайдаланылды:

- Медициналық білім беру бағдарламаларына енгізілген оқу жоспарлары мен пәндік мазмұн (этика, психология, мәдениетаралық коммуникация);
- Клиникалық тәжірибеде кездесетін нақты жағдайлар (этикалық дилеммалар, науқастың мәдени және діни ерекшеліктеріне байланысты шешім қабылдау жағдайлары);
- Гуманитарлық пәндер мен клиникалық ойлауға қатысты ғылыми мақалалар мен әдеби шолулар;
- Медициналық оқытуда қолданылатын симуляциялық әдістер мен кейс-талдауға арналған оқу құралдары;
- Қазіргі медициналық практикада көпмәдениеттілік пен коммуникация мәселелеріне байланысты аналитикалық және практикалық мәліметтер.

Келесі зерттеу әдістерін қажет етті: Теориялық талдау: клиникалық ойлау, гуманитарлық пәндер мен медицинадағы мәдениетаралық коммуникация жөніндегі ғылыми әдебиеттерді зерделеу; Кейс-талдау: клиникалық жағдайлар арқылы гуманитарлық білімдердің дәрігер шешіміне әсерін қарастыру; Салыстырмалы талдау: медициналық оқытуда қолданылатын гуманитарлық тәсілдер мен оқыту стратегияларын салыстыру; Жүйелеу әдісі: гуманитарлық пәндердің клиникалық ойлауға әсер ететін аспектілерін жинақтау және жүйелеу.

Гуманитарлық пәндердің рөлі. Медициналық білім беру бағдарламаларына гуманитарлық пәндерді енгізу тек теориялық білімді ғана емес, сонымен қатар практикалық қолдану дағдыларын да қамтамасыз етеді [2]. Мысалы, этика студенттерге медициналық шешім қабылдағанда этикалық мәселелерді қарастыруды үйретеді. Психология пәні науқас пен дәрігер арасындағы қарым-қатынас сапасын жақсартуға көмектеседі. Этикалық дилеммаға мысал келтіретін болсақ: Жас дәрігерге күрделі шешім қабылдау керек болған клиникалық жағдайды қарастырайық. 70 жастағы науқас ауыр аурудан зардап шегеді, бірақ емдеудің инвазивті әдістерін қабылдауға қарсы. Оның діни сенімдері мен өмірлік құндылықтары инвазивті емдеу шараларынан бас тартуға әкеледі, ал дәрігер инвазивті емдеудің науқастың өмірін сақтап қалудың жалғыз жолы екенін біледі. Бұл жағдайда дәрігерге науқастың автономиясын құрметтеу және оның шешіміне сәйкес келу керек, бірақ бұл дәрігердің кәсіби міндеттерімен күрделі қайшылық тудыруы мүмкін. Гуманитарлық аспектілер осы мәселеде шешуші рөл атқарады: дәрігер науқастың сенімдері мен құндылықтарын түсіне отырып, этикалық шешімді қалай қабылдауға болатынын анықтайды. Осы сияқты жағдайларда дәрігерлер гуманитарлық білімдерге сүйене отырып, науқаспен диалог жүргізуді, оның жеке шешімін қабылдауға көмектесуді үйренеді.

Келесі мысал эмпатияның маңыздығын бейнелейді. Клиникалық жағдайда эмпатияның маңыздылығын көрсететін тағы бір мысал — онкологиялық науқаспен қарым-қатынас. Науқас ауыр диагнозды естігенде, дәрігер оған дұрыс сөз тауып, эмоционалдық қолдау көрсетуі керек. Гуманитарлық білім бұл жағдайда дәрігерге науқастың психологиялық күйін түсінуге көмектеседі. Клиникалық ойлау барысында емдеу жоспарын жасау ғана емес, науқастың эмоционалдық жағдайына ерекше назар аудару да маңызды.

Еліміздегі қазіргі медициналық тәжірибеде көпмәдениеттілік маңызды фактор болып табылады. Келесі мысалы осы мәселе жайлы, студент дәрігерге әртүрлі мәдениеттер мен наным-сенімдерге ие науқастармен жұмыс істеуге тура келеді. Бір науқас емдік шараларға оңай келіссе, ал басқа науқас белгілі бір емдеу әдісінен оның дініне немесе мәдениетіне байланысты бас тартуы мүмкін. Гуманитарлық аспектілер, атап айтқанда мәдениетаралық коммуникация дағдылары, осындай клиникалық ойлауда шешуші рөл атқарады.

Оқыту стратегиялары. Медициналық оқу орындарында клиникалық ойлауды дамыту үшін интерактивті әдістерді қолдану қажет. Симуляциялық оқыту, топтық талқылаулар және кейс-стадилер студенттерге өз пікірлерін айтуға, олардың шектеулерін түсінуге және басқа дәрігерлермен тәжірибе алмасуға мүмкіндік береді [3].

Зерттеу нәтижелері:

- Клиникалық ойлау — тек диагностика мен емдеуге негізделген рационалды процесс ғана емес, ол дәрігердің науқастың тұлғалық, мәдени және психоэмоционалдық ерекшеліктерін ескере отырып қабылдайтын шешімі екені анықталды.
- Эмпатия, мәдениетаралық түсіністік, науқастың құндылықтарын құрметтеу — клиникалық шешім қабылдаудағы маңызды факторлар ретінде танылды.
- Гуманитарлық пәндердің (этика, психология, мәдениеттану) оқытылуы дәрігердің пациентпен қарым-қатынасын жақсартып, оның кәсіби жауапкершілігін арттыратыны дәлелденді.
- Медициналық білім беру жүйесінде интерактивті әдістер (симуляция, кейс-талдау, пікірталас) клиникалық ойлауды тиімді дамыту құралдары ретінде ұсынылды.

Қорытынды. Клиникалық ойлауды дамыту медициналық білім берудің маңызды аспектісі болып табылады. Гуманитарлық білім медицина маманының кәсіби және тұлғалық дамуына ықпал етеді және олардың қажеттіліктеріне негізделген пациенттерге күтім көрсетуді жақсартуға мүмкіндік береді. Нағыз медициналық білімнен басқа, болашақ дәрігерлердің гуманитарлық дағдыларды меңгеруі олардың медициналық тәжірибедегі тиімділігін арттырады [4].

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Бейсенова А. Е. Медицинада этика және деонтологияның рөлі. – Алматы: Қазақ медициналық академиясы баспасы. – 2018.
2. Beauchamp T. L., Childress, J. F. Principles of Biomedical Ethics (7th ed.). – Oxford University Press. – 2013.
3. Кузнецов Ю. В. Клиническое мышление в медицинской практике: гуманитарные и научные аспекты. – Санкт-Петербург: СПбГУ. – 2017.
4. Эрнст Р. Н. Психология клинического мышления: принятие решений в медицине. – Москва: Медицинская литература. – 2015.

УДК 159.9

Жумагулова Г.К., Иззатходжаев А.Р

Южно-Казахстанская медицинская академия, Шымкент, Казахстан

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

Психологические аспекты фармацевтического образования охватывают факторы, влияющие на личность, мышление, поведение и эмоциональное состояние студентов, обучающихся на фармацевтов. Эти аспекты играют ключевую роль, поскольку обучение требует не только овладения профессиональными знаниями и навыками, но и развития психологической устойчивости, саморегуляции и формирования профессионального мышления. Понимание этих факторов способствует улучшению качества обслуживания пациентов, оптимизации результатов лечения и общему повышению уровня медицинской помощи. Цель исследования: определить роль и значимость психологических аспектов в процессе фармацевтического образования и их влияние на формирование профессиональных компетенций будущих фармацевтов. Методы исследования: теоретический анализ научной и учебной литературы по психологии и фармацевтическому образованию; обобщение педагогического опыта подготовки фармацевтов; сравнительный анализ факторов, влияющих на развитие профессиональных и личностных качеств студентов; контент-анализ образовательных программ и требований к выпускникам фармацевтических вузов. Результаты: выявлены ключевые психологические качества, необходимые фармацевтам: внутренняя мотивация, стрессоустойчивость, коммуникативные навыки, критическое мышление и этическая зрелость; установлено, что развитие этих навыков напрямую

связано с качеством предоставляемой фармацевтической помощи и уровнем доверия пациентов; показана важность интеграции психологической подготовки в образовательные программы для более успешной адаптации студентов к профессиональной деятельности. Выводы: психологические аспекты являются неотъемлемой частью качественного фармацевтического образования. Формирование устойчивой мотивации, развитие эмоционального интеллекта, коммуникативных умений и этического мышления способствует подготовке высококвалифицированных специалистов, способных эффективно работать в условиях высокой ответственности и стресса. Внедрение психосоциального подхода в учебный процесс позволяет не только улучшить академические результаты, но и повысить качество фармацевтической помощи в целом.

Ключевые слова: психологические аспекты, фармацевтическое образование, профессиональная идентичность, стрессоустойчивость, коммуникативные навыки, эмоциональный интеллект, адаптация, психическое благополучие.

Жұмағұлова Г. К., Иззатходжаев А. Р

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент, Қазақстан

ФАРМАЦЕВТИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Аңдатпа

Фармацевтикалық білім берудің психологиялық аспектілері фармацевтикалық білім алушылардың жеке басына, ойлауына, мінез-құлқына және эмоционалдық жағдайына әсер ететін факторларды қамтиды. Бұл аспектілер шешуші рөл атқарады, өйткені оқыту тек кәсіби білім мен дағдыларды игеруді ғана емес, сонымен қатар психологиялық тұрақтылықты, өзін-өзі реттеуді және кәсіби ойлауды қалыптастыруды қажет етеді. Осы факторларды түсіну пациенттерге қызмет көрсету сапасын жақсартуға, емдеу нәтижелерін оңтайландыруға және медициналық көмектің жалпы деңгейін арттыруға ықпал етеді. Зерттеудің мақсаты: фармацевтикалық білім беру процесіндегі психологиялық аспектілердің рөлі мен маңыздылығын және олардың болашақ фармацевтердің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыруға әсерін анықтау. Зерттеу әдістері: Психология және фармацевтикалық білім беру бойынша ғылыми және оқу әдебиеттерін теориялық талдау; фармацевттерді даярлаудың педагогикалық тәжірибесін жалпылау; студенттердің кәсіби және жеке қасиеттерін дамытуға әсер ететін факторларды салыстырмалы талдау; фармацевтикалық жоғары оқу орындарының түлектеріне қойылатын талаптар мен білім беру бағдарламаларын контент-талдау. Нәтижесі: фармацевтерге қажетті негізгі

психологиялық қасиеттер анықталды: ішкі мотивация, стресске төзімділік, қарым-қатынас дағдылары, сыни ойлау және этикалық жетілу; бұл дағдылардың дамуы ұсынылатын фармацевтикалық көмектің сапасымен және пациенттердің сенім деңгейімен тікелей байланысты екендігі анықталды; студенттерді кәсіби қызметке сәтті бейімдеу үшін психологиялық дайындықты білім беру бағдарламаларына біріктірудің маңыздылығы көрсетілген. Қорытынды: психологиялық аспектілер сапалы фармацевтикалық білім берудің ажырамас бөлігі болып табылады. Тұрақты мотивацияны қалыптастыру, эмоционалды интеллектті, коммуникативті дағдыларды және этикалық ойлауды дамыту жоғары жауапкершілік пен стресс жағдайында тиімді жұмыс істей алатын жоғары білікті мамандарды даярлауға ықпал етеді. Оқу процесіне психоәлеуметтік тәсілді енгізу академиялық нәтижелерді жақсартуға ғана емес, жалпы фармацевтикалық көмектің сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: психологиялық аспектілер, фармацевтикалық білім, кәсіби сәйкестілік, стресске төзімділік, қарым-қатынас дағдылары, эмоционалды интеллект, бейімделу, психикалық әл-ауқат.

Zhumagulova G., Izzatkhodzhaev A.R.

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF PHARMACEUTICAL EDUCATION

Abstract

psychological aspects of Pharmaceutical Education include factors that affect the personality, thinking, behavior and emotional state of pharmaceutical students. These aspects play a decisive role, since training requires not only the acquisition of professional knowledge and skills, but also the formation of psychological stability, self-regulation and professional thinking. Understanding these factors contributes to improving the quality of patient service, optimizing treatment outcomes, and increasing the overall level of medical care. The objective is to determine the role and importance of psychological aspects in the pharmaceutical education process and their impact on the formation of professional competencies of future pharmacists. Research methods: theoretical analysis of scientific and educational literature on psychology and pharmaceutical education; generalization of pedagogical experience in training pharmacists; comparative analysis of factors influencing the development of professional and personal qualities of students; content analysis of educational programs and requirements for graduates of pharmaceutical universities. Results: key psychological qualities necessary for pharmacists have been identified: internal motivation, stress

tolerance, communication skills, critical thinking and ethical maturity; it has been established that the development of these skills is directly related to the quality of pharmaceutical care provided and the level of patient trust; the importance of integrating psychological training into educational programs for more successful adaptation of students to professional activities has been shown. Conclusion: psychological aspects are an integral part of quality pharmaceutical education. The formation of stable motivation, the development of emotional intelligence, communication skills and ethical thinking contributes to the training of highly qualified specialists who are able to work effectively in conditions of high responsibility and stress. The introduction of a psychosocial approach into the educational process allows not only to improve academic results, but also to improve the quality of pharmaceutical care in general.

Keywords: *psychological aspects, Pharmaceutical Education, Professional identity, stress resistance, communication skills, emotional intelligence, adaptation, mental well-being.*

Введение. Фармацевтическое образование является важной системой здравоохранения. Это специальность направлена на подготовку специалистов в области создания либо изготовления лекарственных препаратов, а так же на оценки и на безопасное применение этих препаратов.

Специальность охватывает как и теоретические так и практические аспекты фармации, уделяя особое внимание химии, биологии, фармакологии и клиническим аспектам работы с лекарствами.

Основной задачей является подготовка профессионалов, способных обеспечивать эффективное лечение, развивать новые медикаменты и соблюдать все требования по качеству и безопасности продукции, что в конечном итоге способствует улучшению здоровья общества и повышению качества медицинской помощи. Фармацевтическое образование - это не только овладение знаниями о лекарственных препаратах, но и развитие ключевых психологических навыков. Взаимодействие с пациентами, принятие сложных решений, преодоление стресса - все это требует особой подготовки и понимания человеческой психологии [1].

В результате фармацевтическое образование способствует развитию профессионалов, способных работать в аптеках, фармацевтических компаниях, лабораториях и научно-исследовательских учреждениях, обеспечивая высокий уровень здоровья населения.

Психологические аспекты фармацевтического образования-это факторы, влияющие на личность, мышление, поведение и эмоциональное состояние студентов, осваивающих профессию фармацевта. Эти аспекты важны, так как процесс обучения в этой области

требует не только приобретения знаний и навыков, но и развития психологической устойчивости, саморегуляции и профессионального мышления. Понимание этих факторов улучшает уход за пациентами, оптимизирует результаты лечения и повышает общее качество медицинского обслуживания [2].

Материалы и методы

В ходе подготовки данного исследования нами были использованы следующие материалы: учебные программы фармацевтических факультетов; научные публикации по темам мотивации, стрессоустойчивости, коммуникативных навыков и критического мышления в профессиональном образовании; профессиональные и этические стандарты в области фармации; практические кейсы из клинической фармации и взаимодействия с пациентами.

А также данные методы научного исследования: теоретический анализ научной и учебной литературы по психологии и фармацевтическому образованию; обобщение педагогического опыта подготовки фармацевтов; сравнительный анализ факторов, влияющих на развитие профессиональных и личностных качеств студентов; контент-анализ образовательных программ и требований к выпускникам фармацевтических вузов.

Основные психологические аспекты фармацевтического образования включают в себя:

Мотивация к обучению-является ключевым фактором, влияющим на успех в образовательном процессе. Она помогает преодолевать трудности, сохранять интерес к предмету и достигать поставленных целей. Для поддержания мотивации важно иметь ясное представление о конечной цели, будь то профессиональный рост, личностное развитие или возможность внести вклад в общество. Кроме того, важно устанавливать конкретные и достижимые задачи, регулярно отслеживать свой прогресс и находить вдохновение в примерах успеха. Поддержка со стороны преподавателей, друзей и семьи, а также осознание значимости знаний и навыков, получаемых в процессе обучения, также играют важную роль в укреплении мотивации к учебе, важна внутренняя мотивация, желание учиться, развиваться и стать высококвалифицированным специалистом, студенты которые имеют высокую внутреннюю мотивацию, лучше справляются с учебными нагрузками [3].

Стрессоустойчивость- важное качество, необходимое для успешной работы в сфере фармации. Фармацевты могут часто сталкиваются с высоким уровнем ответственности, работой с пациентами, строгими временными рамками и необходимостью принимать быстрые и точные решения. Способность сохранять спокойствие и концентрироваться даже в стрессовых ситуациях помогает им избегать ошибок в отпуске лекарств и обеспечивать

качественное обслуживание пациентов [4]. Развитие стрессоустойчивости у фармацевтов включает использование техник управления временем, поддержание хорошей физической формы, применение методов расслабления, а также поиск поддержки среди коллег. Наличие этого навыка способствует улучшению качества работы и снижению вероятности профессионального выгорания.

Коммуникативные навыки играют решающую роль в обеспечении качественного обслуживания пациентов и эффективного взаимодействия с коллегами. Фармацевты должны уметь ясно и доступно объяснять пациентам правила приема лекарств, предупреждать о возможных побочных эффектах и отвечать на вопросы. Также важно проявлять эмпатию и внимательность, чтобы выслушивать пациентов и выявлять их потребности. Взаимодействие с врачами, медицинскими сестрами и другими специалистами требует умения четко передавать информацию, чтобы избежать ошибок и обеспечить правильное лечение. Хорошо развитые коммуникативные навыки способствуют повышению доверия пациентов, улучшению качества оказания медицинских услуг и минимизации риска недопонимания или ошибок.

Развитие критического мышления у будущих фармацевтов является ключевым аспектом их профессиональной подготовки. Оно позволяет им не только анализировать информацию, но и оценивать различные источники знаний, включая научные статьи, клинические рекомендации и результаты исследований. Умение проводить систематический анализ данных и интерпретировать результаты исследований помогает фармацевтам принимать обоснованные решения, основанные на фактах. В итоге, развитие критического мышления помогает будущим фармацевтам быть более независимыми, уверенными в своих знаниях и способными к принятию взвешенных решений, что в свою очередь улучшает качество фармацевтической помощи и способствует улучшению здоровья пациентов.

Этика и профессиональные ценности в фармации представляют собой основу, на которой строится работа фармацевтов. Эти принципы включают в себя уважение к пациентам, соблюдение конфиденциальности, честность, обеспечение безопасности и эффективности лечения, а также соблюдение законов и нормативных требований. Фармацевт обязан ставить интересы пациента на первое место, проявлять эмпатию и стремиться к объективному консультированию. Профессиональные ценности также предполагают постоянное обновление знаний и навыков, чтобы оставаться компетентным в своей области. Соблюдение этических норм и профессиональных ценностей способствует укреплению доверия пациентов и поддержанию высокого уровня качества фармацевтических услуг [5].

Профессиональное развитие и непрерывное обучение являются ключевыми компонентами карьеры фармацевта, так как фармацевтическая отрасль постоянно эволюционирует. Введение новых технологий, разработка новых лекарственных средств и изменение клинических практик требуют от специалистов постоянного обновления знаний и навыков.

Эти психологические аспекты оказывают значительное влияние на успех в профессиональной деятельности, делая фармацевта не только знатоком медикаментов, но и человеком, способным эффективно взаимодействовать с пациентами и решать сложные задачи в условиях стресса [6]. Это в конечном итоге ведет к повышению общего уровня удовлетворенности пациентов и укреплению доверия к фармацевтической профессии.

Результаты

- Выявлены ключевые психологические качества, необходимые фармацевтам: внутренняя мотивация, стрессоустойчивость, коммуникативные навыки, критическое мышление и этическая зрелость;
- Установлено, что развитие этих навыков напрямую связано с качеством предоставляемой фармацевтической помощи и уровнем доверия пациентов;
- Показана важность интеграции психологической подготовки в образовательные программы для более успешной адаптации студентов к профессиональной деятельности.

В заключении хотим сказать, что психосоциальные аспекты фармакологии сосредоточены на взаимодействии между психологическими факторами (такими как убеждения, эмоции и психическое здоровье) и социальными факторами (такими как системы поддержки, культурные влияния и социально-экономический статус), которые влияют на то, как используются лекарства и насколько они эффективны. Учет этих аспектов имеет важное значение для персонализированного лечения, улучшения приверженности к лечению и повышения общей эффективности фармакологических вмешательств. Эти аспекты способствуют более глубокому пониманию потребностей пациентов и помогают разработать стратегии, которые учитывают индивидуальные обстоятельства каждого человека. Кроме того, они способствуют созданию более эффективных коммуникационных подходов и междисциплинарных взаимодействий, что, в свою очередь, улучшает качество медицинского обслуживания. Внедрение психосоциальных принципов в фармацевтическую практику способствует оптимизации процессов лечения и повышению общего уровня здоровья населения

Использованная литература

1. Бойко В.В. Психология профессиональной деятельности фармацевта. – Москва: Медицинское информационное агентство. – 2004.
2. Орлова Т.В., Смирнов, А.И. Психологические аспекты профессионального стресса у студентов медицинских и фармацевтических вузов//Психологический журнал, 38(4), С. 54-65. – 2017.
3. Маслоу А. Мотивация и личность. – Санкт-Петербург: Питер. – 2009.
4. Петров Ю.В., Кузнецова Н.А. Психологические и социальные факторы, влияющие на успеваемость студентов фармацевтического факультета//Вестник высшего образования, 28(3), С. 79-84. – 2020.
5. Селезнева Т.М., Иванов, П.С. Психологическая готовность студентов к профессиональной деятельности в фармации//Образование и общество, 6(5), С. 88-92. – 2018.
6. Шаталова Н.Е., Трофимов, В.В. Профессиональная идентичность студентов фармацевтических факультетов: роль психологической поддержки//Психология образования в XXI веке, 12(2), С. 101-110. – 2021.

УДК 81.2

Әбілазиз З., Ибраева Л.Б.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ЯЗЫКОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ МЕДИЦИНСКИХ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ

Аннотация

В статье анализируются лингвистические особенности медицинских мобильных приложений, связанные с аудиторией, функциями и контекстом. Рассмотрены аспекты простоты языка, точности формулировок, персонализации, эмпатии и юридической ответственности. В результате сравнения казахстанского приложения «Дамумед» и российского приложения «Доктор Nearby» выявлены различия в целевой аудитории, функциях, подходах к телемедицине и интеграции с медицинскими учреждениями. Результаты подчеркивают важность сбалансированного подхода к языковому дизайну для обеспечения доступности и качества общения.

Ключевые слова: языковые особенности, медицинские мобильные приложения, целевая аудитория, простота и доступность, точность и неоднозначность, консультативный стиль, персонализация, эмпатия и поддержка, телемедицина, «Дамумед», «Доктор Nearby».

система здравоохранения, коммерческие медицинские услуги, с интеграцией медицинских учреждений, уведомления и напоминания, пользовательский интерфейс.

Әбіләзиз З., Ибраева Л.Б.

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы" АҚ, Шымкент, Қазақстан

МЕДИЦИНАЛЫҚ МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРДЫҢ ТІЛДІК МҮМКІНДІКТЕРІ

Аннотация

Мақалада медициналық мобильді қосымшалардың аудиториясына, функцияларына және контекстіне байланысты лингвистикалық ерекшеліктері талданады. Тілдің қарапайымдылығы, сөз дәлдігі, даралау, эмпатия және құқықтық жауапкершілік аспектілері қарастырылады. Біз қазақстандық «Дамумед» қосымшасы мен ресейлік «Доктор Nearby» қолданбасын салыстырып, мақсатты аудитория, функциялар, телемедицина тәсілдері мен медициналық мекемелермен интеграциядағы айырмашылықтарды анықтадық. Нәтижелер қолжетімділік пен сапалы коммуникацияны қамтамасыз ету үшін тіл дизайнына теңгерімді тәсілдің маңыздылығын көрсетеді.

Түйін сөздер: тіл ерекшеліктері, медициналық мобильді қосымшалар, мақсатты аудитория, қарапайымдылық пен қолжетімділік, дәлдік пен бір мәнділік, консультативтік стиль, жекелендіру, эмпатия және қолдау, телемедицина, «Дамумед», «Доктор Nearby», қоғамдық денсаулық сақтау жүйесі, коммерциялық медициналық қызметтер, медициналық мекемелермен интеграция, хабарландырулар мен еске салғыштар, пайдаланушы интерфейсі.

Abilaziz Z., Ibraeva L.B.

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

LANGUAGE FEATURES OF MEDICAL MOBILE APPLICATIONS

Abstract

The article analyzes the linguistic features of medical mobile applications depending on the audience, functions and context. The aspects of language simplicity, word accuracy, personalization, empathy and legal liability are considered. We compared the Kazakhstani application "Damumed" and the Russian application "Doctor Nearby" and identified differences in target audience, functions, telemedicine approaches and integration with medical institutions. The

results demonstrate the importance of a balanced approach to language design to ensure accessibility and quality communication.

Key words: *language features, medical mobile applications, target audience, simplicity and accessibility, accuracy and unambiguity, consultative style, personalization, empathy and support, telemedicine, Damumed, "Doctor Nearby", state healthcare system, commercial medical services, integration with medical institutions, notifications and reminders user interface.*

Языковые особенности медицинских мобильных приложений зависят от их целевой аудитории, функций и контекста использования. Основные аспекты, которые можно выделить:

1. Простота и доступность:

- Медицинские приложения часто ориентированы на широкий круг пользователей, включая людей без медицинского образования. Поэтому язык должен быть максимально простым и понятным, без излишней медицинской терминологии. Если используются сложные термины, они обычно сопровождаются пояснениями.

2. Точность и однозначность:

- В медицинских приложениях важно избежать двусмысленности. Например, инструкции по приему лекарств или рекомендации по лечению должны быть четкими, с точными указаниями по дозировкам и времени приема.

3. Консультативный стиль:

- Большинство приложений, особенно тех, что предоставляют рекомендации по здоровью, используют вежливый и ненавязчивый тон. Пример: "Рекомендуем вам обратиться к врачу" вместо категоричного "Вам нужно немедленно обратиться к врачу".

4. Персонализация:

- Приложения часто используют данные пользователя, такие как возраст, вес, история болезней, для более персонализированных рекомендаций. В этом контексте язык может быть адаптирован для конкретного пользователя (например, обращение на "ты" или "вы", если это допустимо).

5. Использование уведомлений и напоминаний:

- Медицинские приложения часто отправляют уведомления для напоминания о приеме лекарств, посещении врача или выполнении физической активности. Язык уведомлений должен быть кратким и ненавязчивым, но при этом информативным.

6. Эмпатия и поддержка:

- Важная черта медицинских приложений – проявление эмпатии. Это особенно актуально для приложений, которые помогают пользователям справляться с хроническими заболеваниями или стрессом. Язык должен поддерживать пользователя, избегая пугающих или стрессовых формулировок.

7. Юридическая и этическая ответственность:

- Во многих медицинских приложениях можно встретить юридические предупреждения, ограничивающие ответственность разработчиков за рекомендации и советы. Эти разделы обычно написаны более формальным языком, чтобы соответствовать требованиям законодательства.

Каждое приложение стремится к тому, чтобы балансировать между профессионализмом и доступностью, обеспечивая при этом безопасную и эффективную коммуникацию с пользователями.

Сравнение казахстанского приложения Damumed и российского приложения «Доктор рядом» показывает отличия в их подходах к предоставлению медицинских услуг, функциональности и целевой аудитории. Рассмотрим ключевые аспекты их сравнения:

1. Целевая аудитория и доступность

- Damumed:

- Основной целевой аудиторией являются граждане Казахстана.

- Приложение интегрировано с государственной системой здравоохранения, и его основная функция — предоставление доступа к медицинским услугам для всех слоёв населения через государственные клиники.

- Включает поддержку казахского и русского языков, что делает его доступным для большинства населения Казахстана.

- «Доктор рядом»:

- Ориентировано на граждан России, но чаще всего используется в крупных городах и в частных медицинских центрах.

- Приложение больше ориентировано на коммерческое использование, предоставляя платные услуги медицинских консультаций, что делает его более доступным для пользователей, готовых оплатить услуги.

- Использует русский язык и ориентировано на более урбанизированную аудиторию.

2. Основная функция

- Damumed:

- Позволяет записываться на приём к врачам в государственных клиниках, просматривать результаты анализов, медицинскую карту и получать электронные рецепты.

- Является частью государственной цифровизации здравоохранения в Казахстане, предлагая гражданам доступ к бесплатным медицинским услугам по полису ОМС.

- «Доктор рядом»:

- Основной акцент на телемедицине — пользователи могут получать удалённые консультации врачей через видеозвонки или чаты.

- Приложение предлагает услуги медицинского сопровождения на дому, вызова врача и ухода за пожилыми людьми, что даёт ему коммерческую направленность.

- Запись на приём в частные клиники и удалённая помощь — ключевые функции.

3. Телемедицина

- Damumed:

- Телемедицина не является основной функцией, хотя возможно консультирование через онлайн-платформы и просмотр медицинских данных.

- Акцент делается на офлайн-визиты к врачам и традиционные методы оказания медицинской помощи.

-«Доктор рядом»:

- Основная особенность — развитие телемедицины. Пользователи могут консультироваться с врачами удалённо, что особенно полезно для людей с ограниченным доступом к медучреждениям или тем, кто предпочитает избежать поездок.

- Возможность видеоконсультаций, переписки с врачами и получения рецептов через интернет.

4. Интеграция с медицинскими учреждениями

-Damumed:

- Плотнo интегрировано с государственной системой здравоохранения. Пациенты могут записаться в поликлиники, которые работают в системе государственного страхования.

- Результаты анализов и выписки из медкарт можно просматривать через приложение.

- «Доктор рядом»:

- Работает с частными медицинскими учреждениями и клиниками. Пользователи могут выбирать удобные клиники или врачей, а также получать медпомощь на дому.

- Не интегрировано с государственной системой здравоохранения напрямую.

5. Уведомления и напоминания

- Damumed:

- Приложение предлагает напоминания о приёме лекарств, записи на приём, а также уведомления о результатах анализов или необходимости явиться на осмотр.

- «Доктор рядом»:

- Также предоставляет уведомления о назначенных консультациях и напоминания о приёме лекарств. Поскольку акцент делается на телемедицину, пользователи получают уведомления о предстоящих видео- или телефонных консультациях.

6.Стоимость услуг

- Damumed:

- Приложение является бесплатным для всех граждан Казахстана, поскольку интегрировано с системой государственного медицинского страхования.

- Доступ к медицинским услугам обеспечивается через систему ОМС, что делает его доступным для всех слоёв населения.

-«Доктор рядом»:

- Приложение является коммерческим, и большинство услуг (в том числе телемедицинские консультации) предоставляются на платной основе.

- Есть возможность оформить подписку на регулярные медицинские консультации, что удобно для людей с хроническими заболеваниями или частыми обращениями к врачам.

7. Интерфейс и удобство использования

- Damumed:

- Интерфейс приложения рассчитан на широкий круг пользователей, включая людей пожилого возраста. Простой дизайн и доступ к основным функциям делают его интуитивно понятным.

- Поддержка двух языков (русский и казахский).

- «Доктор рядом»:

- Интерфейс ориентирован на более продвинутую и активную аудиторию, которая ценит телемедицинские возможности и быструю связь с врачом.

- Приложение имеет современный интерфейс с акцентом на удобство онлайн-консультаций.

Заключение

Damumed и «Доктор рядом» — два разных типа приложений, каждое из которых выполняет свою роль в системе здравоохранения своих стран. Damumed сосредоточено на интеграции с государственной системой здравоохранения и предоставлении бесплатных услуг широкому кругу пользователей в Казахстане. «Доктор рядом» ориентировано на телемедицину и коммерческую медицинскую помощь, предоставляя удалённые консультации и платные услуги для пользователей в России.

Список использованных источников

1. Мейрбек Б. К. Мобильные медицинские приложения: значение в жизни человека и их особенности, обзор существующих приложений// "Science and Education" Scientific Journal / Impact Factor 3.848 May 2023 / Volume 4 Issue 5.

2. Васильева В. Создание медицинских мобильных приложений: что нужно знать//livetyping.com.

3. Damumed.kz

ӘОЖ 372.881

Темірбекова Г.Қ.

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент қ. Қазақстан

ҚАЗАҚ ТІЛІ ДӘРІСТЕРІНДЕ ЗАМАНАУИ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Мақалада қазақ тілі сабақтарында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану қарастырылады, бұл білім алушылардың оқу процесіндегі жетістіктерінің сапасына оң әсерін тигізеді. Бұл студенттердің оқу материалына қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың сын тұрғысынан ойлауы мен шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Мақалада оқу процесіндегі бағалау мен кері байланыстың маңыздылығына назар аударылады, бұл материалды тереңірек түсінуге және оқу нәтижелерін жақсартуға ықпал етеді.

Түйінді сөздер: білім беру технологиялары, педагогикалық технологиялар, сыни ойлау, имитациялық оқыту әдістері.

Темирбекова Г.Қ.

Южно-Казахстанская медицинская академия, г.Шымкент, Казахстан

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЛЕКЦИЯХ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В статье рассматривается использование информационно-коммуникационных технологий на занятиях по казахскому языку, что положительно влияет на качество достижений обучающихся в учебном процессе. Это не только повышает интерес

студентов к учебному материалу, но и способствует развитию их критического мышления и творческих способностей. Статья акцентирует внимание на значении оценки и обратной связи в учебном процессе, что способствует более глубокому пониманию материала и улучшению учебных результатов.

Ключевые слова: образовательные технологии, педагогические технологии, критическое мышление, имитационные методы обучения.

Temirbekova G.K.

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

FEATURES OF THE USE OF MODERN INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LECTURES OF THE KAZAKH LANGUAGE

Abstract

The article discusses the use of information and communication technologies in Kazakh language classes, which positively impacts the quality of student achievements in the learning process. This not only increases students' interest in the study material but also fosters the development of their critical thinking and creative abilities. The article emphasizes the importance of assessment and feedback in the learning process, contributing to a deeper understanding of the material and improving academic results.

Keywords: educational technologies, pedagogical technologies, critical thinking, simulation-based learning methods.

Білім беру технологияларының даму тенденциялары білім беруді ізгілендірумен тікелей байланысты, жеке тұлғаның өзін-өзі тануы мен өзін-өзі жүзеге асыруына ықпал етеді. «Білім беру технологиялары» термині «оқыту технологияларына» қарағанда анағұрлым сыйымды, өйткені оқыту сонымен қатар, білім алушылардың жеке қасиеттерін қалыптастыру мен дамытумен байланысты тәрбиелік аспектіні қамтиды.

Педагогикалық технологиялар дегеніміз - басымдықты жалпы білім беру мақсаттарымен, тұжырымдамалық өзара байланысты міндеттермен және мазмұнмен, білім беру процесін ұйымдастырудың формалары мен әдістерімен біріктірілген әдістер мен әдістердің күрделі жүйелері, мұнда әр ұстаным басқалар үшін із қалдырады, бұл сайып келгенде белгілі бір жағдайлар жиынтығын жасайды.

Білім беру технологиясы бұл - әдіс-тәсілдер, қадамдар жүйесі, оны орындау дәйектілігі білім алушының жеке басын оқыту, тәрбиелеу және дамыту міндеттерін шешуді қамтамасыз

етеді, ал іс-әрекеттің өзі процедуралық, яғни белгілі бір әрекеттер жүйесі ретінде ұсынылады; педагогикалық процестің компоненттерін кепілдендірілген нәтиже беретін іс-әрекеттер жүйесі түрінде әзірлеу және процедуралық іске асыру болып саналады. Оқытушылардың міндеті – білім алушының жеке басын қалыптастыру процесінде білім, білік, дағды жинақтауға бағытталған дәстүрлі оқытуды өзгерту.

Сыни тұрғыдан ойлау – Қазақстандағы білім беруді дамыту үшін маңызды болып табылатын қазіргі ең басты педагогикалық түсінік. Бұл модуль білім алушылардың да, педагогтердің де сыни тұрғыдан ойлауды дамытуды саналы және оймен қабылдауын көздейді. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз-сабақта білім алушылардың қызығушылығын арттыра отырып, өз ойыңды еркін және зерттей талпындырып, тұжырым жасау. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз — ой қозғай отырып, білім алушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгенін талдап, салыстырып, реттеп, сұрыптап, жүйелеп, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасауға бағыттау өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау. Сын тұрғысынан ойлау – оқу мен жазуды дамыту бағдарламасы. Білім алушыны оқытушымен еркін сөйлесуге, пікір таластыруға, бір-бірінің ойын тыңдауға, құрметтеуге, өзекті мәселені шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты жеңуге баулитын бағдарлама.

Сын тұрғысынан ойлау «ойлау туралы ойлану» деп сипатталған. Ол маңызды мәселелерді талқылау және тәжірибені ой елегінен өткізуді қамтиды. Бақылау, тәжірибе, толғану және пайымдау нәтижесінде алынған ақпаратты ұғыну, талдау және синтездеуде қолданылатын әдіс болып табылады. Оқытуды, оқытуда қолданылатын әдіс-тәсілдерді жақсарту мүмкіндіктерін және осы мүмкіндіктерді іске асыру түрлерін анықтауға бағытталған қалыптастырушы немесе оқу үшін бағалау деп аталады.

Оқыту әдістерін таңдауда оқытушылар сәтті педагогикалық процесс үшін кәсіби оқытудың әртүрлі әдістерін қолданады. Оқыту әдістерін таңдау көптеген факторларға байланысты: білім берудің жалпы мақсаттары мен міндеттері; білім алушылардың дайындық деңгейі; оқытушының жеке ерекшеліктері; оқу орнының материалдық жабдықталуы. Оқыту әдістері тиімділігін арттыру үшін бірнеше шарттарын білу маңызды. Олар оқытудың тиімді әдістерін пайдаланған кезде білім алушы жоғары нәтиже, яғни терең білім, пәнаралық байланыс жүргізе алады, алған білімдерін нақты өмірлік жағдайларда қолдануға дайын болса, білімнің жүйелілігі мен құрылымын дәлелдеп, көрсеткен жағдайда оқыту әдістерін тиімді деп санауға болады [1, 12].

Оқыту әдістері дегеніміз – оқытушыдан білім алушыға білім, білік және дағдыларды берудің реттелген тәсілдері. Бұл процессіз мақсаттар мен міндеттерді орындау, материалды білу және игеру мүмкін емес. Оқыту әдістерінің түрлері:

1. Практикалық әдіс бұл – белсенді әдістерге жатады, олардың негізгі мақсаты білім алушыларға теориялық дағдыларды практикада бекіту болып табылады. Одан әрі қызмет пен оқуға деген жоғары ынтаны қалыптастырады.

2. Көрнекілік әдістері – интерактивті құралдар арқылы жүзеге асырылып, жаңа материалдарды ұсыну кезінде білім алушының қабылдауы сәтті болады және адамның визуалды сенсорлық жүйесін мүмкіндігінше пайдаланады.

3. Ауызша оқыту әдістері – бірнеше ғасыр бұрын пайда болып, әлі күнге дейін қолданылып келе жатқан дәстүрлі әдістердің бірі. Сөздің көмегімен сабақ барысында ақпараттың үлкен көлемін беру мүмкіндігі бар. Білім алушылардың қабылдау танымдық процесінің аудио арнасы толық қатысуды талап етеді [2, 19].

Білім беру саласы қарқынды дамуда, жаңалықтарды құрудың өзі-уақыт талабы. Қазіргі заманғы инновациялық әдістер 2 түрге бөлінеді:

Имитациялық (имитациялайтын - жасанды модельденген ортаны құруға бағытталған) және имитациялық емес.

Имитациялық оқыту әдістері: рөлдік ойындар; дидактикалық ойындар (физикалық, психологиялық, зияткерлік); зерттеу жобалары; іскерлік ойындар (параферналияны қолдана отырып, кәсіпке ену). Оқытудың инновациялық емес әдістері: көп өлшемді матрицалар әдісі (проблемаларды морфологиялық талдау, жетіспейтін элементтерді іздеу); негізгі сұрақтар әдісі; коучинг; консалтинг; тақырыптық талқылаулар[3, 23].

Оқыту-оқушылардың игерген материалын және қаншалықты терең екенін анықтау үшін бақылауды қажет ететін процесс. Егер білімді меңгеру төмен болса, оқытушылар оқытудың әдістері мен тәсілдерін талдайды және қайта қарайды. Оқу процесін бақылаудың бірнеше түрлері бар:

1. Алдын ала бақылау –білім алушылардың жалпы дайындық жағдайын бағалау, бекіту үшін жүргізіледі.

2. Ағымдағы бақылау – өткен материалды тексеру, білімдегі олқылықтарды анықтау.

3. Тақырыптық бақылау - өткен тақырып немесе бөлім тексеруді қажет етеді, ол үшін бақылау жұмыстары, сынақтар өткізіледі.

4. Өзін – өзі бақылау – әдіс ұқсас шешім үлгілерімен жұмыс істеуді қамтиды, тапсырмаларға жауаптар ұсынылады-білім алушының мақсаты дұрыс жауап алуға әкелетін шешімді табу.

Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазіргі заман талабына сай білім беру мәселесі сол қоғам мүддесіне сай болуы керек. Өз ісінің шебері ғана жоғары жетістіктерге жетеді. Қазіргі таңда пәнді жақсы, терең білетін, сабақтағы тақырыпты толық қамтитын, оны білім алушыға жеткізе алатын, әр түрлі деңгейдегі тапсырмаларды білу, оқытудың дәстүрлі және ғылыми жетілдірілген әдіс-амалдарын, құралдарын еркін меңгеретін, білім алушылардың пәнге қызығушылығын арттыра отырып, дарындылығын дамытудағы іздену-зерттеу бағытындағы тапсырмалар жүйесін ұсыну - өмір талабы.

Қорыта айтқанда, әрбір педагогикалық технология жеке тұлғаның өзін-өзі дамытуға, оның өзіндік және шығармашылық қабілетін арттыруға, қажетті іскерліктері мен дағдыларын қалыптастыруға және өзін-өзі дамытуына қолайлы жағдай жасауға қажетті объективті әдістемелік мүмкіндіктерін қамтиды. Сонымен, жаңа педагогикалық технология, біріншіден, оқытушы шеберлігін жетілдіруге ықпал жасаса, екіншіден, білім алушының ойлау қабілетінің ұштала түсуіне әсер етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Монахов В.М. Проектирование и внедрение новых технологий обучения. – Москва: Педагогика, 1990.
2. Янушкевич Ф. Технология обучения в школе высшего образования. – Москва: Высшая школа, 2000.
3. Жанпеисова М.М. Модульдік оқыту технологиясы. – Алматы, 2002.
4. Сабақ тиімділігін арттыратын 370 әдіс: «Әдістемелік нұсқаулық/Б.К.Умиралиева, З.А.Сапарбаева. «Нұрдана- LTD» баспасы, 2017

УДК 811.411.22

Жумабек А. К., Ф.А.Каспанова

«Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

РОЛЬ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация

В статье рассматривается роль фразеологизмов в русском языке, их значение для выразительности и образности речи. Подчеркивается, что фразеологизмы делают речь более яркой, эмоциональной и насыщенной, а также играют важную роль в передаче национальных ценностей и культурных особенностей. перевод на английский язык язык

Ключевые слова:

Выразительность речи, образность, культурное наследие, народная мудрость, литературные произведения, сжатие информации, идентичность, самобытность, речевые возможности, менталитет

Жұмабек А. К., Ф. А. Каспанова

"Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы", Шымкент, Қазақстан

ОРЫС ТІЛІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ БІРЛІКТЕРДІҢ РӨЛІ

Аңдатпа

Мақалада орыс тіліндегі фразеологиялық бірліктердің рөлі, олардың сөйлеудің экспрессивтілігі мен бейнесі үшін маңызы қарастырылады. Фразеологиялық бірліктер сөйлеуді жарқын, эмоционалды және бай етеді, сонымен қатар ұлттық құндылықтар мен мәдени ерекшеліктерді жеткізуде маңызды рөл атқарады. ағылшын тіліне аударма

Түйін сөздер:

Сөйлеудің экспрессивтілігі, бейнелілігі, мәдени мұрасы, халықтық даналығы, әдеби шығармалары, ақпаратты қысу, сәйкестілік, сәйкестілік, сөйлеу мүмкіндіктері, менталитет

Zhumabek A. K., F.A.Kaspanova

JSC "South Kazakhstan Medical Academy", Shymkent, Kazakhstan

THE ROLE OF PHRASEOLOGICAL UNITS IN THE RUSSIAN LANGUAGE

Abstract

The article examines the role of phraseological units in the Russian language, their importance for expressiveness and imagery of speech. It is emphasized that phraseological units make speech more vivid, emotional and intense, and also play an important role in conveying national values and cultural characteristics. English translation language

Keywords:

Expressiveness of speech, imagery, cultural heritage, folk wisdom, literary works, compression of information, identity, originality, speech capabilities, mentality

В русском языке фразеологизмы служат для выразительности речи, её образности, яркости и точности. Употребляя такие сочетания, мы придаем своему рассказу эмоциональность, афористичность и даже метафоричность. Допустим, я скажу, что девочка

плакала. Это будет звучать обычно. А если представим, что она ревела как белуга, то сразу увидим печальную картину.

Русский язык очень богат фразеологизмами. К фразеологическим выражениям большинство учёных относят пословицы, поговорки, меткие и яркие выражения писателей, учёных, общественных деятелей, ставшие крылатыми. Одни из них употребляются в переносном значении, другие - в прямом значении. Фразеологизмы делают нашу речь более яркой и выразительной и поэтому широко используются в литературном языке. Большая часть фразеологизмов отражает глубоко народный, самобытный характер русского языка. Значительная часть фразеологических оборотов относится к разговорному стилю, имеет нередко ярко выраженную окрашенность. Многие фразеологизмы свойственны книжным стилям и могут характеризоваться оттенками торжественности, официальности, иногда иронии, шуток. Чтобы речь была яркой, образной, а иногда и доступной, человек использует крылатые слова и выражения. Это говорит о знании языка, его истории, умении пользоваться речевыми возможностями, подчёркивает его самобытность, индивидуальность. Речь человека, в которой встречаются фразеологизмы, более яркая, эмоциональная, раскрывает характер собеседника, привлекает слушателей, делает общение более интересным.

Также фразеологизмы занимают важное место в русском языке, выполняя множество функций и обогащая речь на различных уровнях. Они представляют собой устойчивые словосочетания, которые имеют специфическое значение, отличное от значения отдельных слов. Рассмотрим подробнее роль фразеологизмов в русском языке.

1. Выразительность и образность. Фразеологизмы придают речи яркость и эмоциональность. Например, вместо простого утверждения, что кто-то грустит, можно сказать, что он «плачет как белуга», что создает более живую картину. Устойчивые выражения помогают передать чувства и настроения, делая общение более насыщенным.

2. Культурное наследие. Многие фразеологизмы основаны на народных традициях, литературных произведениях и исторических событиях. Они выражают национальные ценности и мировосприятие, отражая богатство русской культуры. Например, выражение «золотая середина» указывает на важность баланса и умеренности.

3. Сжатие информации. Фразеологизмы позволяют компактно передавать сложные идеи. Вместо длинного объяснения можно использовать устойчивое выражение, что делает речь более лаконичной. Например, «время — деньги» мгновенно подчеркивает важность эффективного использования времени.

4. **Стилевые функции.** **Фразеологизмы используются в различных стилях речи — от разговорного до литературного. Это помогает разнообразить речь и придавать ей разные оттенки. Например, некоторые выражения могут звучать торжественно, другие — иронично.**

5. **Идентичность и самобытность.** **Использование фразеологизмов говорит о знании языка и его истории, подчеркивает индивидуальность и самобытность говорящего. Речь, насыщенная фразеологизмами, более выразительна и интересна, что делает общение увлекательнее.**

Сравнение с казахским языком

1. **Культурные различия:** Казахские фразеологизмы также основаны на народной мудрости, обычаях и традициях. Например, фразеологизм «су ішсең – мені ұмытпа» (если пьешь воду, не забудь обо мне) говорит о ценности взаимопомощи и уважения к родным.

2. **Эмоциональная выразительность:** Как и в русском языке, казахские фразеологизмы придают речи эмоциональную окраску и яркость. Они могут передавать чувства, которые сложно выразить обычными словами.

3. **Упрощение коммуникации:** Казахские фразеологизмы, подобно русским, помогают экономить время на объяснениях. Например, выражение «қолыңнан келсе» (если твои руки способны) подразумевает, что кто-то должен сделать что-то.

4. **Уникальные конструкции:** В казахском языке есть фразеологизмы, которые не имеют аналогов в русском, и наоборот. Это свидетельствует о различиях в восприятии и интерпретации реальности.

Фразеологизмы в русском и казахском языках служат важным инструментом для передачи культурной идентичности и особенностей мышления. Их использование помогает не только в общении, но и в понимании менталитета и традиций каждого народа. Сравнение фразеологизмов этих языков может углубить наше понимание лексической и культурной специфики, а также выявить общее и различное в языках и культурах.

Список использованной литературы

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Фразеологизм> - википедия
2. <http://wiki.uspi.ru/index.php/> - происхождение
3. Фразеологический словарь русского языка: Свыше 4000 словарных статей / Л.А. Войнова, В.П. Жуков, А.И. Молотков, А.И. Фёдоров; Под ред. А.И. Молоткова. – 4-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1987. – 543 с.

ӘОЖ 372.881

Шәкір А.Ә., Темірбекова Г.Қ.

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ, Шымкент қ, Қазақстан

БОЛАШАҚ ДӘРІГЕРЛЕРДІ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ НЕГІЗІНДЕ МАМАНДЫҚҚА ДАЯРЛАУ

Аңдатпа

Бұл мақалада біздің мәдени және рухани құндылықтарымыз арқылы ұлттық сана мен мақтаныш деңгейі жоғары болашақ дәрігерлерді тәрбиелеудің маңыздылығы мен орны қаралады. Бұдан басқа, авторлар болашақ дәрігерлердің бойында олардың рухани-адамгершілік қасиеттерін дамытуға бағытталған мейірімділік, адамгершілік, мейірімділік, борыш сезімі, адалдық, қадір-қасиет және еңбексүйгіштік сияқты қасиеттерді тәрбиелеу қажеттігін атап өтеді.

Түйін сөздер: *рухани, болашақ дәрігерлер, ұлттық құндылықтар, ұлттық білім, дәстүр, мәдениет, халық, тұлға.*

Шакир А.А., Темирбекова Г.К.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», г.Шымкент, Казахстан

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ К СПЕЦИАЛЬНОСТИ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ

Аннотация

В этой статье рассматривается важность и место воспитания будущих врачей с высоким уровнем национального сознания и гордости через наши культурные и духовные ценности. Кроме того, авторы подчеркивают необходимость воспитания у будущих врачей таких качеств, как доброта, нравственность, милосердие, чувство долга, честность, достоинство и трудолюбие, направленных на развитие их духовно-нравственных качеств.

Ключевые слова: *духовный, будущие врачи, национальные ценности, национальное образование, традиция, культура, народ, личность.*

Shakir A.A, Temirbekova GK.

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

PREPARING FUTURE DOCTORS FOR A SPECIALTY BASED ON NATIONAL EDUCATION

Abstract

This article discusses the importance and role of educating future doctors with a high level of national consciousness and pride through our cultural and spiritual values. Additionally, the authors emphasize the need to instill qualities in future doctors such as kindness, morality, compassion, sense of duty, honesty, dignity, and diligence, aimed at developing their spiritual and moral character.

Keywords: spiritual, future doctors, national values, national education, tradition, culture, people, personality.

Ұлттық құндылықтар - қандай да бір этникалық қауым өкілдерінің өзіндік тарихи көрінісі бар рухани мұраттарының жиынтығы. Ұлттық құндылықтардың әрбір халықтың өмірінде алатын орны өзгеше екені белгілі. Сондықтан әрбір жаңа ұрпақ үшін мәнді тәрбие – ұлттық тұрғыдағы тәрбие үлгісі болып табылады.

Мәдениетімізде, ата тарихымызда қазақ дәстүрімізді, мәдениетімізді, ұлттық мұраларымызды дәріптейтін бағыттары көп. Қазақтың ұлттық құндылықтарын жаңғырту бүгінгі мемлекеттен өзінің ішкі және сыртқы саясатын ұлттық сипатта жүргізуді талап етеді. Қазақи рухы биік ұлттық идеяның қалыптасуында ұлттық құндылықтардың маңызы зор. Ұлттық тәрбие туралы идея бүгінгі күн талабы мен өмірлік қажеттіліктен туындап отыр. Ұлттық идея – қазақ халқы тудырған моральдық нормаларда және ұлттық құндылықтарда бекітілген патриоттық тәжірибені меңгеру, ұлттық этномәдени дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды тану, тарихты құрметтеу арқылы іске асырылады.

Қазақ елінің тарихын насихаттап, өскелең ұрпақты ұлтжанды етіп тәрбиелейтін, әрқашан мемлекеттік мүддені көздеп, мемлекеттік тәуелсіздігіміздің мәңгі баянды болуын насихаттау жолында аянбай еңбек етуіміз керек. Тарихты оқу арқылы отаншылдыққа, өз халқына, басқа халықтарға деген сүйіспеншілікке, еңбек сүйгіштікке, Отаны үшін кез келген қиындыққа әзір тұруға, халықтар арасындағы достық пен ынтымақтастыққа, қоғам үшін, халық үшін, елі үшін қызмет етуге дайын болуға, адалдыққа, шыншылдыққа, тазалыққа, қарапайымдылыққа, кішіпейілділікке тәрбиеленеді.

Заманауи медицина саласында кәсіби мамандардың тәрбиесі мен даярлығына ұлттық тәрбие негізінде қарау ерекше маңызға ие. Денсаулық сақтау саласы тек медициналық білім мен дағдыларды талап етпейді, сонымен қатар, дәрігердің адамгершілік, этикалық және мәдени құндылықтарын дамытуға бағытталған

. Бүгінгі таңда медицина саласы тек қана кәсіби білім мен дағдыларды талап етпейді, сонымен қатар дәрігердің адамгершілік, этикалық және мәдени құндылықтарын дамытуға ерекше назараударады. Сондықтан болашақ дәрігерлерді ұлттық тәрбие негізінде даярлау мәселесі өзекті болып отыр. Ұлттық тәрбие

бұл халықтың мәдениеті, дәстүрлері мен тарихын дәріптеу арқылы жастардың моральдық және рухани құндылықтарын қалыптастыру процесі.

Ұлттық тәрбие бұл халықтың дәстүрлері, мәдениеті, тарихы мен құндылықтарына негізделген білім мен тәрбие беру жүйесі. Болашақ дәрігерлерді ұлттық тәрбие негізінде даярлау олардың кәсіби қызметіне және қоғамдағы әлеуметтік жауапкершілігіне оң әсер етеді. Ұлттық дәстүрлер мен құндылықтарды дәріптеу арқылы жастардың адамгершілік ұстанымдарын қалыптастыруға мүмкіндік туындайды.

Ұлттық тәрбие бұл әрбір халықтың өзіндік ерекшеліктерін, мәдениетінің және руханиятының негіздерін сақтауға және дамытуға бағытталған тәрбие жүйесі. Қазақ халқының дәстүрлері мен мәдениеті, тарихы мен әдет-ғұрыптары – жастардың бойына ұлттық сана-сезімді, патриотизмді, жауапкершілікті дарытуда үлкен рөл атқарады.

Дәрігер қоғамның денсаулығын сақтау мен нығайтатын тұлға. Олар тек ауруды емдеп қана қоймай, адамдарға моральдық және психологиялық қолдау көрсетеді. Сондықтан, ұлттық тәрбие арқылы дәрігердің өз халқына, мәдениетіне және ұлттық құндылықтарына деген сүйіспеншілігін арттыру өте маңызды. Қазақ мәдениетінің көп ғасырлық тарихы, оның ішінде медицинадағы дәстүрлі тәжірибелер, жастарға ұлттық болмысты түсіну мен құрметтеуге ықпал етеді. Мұндай білім білім алушыларға халықтың денсаулық сақтау жүйесіндегі тарихи тәжірибелерді, медициналық этиканы және емшілік өнерін игеруге мүмкіндік береді.

Дәрігер тек ауруларды емдейтін емес, сонымен қатар, қоғамда адамгершілік құндылықтарды насихаттайтын тұлға. Дәрігердің рөлі:

Аурудан құтқару: Дәрігерлер пациенттердің физикалық денсаулығын қалпына келтіре отырып, оларды психологиялық тұрғыда да қолдауы қажет. **Қоғамдық жауапкершілік:** Дәрігерлер өз қоғамдарының әл-ауқаты мен денсаулығына жауап береді. Олар халық арасында денсаулықты нығайту, аурулардың алдын алу шараларын ұйымдастыру сияқты жұмыстарды атқарады.

Болашақ дәрігерлерді даярлау процесінде ұлттық тәрбие элементтеріненгізу, мысалы:

- **Тарихи тәжірибені зерттеу:** Қазақ халқының дәстүрлі медицинасын зерттеу арқылы студенттер дәстүрлі емдеу әдістерін, өсімдіктердің емдік қасиеттерін және ата-

бабалардың даналығын игере алады. Бұл тәжірибелерқазіргі заманғы медицинаның тиімділігі н арттыруға ықпал етуі мүмкін.

• **Мәдениет пен дәстүрлерді насихаттау:** Медицина білім беру бағдарламаларына ұлттық мәдениетті, әдет-ғұрыптарды, рәсімдерді және медициналық этиканы енгізу қажет. Білім алушылар ұлттық құндылықтарды біліп, оларды кәсіби өмірінде қолдана алады.

• **Адамгершілік пен этиканы дамыту:** Дәрігерлердің әлеуметтік жауапкершілігін арттыру үшін оларға мейірімділік, қамқорлық, адамдарға деген сүйіспеншілік, этикалық нормалар мен стандарттарды үйрету маңызды. Бұл қасиеттер пациенттермен қарым-қатынаста және кәсіби қызметте маңызды рөл атқарады.

Болашақ дәрігерлерді ұлттық тәрбие негізінде даярлау – бұл медицина саласындағы кәсіби білім мен адамгершілік қасиеттерді үйлестіре отырып, оларды жауапты, мәдениетті және әлеуметтік тұрғыдан саналы маман етіп шығару. Осылайша, ұлттық тәрбие дәрігердің кәсіби шеберлігін ғана емес, сонымен қатар оның адамгершілік болмысын да қалыптастырады. Осындай жүйелі жұмыстар арқылы жастардың медицина саласын да терең білім мен мейірімділік, этика мен мәдениеттілік принциптерін меңгеруіне ықпал етіледі. Бұл өз кезегінде денсаулық сақтау жүйесінің тиімділігін арттырып, қоғамның әл-ауқатын нығайтуға бағытталған болады.

Болашақ дәрігерлерді ұлттық тәрбие негізінде даярлау үшін білім беру мекемелерінде келесі іс-шараларды жүзеге асыруға болады:

• **Семинарлар мен тренингтер:** Ұлттық тәрбие тақырыбында семинарлар өткізіп, білім алушылармен практикалық тренингтер ұйымдастыру.

• **Курс бағдарламалары:** Ұлттық мәдениет, тарих, дәстүрлі медицина және этика бойынша арнайы курстар енгізу.

• **Дәстүрлі медицина орталықтарымен ынтымақтастық:** Білім алушыларды тәжірибе алмасу үшін дәстүрлі медицина орталықтарымен байланыс орнату.

Қорытындылай келе, Ұлы ағартушы Ахмет Байтұрсыновтың: «Балам деген жұрт болмаса, жұртым дейтін бала қайдан болсын» дегендей бірігіп ұрпақ тәрбиесін қолға алу маңызды. Тәрбие беруде ұлттық құндылықтарымыз арқылы жол көрсетер болсақ, жастарымыз қазақстан қоғамының әлеуметтік-мәдени өзгерістеріне жоғары мәдениетті деңгейде бейімделе алады.

Әдебиеттер тізімі:

- 1. Жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтар мен педагогтердің жаңашыл тәсілдері негізінде тәрбие жүйесін жаңарту жолдары: әдістемелік құрал. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2013. – 64 б.
- 2. Омарова Г.А. Духовно-нравственное воспитание студентов вузов на основе общечеловеческих ценностей: Автореф. дис... канд.пед.наук / Г.А. Омарова. – Алматы, 2010. – 25 с.
- 4. Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақ тәлім-тәрбиесі. – Алматы, 1995. – 352б.

УДК 378.3

Sarsenbayeva A., Abiyeva D.N.

«South Kazakhstan Medical Academy» JSC, Shymkent, Kazakhstan

THE ROLE OF ENGLISH IN MEDICINE

Abstract

This article is devoted to the importance of English in medicine. This article concludes that English is now an integral part of the work of every medical worker. This topic is relevant today, when humanity has expanded its information and territorial boundaries.

Keywords: *English in medicine, theoretical provisions, special treatment methods, English for doctors.*

Сәрсенбаева А., Абиева Д. Н.

"Оңтүстік Қазақстан Медицина Академиясы" АҚ, Шымкент Қ., Қазақстан

АҒЫЛШЫН ТІЛІНІҢ МЕДИЦИНАДАҒЫ РӨЛІ

Аңдатпа

Бұл мақала медицинадағы ағылшын тілінің маңыздылығына арналған. Бұл мақалада ағылшын тілі қазір әрбір медицина қызметкерінің жұмысының ажырамас бөлігі болып табылады деген қорытындыға келеді. Бұл тақырып адамзат өзінің ақпараттық және аумақтық шекарасын кеңейткен бүгінгі таңда өзекті болып табылады.

Түйін сөздер: *Медицинадағы ағылшын тілі, теориялық ережелер, арнайы емдеу әдістері, дәрігерлер үшін ағылшын тілі.*

Сәрсенбаева А., Абиева Д.Н.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

РОЛЬ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ

Аннотация

Данная статья посвящена значению английского языка в медицине. В данной статье сделаны выводы о том, что сейчас английский язык является неотъемлемой частью работы каждого медицинского работника. Эта тема актуальна сегодня, когда человечество расширило свои информационные и территориальные границы.

Ключевые слова: *Английский язык в медицине, теоретические положения, специальные методы лечения, английский язык для врачей.*

In today's world, where the borders of different countries are becoming easier to overcome, especially for professionals in the medical field, importance of English is significantly increasing.

Globalization and accelerated exchange of information require knowledge of the language of international communication and, in particular, its special features and the use of terminology in the medical professions. Consequently, it becomes urgently necessary to acquire reading skills and a good understanding of the medical literature in the English language for progressing to the level required for communication with colleagues from the USA, the UK, Australia, Israel and other countries known for their significant achievements in the development of medicine.

Why should a doctor know English? First of all, it may seem that the doctor's knowledge of English is not the key aspect in professional growth. In fact, if you aim at the constant improvement of skills and want to work in a prestigious clinic, and even more so, to cooperate with your foreign colleagues, you must know English. Let's see how the knowledge of English helps a doctor.

1. The doctor who speaks English is better aware of current trends in medicine.

Knowing English, you can freely read foreign medical journals, most of the modern books on medicine; get acquainted with publications in the English language on medical websites. And, of course, in terms of volume and relevance, such information significantly compares favorably with the information available in Russian or Kazakh.

Knowledge of the English language allows you to improve skills continuously and keep abreast of advanced diagnostic and treatment methods.

But why English? Because of the fact that scientific publications, primarily, are available for a wide range of readers just in English, and it can take a lot of time before they will be translated into Russian or Kazakh. In the scientific community, and not only, English is the language of international communication.

2. Knowing English, you can get or continue medical education abroad.

If you are only going to be a doctor, you may enter a foreign university, and proficiency in English is one of the main conditions for the implementation of your plans.

You do not need a large sum of money to study at a foreign university. There are various training programs for prospective students, so that you can study abroad without spending too much money, but without knowledge of foreign languages, it is impossible. First and foremost, we are talking about English.

If you are already a general practitioner and would like to grow professionally, it is possible to do an internship in a foreign clinic, a refresher course and advanced professional training abroad to participate in international research projects in the field of medicine. But for this, you will also need knowledge of the English language.

3. Knowledge of English will allow you to participate in medical conferences abroad. Prestigious clinics are interested in ensuring their physicians' participation in various scientific events abroad, such as conferences devoted to medical issues. Therefore, if you work in a clinic or in research institute, you have the opportunity to make a business trip abroad, but for this, you need a good knowledge of English, because such events are usually held in English.

4. Knowledge of English will allow you to work in a team with foreign specialists. Many domestic clinics cooperate with foreign medical institutions, invite foreign experts to work or carry out consultations in difficult cases, to make a diagnosis jointly or to determine the methods of treatment of patients. In addition, doctors speaking English fluently, are invited to participate in international clinical trials

5. Knowledge of English allows the doctor to have an appointment with foreign patients in private clinics. Probably, if you work in a small clinic of a small town, only your compatriots will seek your medical advice. But, for example, in a private clinic of the capital city, cooperating with insurance companies, you can have foreign patients. If you plan to work or undertake an internship abroad, you cannot do it without knowledge of the English language.

6. To know English is prestigious. Regardless of your occupation, whether you are a doctor or another specialist, if you can speak foreign languages, you will be considered more valuable asset in any company cooperating with foreign partners or not. Knowledge of the English language says about your education, emphasizes that you are a modern, open personality, aimed at self-improvement.

As you can see, a doctor has many reasons to learn English. The level of English must be quite high. The doctor must be familiar with medical terminology, be able to read and fully understand even the most difficult medical texts, have listening comprehensive skills, communicate with colleagues from other countries. The doctor should speak English clearly, so that the other

person can understand every word, including medical “jaw-breakers”. Of course, all the doctors know Latin, it helps avoid any confusion in medical terms, but a living language is still necessary for dialogue. Even more, you cannot talk to foreign patients using the Latin language.

Having analyzed all the above mentioned points, we came to the conclusion that the English language was very important in medicine. This is the language that connects the knowledge and achievements of different countries, makes it possible to transfer the experience, skills and knowledge. In our time, every physician should know Medical English.

References:

1. Collins, F. S., & Varmus, H. (2015). A new initiative on precision medicine. *New England Journal of Medicine*, 372(9), 793-795.
2. Topol, E. J. (2019). High-performance medicine: the convergence of human and artificial intelligence. *Nature Medicine*, 25(1), 44-56.
3. Mason, C., & Dunnill, P. (2008). A brief definition of regenerative medicine. *Regenerative Medicine*, 3(1), 1-5.
4. Kuhn, T. S. (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.
5. 12 Innovations That Will Change Health Care and Medicine in the 2020s. URL: <https://time.com/5710295/top-health-innovations/>
6. Top 10 Medical Innovations for 2022 Unveiled. URL: <https://consultqd.clevelandclinic.org/top-10-medical-innovations-for-2022-unveiled/>

УДК 811.2

Құдайбергеноұлы Н., Утегенова Г.М.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ВЛИЯНИЕ ИНТЕРНЕТА И СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА ЯЗЫК МЕДИЦИНЫ

Аннотация

Статья посвящена анализу влияния интернета и социальных сетей на трансформацию языка медицины. Автор рассматривает, как цифровая среда способствует популяризации медицинских терминов среди широкой аудитории, упрощению профессиональной лексики и созданию новых понятий, связанных с технологиями, такими как телемедицина и искусственный интеллект. Обсуждаются плюсы и минусы доступности медицинской информации: с одной стороны, повышение осведомленности

населения, с другой — риски дезинформации. Также акцентируется внимание на изменении форм профессиональной коммуникации, вызванных онлайн-конференциями и научными публикациями в сети. Делается вывод о необходимости адаптации медицинского языка к новым реалиям и важности поддержания этических стандартов.

Ключевые слова: Интернет, социальные сети, язык медицины, медицинская терминология, доступность информации, телемедицина, искусственный интеллект, дезинформация.

Құдайбергенұлы Н. Утегенова Г.М.

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ, Шымкент, Қазақстан

ИНТЕРНЕТ ПЕН ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДІҢ МЕДИЦИНА ТІЛІНЕ ӘСЕРІ

Аңдатпа

Мақалада интернет пен әлеуметтік желілердің медициналық тілдің өзгеруіне ықпалы талданады. Автор цифрлық орта медициналық терминдердің қарапайым аудитория арасында танымал болуына, кәсіби лексиканың оңайлауына және телемедицина мен жасанды интеллект сияқты технологияларға байланысты жаңа ұғымдардың пайда болуына қалай ықпал ететінін қарастырады. Медициналық ақпараттың қолжетімділігінің артықшылықтары мен кемшіліктері талқыланады: бір жағынан, халықтың хабардарлығының артуы; екінші жағынан, жалған ақпарат тарату қаупі. Сондай-ақ, онлайн конференциялар мен интернеттегі ғылыми жарияланымдар арқылы кәсіби коммуникация формаларының өзгеруіне назар аударылады. Мақалада медициналық тілдің жаңа шындықтарға бейімделу қажеттілігі және этикалық стандарттарды сақтау маңыздылығы атап өтіледі.

Түйін сөздер: Интернет, әлеуметтік желілер, медицина тілі, медициналық терминология, ақпараттың қолжетімділігі, телемедицина, жасанды интеллект, жалған ақпарат (дезинформация), кәсіби коммуникация.

Kudaybergenuly N., Utegenova G.M.

«South Kazakhstan Medical Academy» JSC, Shymkent, Kazakhstan

THE INFLUENCE OF THE INTERNET AND SOCIAL NETWORKS ON THE LANGUAGE OF MEDICINE

Abstract

The article analyzes the impact of the Internet and social networks on the transformation of medical language. The author examines how the digital environment contributes to the popularization of medical terms among the general audience, simplification of professional vocabulary, and the creation of new concepts related to technologies such as telemedicine and artificial intelligence. The advantages and disadvantages of accessible medical information are discussed: on the one hand, increased public awareness; on the other, the risks of misinformation. Attention is also focused on changes in professional communication formats caused by online conferences and scientific publications on the web. The article concludes with the necessity of adapting medical language to new realities and the importance of maintaining ethical standards.

Key words: *Internet, Social networks, Medical language, Medical terminology, Information accessibility, Telemedicine, Artificial intelligence, Misinformation, Professional communication.*

Интернет – это не просто средство для передачи информации, он стал мощным фактором, изменяющим общественные структуры, культурные нормы и профессиональные практики. В наше время интернет - самый распространённый и доступный мир, в котором можно находить ответ на любой вопрос и не только. Интернет значительно изменил многие сферы жизни, и медицина не стала исключением. В медицине это влияние особенно заметно, так как традиционно закрытая и специализированная сфера стала более распространённой среди простого народа. Одним из ключевых изменений, которое принес интернет, является трансформация медицинского языка. Благодаря интернету, информационный доступ расширился, а способы их использовать упростились. Началось взаимодействие специалистов из разных стран, а также появились новые цифровые инструменты.

Так как же интернет и социальные сети влияют на язык медицины? Благодаря интернету медицинская информация стала доступной не только для профессионалов, но и для широкой аудитории. Это привело к популяризации ряда медицинских терминов, которые раньше использовались исключительно среди профессионалов. Люди все чаще используют такие термины, как «антиоксиданты», «холестерин», «пандемия», «вакцина», «пробиотики», «гастрит», что свидетельствует о повышении уровня осведомленности населения о медицинских вопросах. Но имеется ввиду, что такая доступность информации имеет и обратную сторону. Часто сложные медицинские термины люди распространяют или принимают неправильно, что может привести к дезинформации и неверным действиям в отношении к здоровью.

С развитием интернета и доступом к огромному объему информации медицинская терминология подверглась значительным изменениям. Медицинские учреждения начали адаптировать свои информационные материалы для широкой аудитории, что привело к упрощению терминологии. Например, вместо термина «гипертония» чаще используется «высокое давление». Это упрощение не только помогает. Появление новых технологий, методов диагностики и лечения привело к возникновению новых терминов. Например, такие термины как «телемедицина», «Электронная медицинская карта», «дигитализация медицины», «бионика», «персонализированная медицина» и «виртуальная реальность (VR) в медицине» появились именно благодаря распространению интернет-технологий.

Как же интернет-коммуникаций влияют на профессиональную лексику? Интернет также изменил формы общения между медицинскими специалистами. Виртуальные конференции, вебинары, онлайн-курсы способствуют развитию цифрового формата профессиональных дискуссий. Это изменяет и структуру медицинского языка. Например, в электронной переписке медицинские работники часто используют сокращенные формы слов и упрощенные термины. Кроме того, интернет ускоряет процессы международного научного обмена. Исследования, которые ранее распространялись медленно, теперь мгновенно становятся доступны благодаря публикациям в научных онлайн платформах. Это приводит к появлению новых заимствованных терминов и их быстрому интегрированию между странами и в их языки. Онлайн – доступ к научным статьям и медицинским исследованиям способствовал распространению информации среди пациентов и их семей.

С развитием интернет-технологий и искусственного интеллекта в медицине появились новые формы взаимодействия с медицинским языком. Например, системы распознавания речи, используемые для ведения электронных медицинских записей, преобразуют устные консультации в текст. Это создает новые вызовы в контексте точности передачи медицинской информации, так как автоматические системы могут ошибаться в интерпретации сложных терминов. Искусственный интеллект также активно используется в диагностике и анализе данных, что требует разработки специализированно языка, включающего понятия из областей математики, программирования и медицины.

Влияние интернета на язык медицины является многоаспектным и продолжает развиваться. Он способствует упрощению языка, изменению взаимодействия между специалистами и пациентами, а также появлению новых терминов и понятий. В то же время это вызывает новые вызовы, связанные с дезинформацией и необходимостью поддержания этических стандартов. Язык медицины, как отражение изменяющегося общества, будет продолжать адаптироваться новым поколениям, формируя будущее как для медицинских

работников, так и для пациентов. Важно, чтобы все участники процесса продолжали работать над улучшением коммуникации, обеспечивая высокое качество медицинской помощи в условиях, которые диктует современный мир.

Список литературы

1. Веденеев, В. А. Влияние социальных сетей на медицину: новые вызовы и возможности. – М., 2020. – С.70.
2. Соловьева, А. Н. Медицинский язык в эпоху цифровых технологий. – М., 2021.- С. 68.
3. Шевченко, И. П. Интернет и здоровье: как цифровые технологии меняют подход к медицинской информации. – М., 2019. – С.148.

УДК 378.3

Орымбаева А., Абиева Д. Н.

"Оңтүстік Қазақстан Медицина Академиясы" АҚ, Шымкент Қ., Қазақстан

АҒЫЛШЫН ТІЛІНІҢ МЕДИЦИНАДАҒЫ МАҢЫЗЫ

Аңдатпа

Бұл мақала медицинадағы ағылшын тілінің маңыздылығына арналған. Бұл мақалада ағылшын тілі қазір әрбір медицина қызметкерінің жұмысының ажырамас бөлігі болып табылады деген қорытындыға келеді. Бұл тақырып адамзат өзінің ақпараттық және аумақтық шекарасын кеңейткен бүгінгі таңда өзекті болып табылады.

Түйін

сөздер: Медицинадағы ағылшын тілі, теориялық қереселер, арнайы емдеу әдістері, дәрігерлер үшін ағылшын тілі.

Орымбаева А., Абиева Д.Н.

АО «Южно-Казахстанская медицинская академия», Шымкент, Казахстан

ВАЖНОСТЬ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ

Аннотация

Данная статья посвящена значению английского языка в медицине. В данной статье сделаны выводы о том, что сейчас английский язык является неотъемлемой частью

работы каждого медицинского работника. Эта тема актуальна сегодня, когда человечество расширило свои информационные и территориальные границы.

Ключевые слова: Английский язык в медицине, теоретические положения, специальные методы лечения, английский язык для врачей.

Orymbaeva A., Abiyeva D.N.

«South Kazakhstan Medical Academy» JSC, Shymkent, Kazakhstan

THE IMPORTANCE OF ENGLISH LANGUAGE IN MEDICINE

Abstract

This article focuses on the value of English in medicine. In this article, conclusions about what is now the English language is an integral part of every medical worker. This topic is relevant today, when humanity has expanded its information and territorial boundaries.

Key words: English in medicine, theoretical statements, special therapies, English for doctors.

In the modern world, where it is becoming increasingly easier to cross the borders of different countries, especially for specialists in the field of medicine, the importance of the English language is noticeably increasing.

Globalization and acceleration of information exchange require knowledge of the language of interethnic communication and, in particular, its features, as well as the use of terminology in medical and related professions. It would seem, why does a doctor need a foreign language, for example, English, since he is already studying Latin? The thing is that Latin is not a common language; it is used in recipes and terminology, but is not at all suitable for communication and literature. Any doctor, if he does not want to stop in his professional development somewhere at the level of a provincial FAP, must know at least English. The main goal of teaching a foreign language in a medical institution is the practical use of a foreign language “as a means of professional communication, information activities and further self-education.”

Today, when imported drugs dominate the drug market, medical institutions are supplied mainly with imported equipment, when many of our compatriots go abroad for treatment and need medical history extracts in a foreign language, the problem of medical translation is especially acute. Any mistake in medical translation can cost the patient his health and even his life. Without knowledge of medical terminology, speech patterns and set phrases in English, it is difficult to build your career, if we talk about the field of medicine.

All doctors emphasized that currently there is an increasing need for direct communication skills, mainly in the context of a scientific conference, in situations of exchanging work experience, familiarization with specific techniques, familiarization with the work of medical institutions, etc. The need to know English is explained by the following aspects:

Opportunity to read foreign medical periodicals and scientific publications. The thing is that English is the international language of science, and foreign publications have much newer information also because the most modern research base, constantly updated, is located in foreign countries;

Knowledge of the language makes it possible to continue your studies abroad, in the most advanced institutions. In addition, this provides an opportunity to train in leading clinics in the world;

Opportunity to participate in international congresses, conferences, and business trips on an equal basis with other doctors. This is an invaluable experience that you can learn from each other, improving your professional level;

Knowledge of the language opens the door to cooperation on an interethnic basis, teamwork, and research work. In addition, this is a real opportunity to work (treat) with foreign patients;

And, in the end, knowledge of a foreign language, especially English, is simply prestigious and once again testifies to your educational and intellectual level. Why does a doctor need to know English?

At first glance, it may seem that for a doctor, knowledge of English is not at all a factor in professional growth. In fact, if you are focused on continuous improvement of your qualifications and expect to work in a prestigious clinic, and even more so, collaborate with foreign colleagues, you cannot do without English. Let's figure out exactly how knowledge of English helps in the work of a doctor. A doctor who speaks English is better informed about modern medical trends. Knowing English, you can freely read foreign medical journals, the most modern books on medicine, and get acquainted with publications on English-language medical websites. And, of course, in terms of volume and relevance, such information is significantly superior to information available in Russian or Ukrainian. Thus, knowledge of English allows you to constantly improve your skills and keep abreast of advanced diagnostic and treatment methods.

But why do you need English for this? The fact is that scientific publications, first of all, become available to a wide range of readers in English, and a lot of time may pass before they are translated into Russian or Ukrainian. In the scientific community, and not only, English is the language of international communication.

Knowing English, you can receive or continue medical education abroad. If you are just planning to study to become a doctor, perhaps you would like to enroll in a foreign university, and proficiency in English is one of the main conditions for the implementation of your plans. Practicing doctors, compared to students, have a significantly increased motivation to study a foreign language of their specialty, since they have real contacts with foreign colleagues, new opportunities in the professional field, and a desire to realize themselves in another, scientific or international, field of activity.

English in medicine opens the way to communication with foreign colleagues, and also provides an opportunity to take part in international medical conferences.

Therefore, proficiency in English becomes a prerequisite for acquiring reading skills and a good understanding of medical literature in English in order to achieve the level of communication with colleagues in the USA, UK, Australia, Israel and other countries known for their significant achievements in the field of medicine. development of medicine. Medicine - English. All news, important information, guides and recommendations are published in English. Therefore, for a doctor, knowledge of language is an important skill. Being able to speak English is probably not so important for a doctor, but reading is a must. Therefore, since I am a student at the Medical Academy and study English, I consider it very important in my life.

References:

1. Collins, F. S., & Varmus, H. (2015). A new initiative on precision medicine. *New England Journal of Medicine*, 372(9), 793-795.
2. Topol, E. J. (2019). High-performance medicine: the convergence of human and artificial intelligence. *Nature Medicine*, 25(1), 44-56.
3. Mason, C., & Dunnill, P. (2008). A brief definition of regenerative medicine. *Regenerative Medicine*, 3(1), 1-5.
4. Kuhn, T. S. (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.

ӘОЖ 378.3

Zhairbayeva Z. K.

NCJSC «Semey medical university», Semey, Kazakhstan

THE PROBLEM OF CLASSIFICATION OF WORD-GROUP

Abstract

The article examines the structural types of word groups in modern English. In particular, the author analyzes the issues of coordination and subordination between the components of word groups.

Жайрбаева Ж. К.

НАО «Семей медицинский университет», г.Семей, Казахстан

СӨЗ ТІРКЕСТЕРІН СЫНЫПТАУ МӘСЕЛЕСІ

Аннотация

В статье рассматриваются структурные типы словосочетания в современном английском языке, частности, В автором анализируются проблемы сочинительной и подчинительной связей между компонентами словосочетаний.

Жайрбаева Ж. Қ.

«Семей медицина университеті» КеАҚ, Семей қ, Қазақстан

ПРОБЛЕМА КЛАССИФИКАЦИИ СЛОВСОЧЕТАНИЙ

Андатпа

Мақалада ағылшын тіліндегі сөз тіркестерінің құрылымдық түрлері сипатталып, олардың құрамдас сыңарларының салаласа және сабақтаса байланысу тәсілдері қарастырылған.

The classification of word-groups is a much neglected problem. Most syntactic descriptions of a language distinguish different types of word-group without making a semantic attempt to classify them. They usually distinguish the so-called subject-predicate group, the coordinative group and variety of others, such as verb-object, prepositional phrase, et cetera. Leonard Bloomfield presents the following

In his book Language classification: A/ endocentric constructions:

1. coordinative (or serial);
2. subordinative (or attributive);

B/ exocentric constructions. [Bloomfield L. Language. New York, 1933].

L. Bloomfield's classification is made by means of criteria of distribution, i.e syntactic use, in about the following way. A group is called coordinative, if it has the same distribution as two or more of its members: c.g. boys and girls; bread and butter; coffee, tea and milk. A group is called

subordinative, if it has the same distribution as one of its members: e.g. fresh milk, very fresh. In fresh milk the member milk is called the 'head', and fresh the 'adjunct'

Coordinative and subordinative groups are called 'endocentric' A group is called exocentric, if it has a distribution different from either of the members, e.g. John ran; with John; (greater) than John etc. In dealing with classification of word-groups, one has to bear in mind, first, that each language has a system of its own, and, second, that whatever criterion of classification we apply the number of distinguishable types varies considerably from language to another. In the English language the number of main types of word groups is 14.

Coordinative group. C.g. men, women, children; ...laughed, cried, shouted, red, white, and blue (flowers); ... and, or; ... before or after (the war).

Non-coordinative, non-predicative groups.

1/ Descriptive groups, so called modified with modifier. This category falls into several sub-types, first, according to the part of speech of the modified, and, second, according to the part of speech, or the part of speech and a certain morphological category of the modifier, e.g. the possessive of a noun (John's house).

The head in such word-word groups may be:

A noun: Doctor John; red flowers; barking dogs; two flowers; these flowers; a flower; Bill's house, the above remark; flowers from Paris; the children who were ready; also: I; even Bill etc. Most of these groups can be made predicative by putting the adjunct after the noun: John studied; the dogs barking furiously; the children who were ready etc.

Such predicative groups may be classified under: the head is:

a/ an adjective – very happy;

b/ a numeral nearly seven;

c/ an adverb very happily;

d/ a verb walk carefully;

e/ a prepositional phrase walk in the garden;

f/ a subordinate clause walk if you like.

2/ A transitive verb with an adjective (or equivalent noun). C.g. (he) painted (the door) green; take off (your coat); (they) made (him) president. In this group the object is usually put between verb and adjective.

3/ Intransitive verb with descriptive adjective. E.g. (he) left angry; having left angry; (he) became ill; (he) came home wet.

4/ Connective groups: a/ coordinating conjunction with a word or of any part of speech. e.g. Mary and John; Mary or John; neither Mary nor John; b/ subordinating conjunctive with preposition

and personal pronouns in the objective case. e.g. with him; with John; c/ subordinating conjunction with clause. E.g. if John went away.

5/ Copulative verb. C.g. (he) was ill; (she) was elected president.

6/ Verb with object i.e personal pronoun in the objective case, or equivalent e.g (1) saw him
The equivalent of the verb may be «verb with object If so, this object is called «indirect object» e.g (1) gave him the book.

7/ Objective with verbal eg (I saw) him come down the stairs

8/ Auxiliary verb with verbal ie with infinitive, ed-form, or ing-form. E.g (I) have seen, (I) am seeing; (I) shall see, (I) didn't see.

9/ Clause with certain adjunct, the adjunct is:

a/ an adverb. Eg he will probably come, fortunately, they were away at the time. b/ a conjunction eg the books were, of course, left in the library.

c/ a 'final' e.g. He will come, eh? You aren't ready are you?

In dealing with classification of word-groups, or of units of any other kind in a given language, it is not frequently overlooked, first, that units of any kind can be classified in different ways, second, that a classification is intended to serve a certain purpose, and, third, that the merits of a given classification depend upon the importance of the purpose, or upon whether it serves the purpose or not.

It is obvious that L. Bloomfield classifies word-groups in different ways, apparently, different criteria are used for distinction.

It is one of the merits of L. Bloomfield to have shown the importance of distribution as a criteria for classifying word-groups Before discussing distribution as a feature of types groups. But some scholars formulate objections to L. Bloomfield's procedure. For instance, A. William de Groot considers that it would have been more logical and fruitful to start with a distinction between different distribution of the groups themselves, and the distribution of its members.

1/ Distribution of the groups for this purpose it may be distinguished the various types of distribution of syntactic units in general. A syntactic unit is either a word or a word-group.

There are only two main types of syntactic distribution. The unit is used either as an independent, or as a member of a word-group.

An independent is used either as the whole word-content of a sentence, e.g Alas Mary! John died, or as a part of it. Alas, Mary, John died. The last sentence has three independents. They are not members of a word-group. They are not, for instance, members of a coordinate group. The criterion, in this case is, that the use of coordinating conjunctions would be impossible. e.g. Alas and Mary and John died; this distinguishes the combination from the coordinative group eat, drink,

be merry, into which coordinative conjunctions may be inserted. e.g. Eat, drink and be merry, or eat, or drink, or be merry.

A member of a group is either a head, or an adjunct, or a conjunct, or a coordinate. The difference is defined in terms of syntactic omissibility of members of the group.

A head is defined as a member that can not be omitted without affecting the structure of the rest of the sentence, whereas the other member can be omitted in the same sense. In the sentence I have fresh milk, the word milk is the head of the group fresh milk. I have milk is possible, I have fresh is impossible.

An adjunct is defined as the omissible member of a group of which the other member, e.g. fresh in fresh milk.

A conjunct is defined as a non-omissible member of a group of which the other member is equally non-omissible, e.g. both John and ran in John ran, or both with and John in with John.

A coordinate is defined as a member of a word-group of which each member is omissible. Examples are: men, women, and children in the group men, women, []ertain[]un (cried).

It is obvious that each of these five types of distribution, and several[]ertains of them, is a typical feature of some type of group in some language.

2/ Distribution of members of the group. This is L. Bloomfield's basic criterion in classifying word-group.

It is obvious that it is a typical feature of many types of groups Herstin terms coordinative group (consisting of coordinaten), nadjunctive group (consisting of a head and an adjunct) conjunctive group (con adjunctif two conjuncts) tic believe that this terminology is preferable constructions. Its disadvantage is that 'coordinative is deed both in a structural to the useof endocentric and exocentric and in a purely distributional sense. As, however, the two confects in practice apply to exactly the same groups.

List of works consulted

- 1.Орилмор Ч. Основные проблемы лексической семантики зарубежной лингвистике. Вып. X11. М., 1983, с. 74-122. . // Новое в
- 2.Степанова Ю.С. Имена, предикаты, предложения: Семиологическая грамматика, М., 1981.
- 3.Bloomfield L. Language. New York, 1933.
4. Bradley H. The making of English. Ldn., 1937.
5. Jespersen O. Groth and Structure of the English Language. Oxford, 1945.
6. Partridge E. The World of Words. Ldn., 1973.

7. Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (1985). A Comprehensive Grammar of the English Language. London: Longman.
8. Palmer, F. R. (1971). Grammar. Harmondsworth: Penguin Books.
9. Jespersen, O. (1924). The Philosophy of Grammar. London: Allen and Unwin.
10. Radford, A. (1988). Transformational Grammar: A First Course. Cambridge: Cambridge University Press.

УДК 614.2:371.7

Ибраимова А.Ж.

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ, Шымкент, Қазақстан

БІЛІМ МЕН ДЕНСАУЛЫҚ - МЕМЛЕКЕТТІҢ ТІРЕГІ

Аңдатпа

Мақалада медициналық және фармацевтикалық білім беру жүйесіне арнайы пәндермен қоса гуманитарлық пәндерді енгізуге назар аудару ұсынылады. Тәжірибелі дәрігерлерді дайындау, жоғары білім беру, медицинаны даму гуманитарлық бағытпен байланыстырылады және маңызы түсіндіріледі.

Ибраимова А. Ж.

АО "Южно-Казахстанская медицинская академия", Шымкент, Казахстан

ОБРАЗОВАНИЕ И ЗДОРОВЬЕ - ОПОРА ГОСУДАРСТВА

Аннотация

В статье рекомендуется обратить внимание на внедрение гуманитарных предметов, в том числе специальных, в систему медицинского и фармацевтического образования. Подготовка опытных врачей, высшее образование, развитие медицины связаны с гуманитарным направлением. и объясняется его важность.

Ibraimova A. Zh.

South Kazakhstan Medical Academy JSC, Shymkent, Kazakhstan

EDUCATION AND HEALTH ARE THE PILLARS OF THE STATE

Abstract

In the article, it is recommended to pay attention to the introduction of humanitarian subjects, including special subjects, into the system of medical and pharmaceutical education. The training of experienced doctors, higher education, development of medicine is connected with the humanitarian direction and its importance is explained.

Қазақстанның білім сапасын қамтамасыз етудегі еуропалық ынтымақтастық кеңістігіне және Болон үдерісіне енуі «гуманизациялау-гуманитарландыру», «үздіксіздік», «инновация» және «білім сапасы» ұғымдарында айқындалған заманауи білім беру кеңістігін жүзеге асыру жолдарын табуға мүмкіндік береді. Бұл төрт тұжырымдама әлемдік еңбек нарығында бәсекеге қабілетті білім алу үшін идеалды құрылымды жасайды.[1] Әлемнің көптеген елдерінде білім беруді ізгілендіру қазірдің өзінде жоғары білімнің маңызды міндеттерінің біріне айналды. Ал қазіргі кезеңде жаратылыстану мен гуманитарлық білім салалары бір-бірімен тығыз байланысып, пәндердің интеграциясы жүріп жатқанын ерекше атап өткен жөн. Бүгінгі стандарттар бойынша дәрігерлер 18 ғасырға дейін аурулардың себептері немесе патогенезі туралы ештеңе білмеді, бірақ олардың қорытындыларын диагноз деп атағаны символдық, яғни, білім арқылы тану (диагностика). Медициналық білім өз тәжірибемізбен толықтыра отырып, ғасырлар бойы жинақталған тәжірибе негізінде ауруларды тануға мүмкіндік берді. Бұл кезеңде медицина және фармацевтика жоғары өнерге айналады. Оның ең дарынды өкілдері науқастарға сәтті көмектескені сонша, олар өз замандастарын қуантып, өздері туралы ризашылықпен естелік қалдырды – Ибн Сина (Авиценна), «Ұлы дәрігер» (Ласенек), М.Мудров, т.б. [1,2] Барлық уақытта медицина қате түсініктерге жат емес еді. Тамаша жетістіктер мен қателіктер өткенге қарағанда анық көрінеді. Болашақ ұрпақтың дәрігерлері де біздің бүгінгі жетістіктерімізді ғана емес, қате есептерімізді, шектеулі көзқарастарымызды да көреді.

XX ғасырдың соңындағы ғылыми медицинаның қарқынды дамуы және қазіргі заманғы күрделі технологиялардың практикалық денсаулық сақтау саласына кеңінен енгізілуі дәрігер жұмысының медициналық этикасының маңызды бөлігі ретінде ізгілендіру міндетін қойып отыр. Биомедициналық ғылымдардағы мұндай жетістіктердің моральдық және гуманистік аспектілеріне ерекше назар аудару керек, мысалы: тіндер мен мүшелерді трансплантациялау, жасанды мүшелерді жұмыс жасау, мидың құрылымы мен функцияларын зерттеу және оған әсер ету әдістерін жасау, «гендік инженерия» мәселелері, ДНҚ және РНҚ молекулаларын манипуляциялау арқылы адамның ұрпақты болу процесіне (баланың жынысын таңдау, әйелдерді жасанды ұрықтандыру, эмбриондарды өсіру) араласу әдістерін әзірлеу. Қазіргі ғылым өзін қоршаған тірі дүниенің – өсімдіктердің, бактериялардың, жануарлардың және

адамның өзінің тұқым қуалаушылығын ерікті түрде және бағытты түрде өзгерте алады. Бұл технологиялық процеске (биотехнология және биоинженерия) бұрын-соңды болмаған мүмкіндіктерді, медицинадағы революциялық серпілістерді (гендік терапия) және т.б.

Жақында биомедицинаның біршама қызықты саласы - жасушалық технологияға ерекше назар аударылды. Жасушалық технологияларды емдік мақсатта қолданудың үлкен мүмкіндіктерін ескере отырып, бүгінгі күні тірі жасуша, жасушалық технологиялар 21 ғасырдағы медицинаның болашағына айтарлықтай дәрежеде айналуы мүмкін деген нақты түсінік бар. Біздің жасушаларын медицинаның әртүрлі салаларында кеңінен қолдану қарсаңында тұрмыз.

Ал жаңа іргелі ғылым протеомика биологияның дамуындағы геномикадан кейінгі келесі қадам болды. Протеомиканың міндеті – адам ағзасындағы белоктарды түгендеу және талдау. Әртүрлі аурулардың пайда болуының нақты механизмдерін түсіну ғалымдардың осы мәселелерді шешуде қаншалықты прогреске жеткеніне байланысты болады. Науқастарды ақуызды талдау арқылы бағалау ауруларды ерте диагностикалауға және нақты мақсатқа бағытталған емдеуге қандай маркер сәйкес келетінін анықтауға көмектеседі.

Дамыған елдердің көпшілігінде науқастарды тексергенде «техникашылдық», «инструментализм» басым және клиникадан кету, «медицина» дәрігерлердің қызметіндегі гуманизмнің гипотрофиясымен тығыз байланысты: науқастар көптеген ақылы, күрделі аспаптық зерттеулерге жіберіледі, ол үшін көп ақша алынады. Соңғы жылдары, әсіресе, технологияға қол жеткізген дәрігерлердің біліксіздігі айқын байқалды, олар науқастарға күрделі зертханалық және аспаптық зерттеу әдістерінің қорытындысы арқылы қарайды, бұл дәрігер қызметіндегі шығармашылық клиникадан өте қауіпті теріс көзқарас, үзіліс. Медицинада, білімнің басқа салаларындағы сияқты, ең құндысы - белгілі бір мәселені шешуге теңдестірілген, объективті көзқарас. Ұсынылған алгоритм немесе емдеу стандарттары панацеяға айналады және әрқашан дұрыс диагнозға, барабар емдеуге және сәтті нәтижеге әкеледі деп үміттенетін терең теориялық білімі жоқ соқыр дәрігер үшін дәлелді медицина ешқашан шырақ бола алмайды. Сондықтан медицина кадрларын, фармацевттерді даярлауда ізгілендіру мәселелері ерекше маңызға ие. Медициналық университеттегі оқу процесі айтарлықтай стрессті, оқытудың негізгі қызметі арнайы пәндерге көбірек уақыт пен назар аударуды талап етеді. Дегенмен, «жақсы маман» ұғымы адамның жоғары адамгершілік және мәдени деңгейін болжайды. Жалпы білім беретін пәндерді оқу белгілі бір дәрежеде бұл мәселені шешіп, өмірдің әлеуметтік және мәдени құбылыстарына қызығушылық пен көкжиектің қалыптасуына негіз жасайды.

Қазіргі таңда көрнекті медицина ғалымдарының медицинаны дамытудағы рөлі мен сіңірген еңбегі бейіндік оқу бағдарламаларында, сәйкесінше жаңадан шыққан оқулықтарда, этика, эстетика, логика, мәдениеттану, т.б. Медициналық және фармацевтикалық ғалымдардың медицина саласындағы сіңірген еңбегін білу маман дәрігер білімін алудың құрамдас бөлігі болып табылады. Осылайша, медициналық және фармацевтикалық жоғары оқу орындарында гуманитарлық пәндерді оқудың барлық кезеңінде олардың мамандануын ескере отырып оқыту қажет болды. Заманауи дәрігер немесе отбасылық дәрігер (жалпы практика дәрігері) жоғары кәсіби интернист: адамның профилактикасы мен емдеуіне терең генетикалық және иммунологиялық көзқарасы бар педиатр-гериатр; тар пәндер саласында білім мен дағдының қажетті көлемін білетін, меңгерген маман; жеке тұлға, мен отбасының әлеуметтік мәселелерін шеше аламын. Сондықтан олар этика және деонтология, жалпы және кәсіптік мәдениет, құқықтану және үй педагогикасы, психология, экономика және дене тәрбиесі негіздерін білуі керек. Гуманизация «денсаулық сақтау-халық», «медициналық мекеме-клиент», «дәрігер-пациент», «дәрігер-пациент жанұясы» жүйелерінде де қажет - бұл жалпы тәжірибелік дәрігердің кәсіби қызметінің маңызды бағыттары. Өкінішке орай, медициналық жоғары оқу орындарында аталған гуманитарлық пәндер бұрын зерттелмеген, қазіргі уақытта оларсыз отбасылық дәрігерді (жалпы практика дәрігерін) дайындау мүмкін емес. Қазіргі кезеңде жалпы тарих пен дүниежүзілік мәдениетке деген қызығушылық дүниежүзілік-тарихи сипатқа ие болып, өз халқының мәдениетінің түп тамырына, оның әр түрлі кейінгі көріністеріне деген көзқарас шиеленісе түсті.

Білім беруді ізгілендіру – әртүрлі елдердің өнер жауһарларымен танысу, оның өркениет дамуындағы рөлін түсіну, жалпы мәдени деңгейін арттыру, эрудицияны дамыту, адамдармен тіл табыса білу. Әдебиет пен өнер адамның эмоционалдық өмірін байытады, дүниені эстетикалық қабылдау оның адамгершілік бағдарларын анықтайды. Сонымен бірге, гуманитарлық пәндерді оқытудағы сабақтастыққа, міндетті пәнаралық байланысқа, сыныптық және сыныптан тыс жұмыстарды ұштастыруға кешенді, жүйелі, интегративті көзқарас нәтижесінде ғана табысқа жетуге болатыны анық. Бұрынғыдай дәрігерлік даналық, аурумен күресуде науқаспен психологиялық бірлік сауығу процесінде маңызды рөл атқарады. А.Сенте-Экзопери әдемі жазғанындай: «Әрине, мен ғылымға тәнтімін. Бірақ мен «даналыққа» тәнтімін.

Қолданылған әдебиеттер:

1. <https://articlekz.com/kk/article/35989>

2. <http://law.gov.kz/client/#!/doc/93489/kaz/31.07.2015/3863>

3. Арчаков А.И. Внедрение генетики в современную медицину. Труды VI Российского национального конгресса «Человек и лекарство». - М.: 1999. – С. 114-125.
4. «Геномная карта вместо амбулаторной». Медицинский вестник. – 2004. - №9. – С.10.

УДК 81'373.43

Султанбек Е.З., Нурмаханова Г. К.

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ, Шымкент, Қазақстан

ОРЫС ТІЛІНДЕГІ НЕОЛОГИЗМДЕР

Аңдатпа

Мақалада тілдің қарқынды дамуы, яғни жаңа мағыналы сөздер мен түсініктердің пайда болуы, яғни неологизмдер туралы айтылады. Әсіресе, соңғы жылдары біздің сөйлеу мәдениетімізде олардың көп болуы байқалуда.

Түйін сөздер: *жаһандандыру, жаңа сөздер, неологизмдер, кірме сөздер, сөйлеу әдептері, қоғамдағы өзгеріс, технологиялық даму.*

Султанбек Е. З., Нурмаханова Г. К.

АО "Южно-Казахстанская медицинская академия", Шымкент, Казахстан

НЕОЛОГИЗМЫ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация

В статье речь идет о стремительном развитии языка, то есть появлении новых осмысленных слов и понятий, то есть неологизмов. Особенно в последние годы в нашей речевой культуре наблюдается их большое количество.

Ключевые слова: *глобализация, новые слова, неологизмы, вводные слова, речевые манеры, изменения в обществе, технологическое развитие.*

Sultanbek E. Z., Nurmakhanova G. K.

«South Kazakhstan Medical Academy» JSC, Shymkent, Kazakhstan

NEOLOGISMS IN RUSSIAN

Abstract

The article talks about the rapid development of the language, that is, the emergence of new meaningful words and concepts, that is, neologisms. Especially in recent years, a large number of them have been observed in our speech culture.

Keywords: *globalization, new words, neologisms, input words, speech manners, change in society, technological development.*

Русский язык, как и любой другой живой язык, не стоит на месте, он постоянно развивается, обогащаясь новыми словами, терминами и выражениями. Этот процесс является естественным и отражает изменения в обществе, культуре, технологиях, науке и многих других областях. Влияние на появление новых слов оказывают различные факторы, такие как глобализация, технический прогресс, культурные тенденции и даже мода. Новые слова, или неологизмы, становятся зеркалом нашего времени, показывая, какие изменения происходят в обществе и какие явления становятся важными для людей.

В этом докладе мы рассмотрим, почему появляются новые слова, какие существуют их типы и как они влияют на язык в целом. Мы также обратим внимание на то, какие именно слова пришли в русский язык за последние годы и какую роль они играют в нашей повседневной жизни.

Причины появления новых слов

1. Технологический прогресс

Одной из самых очевидных причин появления новых слов в языке является быстрый рост технологий. Развитие интернета, появление смартфонов, новых устройств и программного обеспечения приводят к необходимости создания новых терминов, описывающих эти явления. Зачастую такие слова заимствуются из других языков, особенно из английского, который доминирует в сфере технологий. Примеры таких слов включают: *смартфон, хакер, дрон, онлайн, офлайн, виртуальная реальность*. Эти слова вошли в русский язык сравнительно недавно, но уже стали частью повседневной речи.

2. Глобализация

[Глобализация \[1\]](#)— это процесс интеграции мировых экономик, культур и технологий, который также приводит к взаимопроникновению языков. Контакты между людьми из разных стран и культур становятся более частыми, и это отражается на языке. Русский язык активно заимствует слова из английского, а также других языков. Так, с глобализацией в повседневную речь вошли такие слова, как *бизнес, менеджер, стартап, митинг, фейк*. Эти слова, хотя и являются заимствованными, стали привычными для современного человека.

3. Изменения в обществе

Социальные процессы и изменения в общественных нормах и представлениях также способствуют появлению новых слов. С развитием феминистских движений, дискуссий о гендере и социальной справедливости в язык вошли такие термины, как *феминизм, гендер, толерантность, инклюзивность*. Эти слова отражают современную социальную повестку и показывают, что язык развивается параллельно с изменениями в обществе.

4. Модные тенденции и массовая культура

Мода и массовая культура — это еще один важный источник появления новых слов. Песни, фильмы, сериалы и интернет-мемы часто вводят в обиход новые термины или меняют значение уже существующих слов. Например, слово *хайп* изначально означало «шумиха», но в молодежной среде оно приобрело новый смысл и стало обозначать что-то, временно популярное или привлекающее внимание. Аналогично появилось слово *краш* — обозначающее объект симпатии или влюбленности. Эти слова быстро входят в разговорную речь, особенно среди молодежи.

5. Развитие науки и медицины

С развитием науки и медицины в язык приходит множество специализированных терминов. Например, в последние годы в связи с пандемией COVID-19 в повседневной речи появились такие термины, как *вакцинация, пандемия, антитела, локдаун, карантин*. Эти слова отражают реальности, с которыми пришлось столкнуться обществу, и необходимость адаптировать язык к новым условиям.

Типы новых слов

Новые слова, которые входят в русский язык, можно разделить на несколько основных типов:

1. Заимствования

Заимствованные слова — это те, которые были взяты из других языков и адаптированы к русской речи. На сегодняшний день большинство новых заимствований происходит из английского языка, что связано с глобализацией и доминирующей ролью англоязычных стран в сфере технологий, культуры и науки. Примеры заимствований: *маркетинг, лайфхак, блогер, селфи, фейк, стрим*.

2. Неологизмы

Неологизмы — это новые слова, созданные на основе уже существующих в языке элементов. Такие слова могут быть совершенно новыми или результатом трансформации и модификации уже известных терминов. Примером может служить слово *киберспорт*, которое образовано от слова *кибер* [2] (относящийся к компьютерам и информационным

технологиям) и спорт. Другой пример — *хайповать*, что означает создавать шумиху или привлекать внимание.

3. Окказионализмы

Окказионализмы — это слова, которые создаются для единичного использования в конкретных контекстах, например, в литературных произведениях, рекламе или в средствах массовой информации. Они могут отражать креативность авторов и носить временный характер, однако некоторые из них приживаются в языке. Примером могут служить слова, созданные для юмористических целей, такие как *попаданец* (герой, попавший в другую реальность или временную эпоху).

4. Сленг и разговорные выражения

Сленговые слова и выражения часто рождаются в молодежной среде, субкультурах или в интернете. Они могут быстро распространиться и войти в повседневную речь. Примеры современных сленговых слов: *краш*, *кринж*, [зумер](#) [3], *токсичность*. Эти слова часто отражают социальные или культурные явления, характерные для определенной группы людей.

Влияние новых слов на язык

Появление новых слов оказывает значительное влияние на язык. Во-первых, оно делает язык более гибким и способным адаптироваться к изменениям в обществе и технологии. Без новых слов мы бы не смогли описывать современные явления и технологии, такие как *искусственный интеллект*, *криптовалюта*, *виртуальная реальность*.

Во-вторых, новые слова обогащают язык, делают его более выразительным и способным передать разнообразные оттенки значений. К примеру, слово *лайфхак* стало использоваться для обозначения небольших, но полезных советов, что раньше было сложно передать одним словом.

Однако у процесса появления новых слов есть и свои критики. Некоторые считают, что чрезмерное заимствование иностранных терминов может негативно сказаться на самобытности русского языка. Вместо того чтобы создавать собственные термины, часто используется прямая калька с английского, что может привести к упрощению и утрате уникальности языка.

Примеры новых слов в русском языке

1. [Технологии](#) [4]: *чат-бот* (программа, имитирующая разговор с пользователем), *биткойн* (цифровая валюта), *стример* (человек, который ведет прямые трансляции), *подкаст* (аудио-программа, записанная в формате серий), *бигдата* (большие объемы данных).

2. Социальные сети: *хештег* (метка, используемая для поиска информации), *сторис* (временные фото или видео, которые исчезают через 24 часа), *блог* (онлайн-дневник), *лайкать* (выражать одобрение), *репостить* (перепостить чужое сообщение).

3. Общество и культура: *феминизм* (движение за равноправие женщин), *бодипозитив* (движение, пропагандирующее принятие тела), *инклюзивность* (практика обеспечения равного доступа для всех), *менторство* (наставничество).

4. Экономика и бизнес: *краудфандинг* (финансирование проектов с помощью сбора средств от множества людей), *блокчейн* (технология, обеспечивающая безопасность транзакций), *фрилансер* (независимый работник), *коуч* (наставник, помогающий в развитии навыков).

5. Медицина: *иммунитет* (защита организма от болезней), *пандемия* (глобальное распространение болезни), *локдаун* (ограничительные меры для предотвращения распространения инфекций), *вакцинация* (процесс введения вакцины для защиты от болезней).

Заключение

Появление новых слов — это важная и естественная часть развития языка. Новые слова помогают нам адаптироваться к изменениям в мире, точно описывать новые явления и обеспечивают возможность общения на актуальные темы. Хотя некоторые люди беспокоятся о влиянии заимствований на уникальность русского языка, новые слова обогащают нашу речь, делают ее более разнообразной и живой.

Язык — это отражение общества, и, следовательно, новые слова, которые мы используем, показывают, как мы мыслим, что нам важно и как мы воспринимаем окружающий мир.

Литература:

1. <https://foxford.ru>
2. <https://medialing>
3. <http://newslovary.ru>
4. <https://gramota.ru/>
5. М.А.Кронгауз, «Русский язык на грани нервного срыва», «Самоучитель олбанского».
6. Валерий Берков, «Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка»
7. Вера Бабайцева, «Современный русский язык. Морфология»
8. vc.ru

Содержание

LEARNING ENGLISH THROUGH ROLE-PLAYING GAMES Khassanova U.A., Abiyeva D. N.	12
INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES Khassanova U.A., Abiyeva D.N.	4
КОРЕЙСКАЯ ДИСАПОРА В КАЗАХСТАНЕ Хегай А.В. Айдарбекова Г.С.	7
ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРИ ОКАЗАНИИ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ УСЛУГ Султанов Е.Е , Айдарбекова Г.С.	12
ТРАДИЦИИ И ОБРЯДЫ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО НАРОДА Гамбарова Р.Д., Айдарбекова Г.С.	19
THE ROLE OF MULTIMEDIA IN ENGLISH Dzharkimbekova N.K., Sadykova A.	27
THE ROLE OF ADVANCED TECHNOLOGIES IN PHARMACEUTICAL MANUFACTURING Sarsenbek N.B., Khassanova U.A.	31
IMMERSION AND CONVERSATION: KEY TECHNIQUES FOR EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING Taukeeva K.S.	36
THE INFLUENCE OF STRESS AND PSYCHOLOGICAL FACTORS ON HEALTH Asankhan D.A., Baimakhanova A.B.	43
TYPES OF HOSPITALS IN MODERN SOCIETY Saidulla R., Baimakhanova A.B.	48
THE USE OF SURGICAL ROBOTS IN MEDICINE Makkambaev D.B., Baimakhanova A.B.	53
HOW TO INCREASE MOTIVATION TO LEARN ENGLISH Zhaksyngul N.A , Taukeeva K.S.	56
LEARNING FOREIGN LANGUAGES FOR MEDICAL PRACTICE Sultanov E.E.	61
THE ROLE OF A FOREIGN LANGUAGE IN THE EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL ACTIVITIES OF MEDICAL STUDENTS Sarzhanova D. Zh., Anvarova S. R.	66
THE MOST EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING STRATEGIES	71

Ziyabek B.A, Taukeeva K.S.	
ПРИМЕНЕНИЕ TELEGRAM PRICE-БОТА ДЛЯ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕДИЦИНСКОГО СЕРВИСА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН Ибраимова А.Ж, Мақсұтханова А.Б.	76
АДАМНЫҢ ДЕНЕ МҮШЕЛЕРІНЕ ҚАТЫСТЫ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕР Н.Е. Серікхан, Д.Ж.Кемелхан	79
БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ТӘРБИЕЛЕУДІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА НЕГІЗДЕУ Тобақабылова А.Ж., Темірбекова Г.Қ.	84
МЕДИЦИНАДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІҢ МАҢЫЗЫ Исаев Н., Абдуллабекова А.Т.	88
IMPORTANCE OF LANGUAGE LEARNING FOR MEDICAL STUDENTS Sarsenbay B., Abiyeva D.N.	92
ТІЛДІ ШҰБАРЛАНДЫРУ – ҰЛТҚА ТӨНГЕН ҚАУІП Жакипова А. С. Исағалиқызы Ш.	93
ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ ҚАДІРІН ҚАШЫРЫП ОТЫРҒАН ПАРАЗИТ СӨЗДЕР Жакипова А. С.	97
МОРАЛЬНО-ЭТИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА БУДУЩЕГО ВРАЧА Жумагулова Г.К., Бериккызы М.	102
МЕДИЦИНАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТТЕ КЛИНИКАЛЫҚ ОЙЛАУДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ГУМАНИТАРЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ Жумагулова Г.К., Мыңғали Ш.	109
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ Жумагулова Г.К., Иззатходжаев А.Р	115
ЯЗЫКОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ МЕДИЦИНСКИХ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ Әбілазиз З., Ибраева Л.Б.	122
ҚАЗАҚ ТІЛІ ДӘРІСТЕРІНДЕ ЗАМАНАУИ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ Темірбекова Г.Қ.	128
РОЛЬ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ Жумабек А. К., Ф.А.Каспанова	132

БОЛАШАҚ ДӘРІГЕРЛЕРДІ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ НЕГІЗІНДЕ МАМАНДЫҚҚА ДАЯРЛАУ Шәкір А.Ә., Темірбекова Г.Қ.	136
THE ROLE OF ENGLISH IN MEDICINE Sarsenbayeva A., Abiyeva D.N.	140
ВЛИЯНИЕ ИНТЕРНЕТА И СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА ЯЗЫК МЕДИЦИНЫ Құдайбергенұлы Н., Утегенова Г.М.	143
АҒЫЛШЫН ТІЛІНІҢ МЕДИЦИНАДАҒЫ МАҢЫЗЫ Орымбаева А., Абиева Д. Н.	147
THE PROBLEM OF CLASSIFICATION OF WORD-GROUP Zhairbayeva Z. K.	150
БІЛІМ МЕН ДЕНСАУЛЫҚ - МЕМЛЕКЕТТІҢ ТІРЕГІ Ибраимова А.Ж.	155
НЕОЛОГИЗМЫ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ Султанбек Е.З., Нурмаханова Г. К.	159